KADIRGA'DA SON HORON

Semra Özdamar



KAVRAM

KADIRGA'DA SON HORON

Kavram Yayınları / 8
Birinci basım: Şubat 1987
Kapak düzeni: Erkal Yavi

Kavram Yayınları
Tersane Cad. Hocahanım Sok. No: 11-13
Karaköy / İSTANBUL

İç Baskı: Şefik Matbaası
Kapak Baskı: Ana Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Semra ÖZDAMAR

KADIRGA'DA SON HORON

(Öyküler)

KAVRAM

"Babama..."

KADIRGA'DA SON HORON

Emine Kadın güneşin ilk ışıklarının gözlerine vurmasıyla yorganı usulca sıyırıp oturdu yatakta. Saat sabahın beşi olmalıydı. Gözlerini kırpıştırarak düşündü: Şu anda köyde ne kadar millet varsa ayaktaydı herhalde. Yorgun yüreğinde garip bir kıpırtıyla ayağa kalkıp ağır adımlarla pencereye yaklaştı; aşağıda, derenin öte yanındaki evlere, evlerin bacalarına baktı: Hiç birisi tütmüyordu. Başka gün olsa kadınlar birbirleriyle yarışırlardı, kim en erken tüttürecek bacasını diye. Ama bugün, bugün her günden başkaydı. Pencereyi açıp yüzünü sabah güneşinin cılız ışıklarına verdi. Küçük bir sevinçle öylece kaldı bir süre. Bunu da Sefer'e borçluydu. Kocasına. Yarım yüzyıl önce dağın doğu yamacına yaparken evi, "Güneş," demişti, "en erken bizim evimize doğacak. Bu berekettir..." Dağın doğu yamacına ve en yakın evden bir tüfek menzili uzağa yapmıştı evi. Hasımlarından korktuğu için... İçini çekti: En çok, korkusunu belli etmekten korkardı Sefer...

Düşüncelerinden sıyrılmak istercesine dönüp, kararmış dev ocağa yürüdü. Ancak ocağı yakmak gelmedi içinden hiç. Kimseler yakmamıştı ki bugün ocağını... Yine yatağa yürüyüp ucuna ilişti. Biraz uyuyabilseydi... Günlerdir, haftalardır şöyle doyasıya bir uyku haram olmuştu. Sonunda yastığının altına uyku böceği koymuştu çocukluğundaki gibi; yine kâr etmemişti. Ama dün gece yattığı yerden doğan aya bakarken, bir ara dalmış olmalıydı. Sefer'i görmüştü başucunda. Bir süre bir şey söyleyecekmiş gibi dikilmişti de, sonra vazgeçmiş

gibi dönmüştü ardını Sefer. Yaşlı kadın doğrulup durdurmak istemişti onu ya, o anda yok olmuştu genç adam. Uzun boyuyla, iri gövdesiyle bir anda... "Belki de düş değildi..." diye mırıldandı kendi kendine. Belki yeni ayın bir oyunuydu. Dünyaya bereket ve uğur getirirken şu yaşlı kadını da sevindireyim azıcık demişti belki. "Ay..." derdi rahmetli ninesi, daha bir çocukken ona, "Ay yeniye geçmeden tohum ekilmez, tarla biçilmez, yaylaya çıkılmaz, yayladan inilmez, kuluçka basılmaz, ağaç kesilmez... Ay uğur ve bereket getirir insanoğluna..." Ay doğmuştu dün gece ve bugün... Uzaktan gelen bir kemençe sesiyle sıyrıldı düşüncelerden. Telaşla ayağa kalkıp pencereye yaklaştı: Evet kemençe sesiydi ve "Yol havası" çalıyordu!...

Yaşlı yüreği heyecanla kasıldı birden: Gidiyorlardı. Hepsi birden; onun gibi ihtiyarların dışında tüm köy gidiyordu! Yaylaya, Kadırga'ya... İşte köprünün başında bir ucu görünmüştü bile yaylacıların. Başını pencereden uzatıp gözlerini iyice kıstı: En önde kemençeci, servi ağacından yayını, limon ağacından kemençeye sürte sürte yürüyordu. Ardından erkekler geliyorlardı: Genç, orta yaşlı, çocuk, hepsi. Onların ardında da sığır sürüleriyle kadınlar. Gidiyorlardı... Pencereye sırtını dönüp ne yapacağını bilemeden çevresine bakındı bir an. Sonra aklına o anda gelen bir düşünceyle gidip köşedeki aynalı çeyiz sandığını açtı. Sandığın yıllanmış, o kendine has kokusuyla bir an geri çekildi. Sonra eğilip işlemeli bohçasını aramaya koyuldu. Bir ara eli sert bir cisime değdi. Hafif bir ürpertiyle baktı: Sefer'in tabancasıydı bu. Kısa bir an bakıp sonra anılardan kurtulmak istercesine sandığın en altına itti silahı çabucak. Yorgan yüzlerini kaldırdı. Bohça oradaydı. Elleri birbirine dolanarak açtı: En üstte yemeniler duruyordu. İçlerinden beyaz işli siyahını ayırdı. Giysiler yemenilerin altındaydı. Üstteki, kırmızı güllerle süslü beyaz giysiye hüzünle baktı bir an. Sonra onu alıp en alta koydu. İkincisi, yeşil çiçeklerin yer aldığı sarı bir ipekliydi. Onu da beyazın altına koydu hemen. Sonuncusu, solgun güllerin süslediği siyah bir giysiydi. Geceliğini telaşla sıyırıp siyah giysiyi geçirdi sırtına. İşlemeli yemeniyle ak saçlarını örterek tepesine bir yılandiş kondurdu. Yün şalını da alıp koşar adımlarla çıktı evden. Yaylacıların baş kısmı

evin önüne ulaşmıştı bile. Küçük mısır tarlasını hızlı adımlarla geçip şalına bürünerek beklemeye başladı. Erkekler adımlarını yavaşlatmadan, başlarıyla selamlayarak geçtiler önünden. Kadınlar ise adeta yüzlerindeki sevinci gizlemeye çalışarak gülümsediler ona. Emine Kadın onlara doğru bir kaç adım atarak, "Uğurlar olsun!" diye seslendi, "Güle güle gidin..." Bir kaç kadın dönüp, "Sağolasın Emine nine" dediler, "Sağlıcakla kal sen de..." İneklerinin süslü yularlarından çekerek uzaklaştılar sonra.

Emine Kadın dalgın bir yüzle baktı yaylacıların ardından. Şimdi yukarıya tırmanacaklardı. Hep yukarıya... Biraz olsun gücü olsaydı... Bu yıla dek hiç yaylaya çıkmamazlık etmemişti. Otçular Şenliğine ta Almanyalardan gelirdi insanlar. Dünyanın bir ucundan. Kendisinin ise bir günlük yola yetmiyordu işte gücü. Farkında olmadan, yaylacıların ardından ağır ağır yürümeye başladı. Kadınlar rengârenk çiçekli giysileri, çepni yelekleri ve bordo beyaz çizgili yeni peştemallarıyla gidiyorlardı önü sıra. Bir iç geçirdi. Kadınlardan biri dönüp, "Hayrola Emine nine?" diye sordu o sırada. "Hiç..." diye durdu o vakit yaşlı kadın, "Hadi uğurlar olsun..." Sonra yine dalgın bir yüzle yürümeye başladı. İnekler dikkatini çekmişti bu kez: Kadınlarla yarışırcasına süslenmişlerdi hayvanlar. Alınlarından, boyunlarından, sırtlarından en can alıcı renklerde dokunmuş püsküller, süsler sarkıyordu. "Bilirlermiş gibi..." diye usulca güldü, "nasıl da edalı yürür kancıklar..."

Bu kez de genç kızlardan biri dönmüş, sorarcasına bakıyordu ona. Emine Kadın yine durarak, "Uğurlar olsun, uğurlar olsun da..." diye seslendi kendini savunurcasına. Sonra, "Ah kızım..." diye üzgün bir yüzle baktı kızın ardından, "kendimi bildim bileli çıkarım ben Kadırga'ya. Önceleri anamın sırtındaki küfede... Yetmiş yıldan çok bilirim Kadırga'yı..." Yeniden yürümeye başladı farkında olmaksızın. "Göçerlik bu toprağın insanının kanına işlemiş zaten..." diye düşünüyordu bir yandan da, "Şurada bir yerlere yerleşeli ne kadar olmuş ki?" Ama nereyi yurt tutmuş olurlarsa olsunlar, her Temmuz'un üçüncü cuması, onca köyün insanı Kadırga'da toplanmaz mıydı? Başka yollardan, başka başka giysilerle ve türkülerle

ama sonunda hep Kadırga'da... Bütün yaylalar şenlikti bugünlerde. Tüm yollar, insanlar, toprak... Yaşlı kadının düşündüklerini pekiştirircesine bir türküye başlamıştı şimdi yaylacılar: "Kadırga çimeninde/Gelir oturur kızlar/Bilmeyenler zanneder/Gökten inmiş yıldızlar..."

Genç kadınlardan biri topluluktan ayrılmış ona doğru geliyordu şimdi. Emine Kadın suçlu bir çocuk gibi durup bekledi. Genç kadın sırtındaki küfesiyle yaklaşıp, "Hadi nine..." diye omuzlarından tutarak durdurdu onu, "Dön artık. Yazık canına, gelme daha öteye..."

Yaşlı kadın, "Bırak beni..." diye silkindi o zaman birden, "Bırakın beni kendi halime. İlişmeyin bana!..." Berikinin şaşkın bakışları arasında yürümeye başladı. Bir yandan da, "Kendi haline baksa ya..." diyordu sinirle, "Sırtında bir küfe; içinde kumanyaları, üst başları, örtüleri, ineklerin yemi; yetmezmiş gibi en üstte de bir beşik; beşikte de bir bebe... Benim küfe yok sırtımda hiç değilse..." Ama yine de genç kadın hızlı adımlarla onu geçip yaylacılara katılmıştı bile...

Emine Kadın uçucu bir öfkeyle baktı bir an gidenlere. Sonra çevreye bakınarak bir şeyler arandı. Az ötedeki kayın ağacının kırılmış dallarından birini görünce o yana seyirtti ve yapraklarını sıyırarak dalı çıplaklaştırdı. Yere dayadı bir ucunu: Bu iyi olmuştu işte. Dalı baston gibi kullanarak daha hızlı yürümeye başladı. Bundan böyle kayalık bir arazide tırmanacaklardı yukarıya. Hep yukarıya... İkircikli bir halde dönüp aşağı yamaçlara baktı: Sabah güneşi rengârenk çiçeklerin üzerlerindeki çiğ taneciklerine vuruyor; toprak ışıl ışıl yanıyordu adeta. Bir an dönmeyi düşündü. Yolun en güç kısmına gelmişlerdi; tırmanmak ölüm demekti belki de. Ancak gitmezse ihanet olacaktı sanki bu. Geçmiş yıllara, Kadırga'ya, Sefer'e... Tırmanmaya koyuldu. Kaç gündür Sefer'i görüyordu düşünde. Düşe benzemeyen bir düşte... Kadırga'daydı Sefer. Koskoca düzlükte bir başına. Öylece durmuş bekliyordu. Bir işaretti bu işte; gitmemek olur muydu? Var gücüyle daha hızlı tırmanmaya başladı kayaları. Birden can acısıyla durdu: Sivri kayalardan biri elini kesmişti. Kuşağının arasından mendilini çıkartarak sardı kanayan yeri. Bir yandan da sis basmaması için dua ediyordu içinden. Siste hiç göremezdi tırmanacağı yolu;

taş gibi devrilip giderdi dağdan aşağı. Bedenini yavaş yavaş yukarı doğru çekmeye başladı. Az sonra tepeye ulaştığında, yaylacıların dinlenmek için durduklarını gördü. Oturdu o da bir kayanın üstüne. Başını kaldırıp da insanlarla yüzyüze gelince, kendisine yadırgayan bakışlarla baktıkları duygusuna kapıldı bir an. Yüzünü ovaya döndü o vakit: Ne düşünürlerse düşünsünlerdi. Bir gün... Günün birinde onlar da onun gibi olacaklardı nasıl olsa. Aşağılara baktı: Mısır tarlaları sabah yeliyle ürperiyorlardı. Bu yıl zor ekmişti mısır tohumlarını küçük tarlasına. Oysa bir zamanlar derenin kıyısından suları sıçrata sıçrata giderdi değirmene mısır öğütmeye. Gelecek yıl ne olacaktı? İçindeki sıkıntıyı hafifletmek istercesine karşı dağdan akan "uçarsu"ya baktı. Kayaların üzerinden doludizgin akan suya karışıp gitmek isteğiyle durdu bir an. Sonra döndü: Yaylacılar yola çıkmaya hazırlanıyorlardı. Üstünü başını silkeleyerek kalkıp yürüdü.

Kemençeci yol havası çalmaya başlamıştı yeniden. Kuzu melemeleri, inek çıngırakları, insan sesleri ve kahkahaları yanıt verdi kemençenin ince sesine. Emine Kadın içinde garip bir coşku duydu o anda. Bunca yıldır, bunca ağır iş biraz gönül şenliği olmadan çekilir miydi hiç? İmeceler de hep şenlikli olurdu böyle; kadınlar türküler çağırarak tarla çapalarlar; erkekler yarışarak çayır biçerlerdi. Ama bu Kadırga'daki şenliğin benzeri yoktu. Gitmemek olur muydu? Hem Sefer onu orada...

Kulakları tıkanmaya, daha güç soluk almaya başlamıştı artık. Başının döndüğünü hissediyordu: En az bin metre yükseğe çıkmış olmalıydılar. İçinden bir duaya başlayarak bedenini çekti yukarı...

Obanın toplanacağı Ali düzlüğüne ulaştıklarında güneş tam tepeye çıkmıştı. Emine Kadın yola çıktığına pişman olmuştu çoktan. Ancak tek başına geri dönemeyeceği için sürdürmüştü bu ölümcül tırmanışı. Uzaktan düzlüğü görünce, "Çok şükür..." diye mırıldandı. Dili damağı kurumuştu saatlerdir. Az ilerde akan küçük dereyi görünce gözlerinde cılız ışıklar yandı. O yana doğru güçlükle birkaç adım atıp çömeldi; suyu tekrar tekrar avuçlayıp soluksuz kalana dek içti. Yü-

züne, boynuna, göğsüne çarptı suları. Yemenisini çözüp yeniden bağladı. Doğrulup üstüne başına baktı: Çarıklarından biri kenarından yırtılmıştı azıcık. Utandı. Şimdi öteki köylerden eski tanışları göreceklerdi onu böyle. Böyle yırtık çarıkla şenliğe gidilir miydi hem? Çaresiz, kendi köylülerinin ardından yürümeye koyuldu. Son tepeyi de aşıp düzlüğe kavuşunca tüm yorgunluğu bir anda silindi sanki: Yüzlerce insan toplanmıştı düzlükte. On köyün insanı. Durup gururla izledi. On köyün insanı bir araya gelip bir oba oluşturacaktı: Eskala obasını. En büyük, en gösterişli obayı! Yarın... Yarın Kadırga'yı sarsacaktı Eskala'nın adımları...

Yeşil düzlük; beyaz, kırmızı, sarı çiçekli giysilerden, kahverengi küfelerden, sarı ineklerden, siyah şemsiyelerden görünmez olmuştu. Dalgalanan bu renk denizinin uğultusu gökyüzüne ulaşıyordu. Yaşlı kadın kalabalığın içinde tanıdık yüzler bulmaya çalıştı. Ancak kimseyi göremedi. Tedirgin durdu bir an: Eskilerden kimse gelmemiş miydi bu yıl? Yoksa... kimseler kalmamış mıydı? Yüzlerce insanın arasında yabansı bir yalnızlıkla kaldı bir süre. Düdüklerin bir anda çalınmasıyla sıçradı yerinden. Çevresine baktı: Kadın erkek onca köyün yüzlerce insanı otlağın başına doğru yürüyordu. Kesim birazdan başlayacaktı. Az sonra, on köyün muhtarının aynı anda ellerini kaldırıp indirerek işaret vermesiyle, kadın erkek yüzlerce insan ve hayvan aynı anda otlağa daldılar. Emine Kadın, coşkuyla yarışarak koşan insanların ayaklarının altında ezilmemek için vargücüyle kenara sıçrayarak iri bir kayaya yapıştırdı sırtını. Bastıramadığı bir panik duygusuyla, önünden ardından koca bir toz bulutuyla akan kalabalığa baktı. Bir an sonra tek başına kalmıştı. Biraz soluklanınca baktı gidenlerin ardından: Kadınlar ve erkekler, hep birlikte, uzun boylu otları hızlı devinimlerle biçerek ilerliyorlardı. Çoğunluğunu sarı, kahverengi sığırların oluşturduğu süslü hayvanlar ise, arada, otlağın yeşil otlarını, papatyalarını ve düğün çiçeklerini iştahla kemiriyorlardı. Çayır koca bir sofraya dönüşmüştü.

Yaşlı kadın dalgın bir yüzle bakıyordu artık: Az mı orak sallamışlardı Sefer'le birlikte şu otlakta? Gencecik bedenleriyle her şeye meydan okuyarak... Başını çevirdi bunaltıyla. O va-

kit tanıdık yüzler gördü birden. Az ilerdeki ağaçların altında oturmuş dokuz-on kadın, ondan yana bakıyorlardı. İçinde o anda yükselen çocuksu bir sevinçle o yana doğru seyirtti hemen. Yaşlı kadınlar, yüzlerinde aynı çocuksu sevinçle kalktılar ayağa; Emine Kadına doğru birkaç adım attılar. Emine Kadın sessizce kucaklaştı hepsiyle. Sonra, "Bak hele şunlara..." dedi ağlamaklı bir sesle, "Ne iyi ettiniz de geldiniz... Ne has ettiniz de..."

"Sen de da... Sen de!" diye omuzuna şakacıktan yumruklar attılar o vakit kadınlar. Hep birlikte, az ötede toprağa çökmüş yaşlı, dermansız erkeklere sırtlarını dönerek; köylerinden, birbirlerini görmeyeli beri olan bitenden konuştular. Ağızlarında diş, gözlerinde fer kalmamıştı ama, oraya dek gelebildikleri için duydukları sevinç, uçucu ışıltılarla yansıyordu yüzlerinden. Sohbet uzadıkça bu ışıltılar birer birer sönmeye başladı: Geçen yıl aralarında olan iki kadın Allahın rahmetine kavuşmuştu bu yıl. Orada bulunan kadınlardan birinin de kocası ölmüştü bir süre önce. Ötekisi geliniyle geçinememiş, bir göz evde yalnız yaşamaya başlamıştı. Bir diğerinin romatizmaları iyice azmıştı. "Benim de gözüme perde iniyor artık..." dedi Emine Kadın, söz sırası ona gelince, "Gün günden kötülüyor... Oğlan da ailesini alıp yerleşti artık İstanbul'a. İyice kaldım mı bir başıma..." Kadınlar üzgün yüzlerle bakıp "Hep öyle..." diye içlerini çektiler, "Hep öyle..." Sonra suskunluklarına gömülüp öylece kaldılar...

Hava kararmaya, yonca yaprakları da kapanmaya yüz tuttuğunda, dev otlağın tüm otları biçilmişti. Yaylacılar yorgunluktan sızlayan bedenlerini ladin ormanına doğru sürüklediler. Hayvanların kışlık otunu hakça bölüşmenin rahatlığıyla derin uykulara dalıp Kadırga için güçlerini toplayacaklardı artık. Son güçleriyle çam dallarını toplayıp birbirlerine çattılar; üstlerine cicim örtülerini serip, en üste de çam dalları örterek tuyluklar kurdular. Dev ateşler yakıp çevresinde ısındılar. Kadınlar ineklerin iyice gürleşmiş sütlerini sağıp dev kazanlarda kaynattılar. En son mısır ekmeğiyle çökelek yiyip ayaklarını ateşe vererek küçük tuyluklarında uykuya çekildiler.

Emine Kadın bir çam ağacının sakızlı dallarının altına

oturmuş, dalgın bir yüzle, ateşin çevresine dizilmiş, gözleri açık uyuyan ineklere bakıyordu. Bir de kendisi kalmıştı herhalde gecenin bu saatinde gözleri açık. Yorgunluktan tüm bedenine iğneler saplandığını hissediyor, ama yine de uyuyamıyordu. Tüm günü birlikte geçirdiği öteki yaşlı kadınlar, çevredeki çamların altına, birlikte getirdikleri kalın örtülere sarınarak yatmışlardı. Horultuları duyuluyordu sessiz gecede. Yün şalına sıkıca sarınarak böyle hazırlıksız yola çıktığı için kızdı kendi kendine. Neyse ki kadınlar ekmeklerini bölüşmüşlerdi onunla. Başını kaldırıp yıldızların kaynaştığı, yeni ayın parlak beyaz bir orak gibi asılı durduğu gökyüzüne baktı: Böyle yükseklerde ne kadar da yakın görünüyordu şu gök kubbe... Birden bir yıldızın kaydığını görür gibi oldu. Evet, küçük silik bir yıldız kayıp gitmişti yeryüzüne doğru. Bu, ölüme işaretti! "Her insanın bir yıldızı vardır..." demişti ninesi, çok yıllar önce bir gece birlikte gökyüzüne bakarken, "O yıldız kaymayagörsün..." Onunki olabilir miydi bu? İliklerine dek üşüdüğünü hissetti birden. Hastalansa başını bekleyecek, öldüğünde ardından dua edecek bir kimsesi yoktu artık. Oğlu da onu bırakıp gitmişti işte sonunda. Giderken "Sen de gel ana" demişti ya, o nasıl koyup giderdi bu toprağı, bu suyu, havayı. Sefer'le paylaştığı her şeyi... Ama oğlu gitmişti. Oysa ne umutlarla büyütmüştü onu, bir başına. Doğduğunda göbek bağını orta direğin dibine dikmişti, oğlu evin direği olsun diye. Ama gitmişti işte. Sefer gittikten sonra hiçbir şeyin ona acı veremeyeceğini düşünmüştü hep ama... Birden az ilerdeki çatallı ağacın sık yaprakları arasında bir gölgenin kımıldadığını seçti. Yüreği garip, dayanılmaz bir heyecanla çarpmaya başladı: Sefer'di bu! Uzun boyu, geniş omuzları karanlıkta bile seçiliyordu. Sefer'di; elini uzatmış onu çağırıyordu üstelik. Evet, sessizce gelmesini işaret ediyordu ona! Bastonuna yaslanarak telaşla kalktı ayağa. O yana doğru yürüyecekken, tuyulukların birinden bir başka gölgenin çıkıp sessizce önünden geçtiğini gördü. Genç bir kızdı bu ve ayaklarının ucunda usulca koşarak o uzun boylu geniş omuzlu gölgeye doğru süzülmüştü! Emine Kadın, birbirlerine kenetlenerek gecede uzaklaşan iki genç bedenin ardından hüzünle baktı. Ateş böcekleri kendisiyle alay eder-

cesine yanıp sönüyorlardı onlardan kalan karanlık boşlukta. Döndü, gücünü giderek yitiren alevlerin çevresindeki tuyluklara baktı: Kadınların ve erkeklerin koyun koyuna uyudukları tuyluklardan yükselen horultular derin sessizlikte düzensiz korolar oluşturuyordu. Ötelerden bir dirvana kuşu yanıtlıyordu adeta bu sesleri. Kadın erkek, birbirlerinin sıcaklığında uyuyordu hepsi... Kadınların çoğu yakınırdı kocasından ama. Neler çekerlerdi neler... Oysa o hiç çekmemişti Sefer'den. Çok az birlikte kaldıklarındandı belki. Ne iyi adamdan doyulurdu ne de iyi günden... Hiç kötü bir anısı yoktu işte ona dair. O lanetli, o uğursuz günden başka... Üstünde siyah pantolonu, ak ketenden yakasız gömleği, cepkeni ve iri, gösterişli gövdesiyle ama tabancasız evden çıkıp gittiği o günden başka... Çıkıp ardından bakmıştı o gün nedense. Olacaklar içine doğmuş gibi... Ardından bakarken ayak izlerini sevmişti içinden. Koca koca izleri. Sonra o izlere yağmur yağmış, kar örtmüş, sıcak rüzgârlar silip götürmüştü ama Sefer bir daha hiç görünmemişti... Hiç...

Yüzüne vuran bir damlayla sıyrıldı düşüncelerden. Ardından başka damlalar, çamların sakızlı dallarından süzülerek düştüler toprağa. Emine Kadın, "Öyle ya..." diye mırıldandı kendi kendine, "orman yağmurun yularıdır..." Yün şalına bir kez daha sarınarak başını, rüzgârla yağmurun kucaklaşarak ürperttikleri yüzyıllık çamın gövdesine yasladı: Yağmur bereketti. Toprağı canlandıracak, yarın Kadırga'daki şenliğe can katacaktı...

Ertesi sabah, yaylacılar; ladin, kayın ve kızılağaçların, uçurumlarla biten dik yamaçlarda sessiz yeşil korolar oluşturdukları yol boyunca günün ilk ışıklarına yüzlerini vererek mutlu gülümsemelerle yürüdüler. Emine Kadın gerilerde yol alırken yalnız değildi bu kez. Öteki köylerden gelen bir düzine yaşlı kadınla ağır ağır yürüyordu. En önde yürüyen kemençecinin çaldığı Karadeniz havası trivona ve kilimçiha kuşlarının sabah ötüşlerini bastırıyordu. Uzun bir süre yukarı, hep yukarı tırmanıldıktan sonra ilerde Zigana'ların zirvesi göründü. Artık çevrede tek bir ağacın bile görünmediği yoksul bir doğanın içinde yol alacaklardı Kadırga'ya dek. Yer yer uzun yap-

raklı sarı bir çiçek boy veriyordu yalnızca. Emine Kadın eğilip bunlardan birini usulca koparttı: Her bahar göçü başlatan çiçekti bu. Vargel çiçeği. Yaylaların yöre halkına yolladığı sessiz çağrılar... Siyah giysisinin göğsüne adeta utanarak iliştirdi sarı çiçeği...

Artık bulutların üzerinde yürüyorlardı sanki. Sis bulutlarının üzerinde. Sis, Zigana'nın zirvesinden kopup yaylacıların başlarından süzülerek aşağılara inmişti birkaç dakika içinde. Emine Kadın bir baş dönmesiyle durdu: Bir günlük yolu düşe kalka, soluk soluğa tırmanmış, yağmurun ve soğuğun iliklerine işlediği bir gece geçirmiş, Kadırga'nın yamacına ulaşmıştı sonunda ama gücünün de sonuna yaklaştığını hissediyordu artık. Yine de bastonuna yüklenip ayaklarını sürükleyerek tırmanışı sürdürdü...

Eskala Obasının başı Kadırga'ya ulaşmıştı az sonra. Dağların sırt sırta verdiği, yağmurun ve sisin kol gezdiği bu çetin topraklarda insanlar adeta taptıkları iki şeye birden kavuşmuşlardı sonunda: Güneşe ve düzlüğe... Sevinç çığlıkları birbirine karıştı bir anda. Bu sesleri düzlüğün karşı sırtlarında toplanmış öteki obalar yine haykırışlarla yanıtladılar. Emine Kadın ayaklarının altındaki toprağın sarsıldığını duydu. Bir an durup, tepelerde yankılanıp çoğalan sesleri dinledi: Şenlik başlıyordu işte! İçinden kopup gelen anlık coşkuyla hızlandırdı adımlarını. Ancak öteki yaşlı kadınları geride bıraktığını fark etti az sonra. Utanarak durup bekledi. Hep birlikte tepeye ulaştıklarında Eskala obası Kadırga'ya girmek için sıra olmaya başlamıştı bile. Yaşlı kadın tepede soluk soluğa durup çevreye baktı: Koca yeşil düzlük binlerce insanın oluşturduğu binbir renkli bir gökkuşağıyla çevrelenmişti sanki. Çöktüğü yerden, yaylanın sırtında öbek öbek kaynaşan obalara baktı. Tam karşılarına toplaşmış olan Oğuz obasıydı. Neredeyse Eskala kadar büyük bir obaydı Oğuz. Oğuz'un sağ yanındaki Ören; sol yanındaki Çelike Obasıydı. Şu kendilerine en yakın olan Kızılağaç. Az ötede ise Sarılı ve Şah Melik Obaları sancak açmış bekliyorlardı. Ama yine de en görkemlisi kendi obalarıydı: Eskala Obası. Sefer'in çığlıklarıyla heybetlendirdiği şanlı Eskala Obası! Obanın dalgalanmasıyla bastonuna yasla-

narak kalktı: Obabaşı elinde sivri değneği, obayı yürüyüş sırasına sokuyordu. Yüzlerce insan kolkola Kadırga'nın göbeğine yürüyecekti! En öne erkekler geçti. İçlerinden ikisi obanın sancağını açtı. Erkeklerin ardına genç kızlar sıralandı. Genç kızların ardına yeni gelinler. Onların da ardına orta yaşlı kadınlar. Tüm kadınlar arka sıralara doğru canlılığını yitiren renklerde peştemalları, işlemeli yelekleri, kuşakları ve boncuklu yemenileriyle ilerleyeceklerdi. Emine Kadın hüzünle gerilere çekildi yeniden: O en arkada yürüyecekti. Öteki yaşlı kadınlarla; bastonları ve siyah giysileriyle...

Koca şenlik alanının bir kıyısına pazar kurulmuştu. Obalardan önce gelip, tezgâhlarını çadırların altına kurmuştu pazarcılar. Yüzlerce koyun, dana, kuzu kesilip, satılmak üzere ağaçlara asılmıştı. Kasalarla içki, meyva, iplere asılmış ucuz giysi, boncuk, saat, peştemal, kaset, ayakkabı, tezgâhları çığırtkan satıcılarıyla şenlikçileri bekliyorlardı. Arada dolaşan baloncular, seyyar köfteciler ve makinalı tüfekleriyle iri yarı jandarmalar bu da dağ pazarına renk, koku ve korku katıyorlardı.

Tüm obalar tepelerden aynı anda çığlıklar atarak, naralar savurarak inmeye başladılar. Her oba yek diğerinin sesini bastırmak istercesine, dev masal kuşlarının çıkarabileceği çığlıksı nakaratlarla, koşarcasına ilerliyordu düzlüğün en düz yerine doğru. Emine Kadın soluk soluğa obanın en arkasında yürürken yabansı bir coşku duydu yine içinde. Ne vakittir hiç duymadığı... İşte yalnızca bunun için, bu an için değmişti ölümü bile göze alarak çıkılan bu yol. Ötekiler de öyle değil miydi sanki? Şu önü sıra yürüyen kadınlar... Tütünde, mısırda, çayda geçen ayların yorgunluğunu, sıkıntısını bu şenlikte çıkarmak için beklememişler miydi sanki bir yıl boyunca? Ne kadar bunalmış, acı çekmişlerse o kadar bağıracak, çığlıklar savuracaklardı gökyüzüne. Oğlan anaları binlerce kız içinden kız beğenecekti bugün; kız anaları ise binlerce görücünün önünde kızları, yüzlerini kara çıkarmasın diye dua edeceklerdi. Hele genç kızlar, erkekler... O ne yürek kaldıran heyecandı. En güzelini, en gönendiricisini yaşamamış mıydı yıllar önce kendisi? Kadırga başkaydı...

Kadırga'nın göbeğine gelmişlerdi sonunda. Obabaşı sopasını kaldırıp bağırarak durdurdu yürüyenleri. Erkekler bayırın altındaki namazgâhta hep birlikte namaz kılacaklardı şimdi. Sakal bırakacak olanlar sakal duası yapacak; hacca gidenler geride kalanlarla helâlleşecek; asker olanlar el öpüp hayır duası alacaklardı.

Erkekler hep birlikte aşağı inerlerken, kadınlar tüm renkleri ve sesleriyle kendilerini çağıran pazara coşkuyla gülüşüp söyleşerek daldılar. Emine öteki yaşlı kadınların arasında, burularak baktı gidenlerin ardından: Böyle sekerek yürümek, böylesine çıngıraklı kahkahalar atabilmek için neler vermezdi ki... Usuna, ninesinin ölmeden bir gece önce söylediği, bir maniyi andıran o sözler geldi: "Gençliğim geçti kuş gibi" demişti yaşlı kadın, "ihtiyarlık geldi kış gibi. Dünyayı geçirdim düş gibi..." Gözlerini yumdu: Onunki düş değildi, karabasandı yalnızca... Düş burada kalnuştı: Kadırga'da. Onu bulmak için gelmişti belki de son kez. Başını kaldırıp bir şeyler aranırcasına baktı çevreye: Nerede bulacaktı ki onu? Ne kadar da değişiyordu her şey. Hiç durmadan... "Şu çadırlara bak..." dedi kendi kendine, "Eskiden kıl çadırdan başkası kurulur muydu Kadırga'ya? Şimdi hepsi silme naylon olmuş..." Kadınlar el emeği çarıklar giyerlerdi bu vakitler Kadırga için; şimdi hepsi mavi, sarı, turuncu naylon ayakkabılar geçirmişlerdi ayaklarına birbirlerine özenerek... Ya o üstlerindeki, ta Oğuz boylarından kalma çepni yelekleri? Bir vakitler geceler boyu göz nuru dökerek elleriyle işledikleri kıvrım kıvrım motifler, baklava dilimli süsler artık makina işi olup çıkmıştı... Ya başka memleketlerden, başka şehirlerden gelip de şu yaylanın ucuna yığılan arabalar? Bir vakitler doru, kula, kır küheylanlar tepişirdi orada yalnızca... Acımasızca değişiyordu her şey... Başını elleri arasına alıp oğuşturmaya başladı. Anılarının en can alıcısıyla yüz yüze gelmişti yine: Kan davası bile yok oluyordu artık. Oysa ne canlar, ne ocaklar söndürülmüştü bir vakitler: Kurbanlardan biriydi Sefer. Kurbanlardan biri... Başını, acıyla bunalarak iki yana salladı. Şimdi eskisi gibi ölmüyordu erkekler; gurbete gidiyorlardı yalnızca. Oğlu gibi... Ayrılık ölümün yerini almıştı ama yalnızlık hep aynı kalmış-

tı... Bir can şenliği, bir insanı olmadan nasıl geçecekti artık zaman? Sıkıntıyla keşanını geriye itti. Güneş yükselmeye başlamıştı; birazdan yakardı adamı. Siyah şemsiyelerinin altına sığınmış öteki yaşlı kadınlara baktı. Bir şemsiyesi bile yoktu yanında. Keşanını yine indirdi gözlerine.

Erkekler geliyorlardı. Kadınlar ise pazarın bir ucundan görünmüşlerdi ellerinde alışveriş torbalarıyla. Horon vakti gelmişti artık. Kemençeciler yayları usuldan kemençelere sürterek gelip obaların horon tepecekleri düzlüklerde durdular. Her oba kendi arasında toplanmaya başladı yine. Emine Kadın yalnızlığının kabuğunu çatlatan garip bir coşku duydu yine içinde. Ne çok insan vardı şu dünyada... Nasıl da insana kesmişti yine Kadırga'nın sırtı... Kalktı, ön tarafa doğru yürüdü. Az sonra başlayacak horonu görmek istiyordu. Kırmızı güllü beyaz giysileriyle ve ürkek arayışlarla çevrede göz gezdiren genç kızların yanında durdu. Kendisine baktıklarını görünce çekingen gülümsedi onlara. Kızlar ona şöyle bir bakıp, yaşlı kadının kendilerine anımsattığı o gelecekten sakınmak istercesine hemen çevirdiler başlarını. Emine Kadının gülümsemesi bir anda donup, çarpıttı yüzünü. "İşte böyle..." diye mırıldandı kendi kendine, "İşte böyle..." Birinin kendisini dürttüğünü fark etti sonra. Döndü: Obabaşıydı. Oğlu yaşında bir adam ama obabaşı. Yine gülümsemeye çalıştı. Ancak obabaşı asık bir yüzle, "Geriye..." dedi sopasıyla dürtmeyi sürdürerek, "Sırana, hadi geriye..."

Emine Kadın korku ve acının ele geçirdiği bir yüzle geri geri yürümeye başladı. Kuralı bozmuştu. Yaşını unutarak Kadırga'ya çıkmış; yaşını yok sayarak öne geçmişti şimdi de. Bir düşün ardında yitirmişti kendini... Nereye gittiğini bilmeden, kendini unutmak istercesine hızlı hızlı yürümeye başladı. Horon için toplanan insanların arasından geçip farkında olmadan pazara girdi. Meyva, içki, et tezgâhlarının arasında düşteymişcesine yürüyüp, göz alıcı renkleriyle iplerde salınan giysilerin, takıların olduğu bölüme girdi. Az ilerdeki tezgâhın ardında bir adam, şişirdiği balonları oğluna bağlatıyor; sonra da ispirtolu boyalarla balonlara tavşan ağzı, gözü çizip satıyordu. Emine Kadın titreyen ellerini usulca uzattı balonlara. Ancak balon-

cunun ve tezgâhın çevresini almış çocukların yadırgayan bakışlarını hissedince ateşe değmişçesine çekti hemen elini. Bastonuna yaslanarak hızlı adımlarla uzaklaştı oradan. Onun zamanında neredeydi bu balonlar? Bu ses çıkaran oyuncaklar, bu mavi gözlü bebekler? Dünyaya erken gelmişti demek. Şimdi de geç kalmıştı işte... İçini çekerek ucuz ama renkli giysilerin, yemenilerin, parlak boncukların, irili ufaklı aynaların dizili olduğu bir tezgâhın önünde durdu: Tezgâhtakilere engel olamadığı bir özlemle baktı yine; ancak elini sürmeye çekindi bu kez. Her şeyini yitirmiş, çırılçıplak kalmışçasına sarındı yün şalına. Başını çaresizlikle kaldırıp bakınca, tezgâhın üstünden sallanan aynalarla yüzyüze geldi. Aynaların parlak yüzeyinde yaşlı, yıpranmış, kararmış yüzünü gördü acıyla. "Niye?" diye isyanla sordu o vakit, Niye insanın yüzü böylesine yaşlanırken, gönlü bu kadar genç kalıyordu? Neden hâlâ sevgi istiyordu? Sefer'in sıcaklığını yitireli bunca yıl, kırk yıl olduğu halde niçin hâlâ? Birden onun yüzünü gördü küçük bir aynada. Gözlerini... Yüreği heyecandan kasılarak döndü: Yalnızca çocuklar vardı ve balonların iplerinden çekerek geçip gitmişlerdi onlar da. Yürek çarpıntılarıyla durdu pazarın orta yerinde: Oydu! Sefer'di! Gözlerini, o hep gülümseyen bal rengi gözlerini nerede görse tanırdı. Oydu mutlaka! Hızlı adımlarla, aranarak yürümeye başladı. Satıcılardan ve çocuklardan başka kimsecikler görünmüyordu çevrede. Herkes horon için toplaşmış olmalıydı. Var gücüyle yürüyerek pazardan çıktı. Kendi obasının yanına gitmeliydi; Sefer onu orada bekliyor olmalıydı. Mutlaka. Yemenisini çözüp yeniden bağladı, kaşlarını eliyle ıslatarak düzeltti, kamburunu dikleştirdi ve solgun güllerin saklandığı siyah giysisinin eteklerini çekiştirerek yürüdü.

Tüm obalar, yüz elli köyün insanı horona durmuştu. Sığsara, sallama, ters ayak, deli horon... hepsi. Eskala obasının horoncuları az ilerdeydi. Seyredenin kanını kaynatan bir coşku ve şaşırtıcı bir uyumla oynuyorlardı. Soluğu kesilen, gücü tükenenler çıkıyor, yerine halkaya yeni oyuncular giriyor ama horon hiç kesilmiyordu. Horoncular el ele tutuşup birkaç daire oluşturmuşlardı. Obabaşı ortada atıyla dolanarak "Toğra!" diye komutlar verdikçe figürler değişiyor, canlanıyor, yavaş-

lıyor yeniden coşkunlaşıyordu. Emine Kadın parmaklarının ucunda yükselerek soluk soluğa bakındı: Horonculann arasında olabilir miydi Sefer? Omuz başlarından ayak uçlarına dek titreşerek oynayan genç insanlara baktı: Heyecandan parlayan, tapınıyormuşcasına ifadeler taşıyan yüzlerin arasında Sefer'in o güzel yüzünü aradı. Onu ilk kez burada, Kadırga'da ve böyle görmüştü işte. Üstünde, arkası koç kuyruğu gibi sarkık kırmalı zıpkası, kolsuz mintanı, ayaklarında çapula, başında siyah serpuşuyla ve yüzü dev bir ateşin çevresinde dönüyormuşçasına kızarmış, geniş göğsü terden ıpıslak ve coşku dolu bir nara savururken gökyüzüne. Ve genç adam ona ilk kez baktığında utancından başındaki oyalı yemenisine dek kızardığını hissetmişti. Sefer bunu görmüş ve tabancasını kuşağının arasından çekip boşaltmıştı kurşunları havaya yine çığlıklarla...

Sonra düğün günü, gerdeğe girecekleri zaman ateşlemişti silahını ikinci kez Sefer. Nişan alıp, evin bacasına Emine doğduğu gün dikilen şişeyi vurmuştu. On sekiz yıllık şişe tuz buz olup dağılırken Sefer Emine'yi hak etmenin sevinci ve gönenciyle girmişti gerdek odasına... Yaşlı kadın gözünün önünde kırk yıldan bu yana her gün yinelenen karabasanla yüzyüzeydi artık: Üçüncü kez... üçüncü kez ateşleyememişti silahını Sefer. Kurşunlara hedef olan genç bedeni kemerli taş köprüden aşağı savrulurken, yanında tabancası yoktu. Azgın dereye düşen bedeni bulunamamıştı bile sonra. Emine derenin Karadeniz'e kavuştuğu yerde günlerce aramış, geceler boyu beklemişti kocasını ama o hiç görünmemişti...

Gözlerini çığlıklara açtı: Horoncular vargüçleriyle naralar savuruyorlardı. Kadırga'da kurşun sesleri duyulmaz olmuştu artık. Silahları jandarmalar toplamışlardı birkaç yıl önce. Ama erkekler, o horonun coşkusuyla esrimişcesine sık sık ellerini kaldırıp baş ve işaret parmaklarını gökyüzüne doğru sıkıyorlardı iştahla. Varlıklarını kendilerine, yaşadıklarını da başka insanlara kanıtlıyorlardı sanki her adımda, her çığlıkta. Kenetlenmiş elleriyle titreşimlerini birbirlerine geçiriyorlar; giderek daha hızlı, daha coşkulu oynuyorlardı. "Deli horon oynanan yerde kırk yıl ot bitmez..." derdi ninesi. Horonculann ayakları altında ezilen toprağa baktı: Mor bir vargit çiçeği gö-

rür gibi oldu. Oysa yalnızca güzün açardı bu mor çiçek; yaylacılar toplanıp insinler diye düze. Bu onun mor çiçeğiydi işte. Vargit diyordu her şey ona: İnsanlar, bu deli horon, içindeki sesleri kanatan bu kemençe ezgisi ve anılar... Her şeyi göze alarak gelmişti buraya. Son gücünü de yok ederek. Ama şimdi kaçmak istiyordu. İnsanlardan, törelerden, anılardan, ayrılıklardan, ölümlerden... Sefer'i de yitirmişti işte... "Ot bitmesin!" dedi acıyla ve topuğuyla toprağı döverek, "Ot bitmesin, bitmesin!..."

Başını kaldırıp umutsuzca baktı çevresine: Bu gece herkes gittiğinde Kadırga yaylası, binlerce şişenin, kâğıdın ve artığın uçuştuğu bir çöplüğe dönüşecekti. O koca ıssızlıkta rüzgârın uğultusundan başka bir şey duyulmayacaktı. Yaylanın yalnızlığına acıdı bir an. Sonra kendi halini düşündü: Bundan sonra ne olacaktı sanki? Dönüp, dalgın, hüzünlü yüzlerle az ilerde oturan öteki yaşlı kadınlara baktı: Onlar da geçmişi, geçmiş şenlikleri düşünüyor olmalıydılar. Ya da gelecek şenliği görüp göremeyeceklerini... Onların da kendisinin de yalnızca geçmişleri vardı artık. Şu an bile yoktu onlar için. En önde erkekler, arkada genç kızlar, arkada yeni gelinler, sonra orta yaşlı kadınlar ve onlar... Her geçen zaman yadsımıştı onları. Giysileri canlılığını yitirirken onlar da giderek arka sıraya düşmüşlerdi. Sonra daha arkaya, daha arkaya... Şimdi solgun güllerin süslediği siyah giysilerinin içinde gelecek yıl artık bu sırayı da koruyamıyacaklarını düşünüyorlardı belki. Gidecekleri yer şu uçarsunun aktığı sarp kayalık kadar yakın görünüyordu belki de. Garip bir özlemle; bir büyü törenindeymişcesine, sevişmeyi, çekişmeyi, sahip çıkmayı, kaçışları, yanıtsız kalmış arzuları, tutkuya dönüşmüş istekleri yansıtan horona bakarak; türkülerin, sevda sözcüklerinin, sitemlerin, yakarışların, tek dizelik şiirlerin karıştığı kemençe ezgisini dinliyorlardı. Emine Kadın ayaklarını sürükleyerek yaşlı kadınlara sokuldu: Ama kimbilir bir el, bir erkek eli, ölmüş kocalarının elleri son kez uzansa onlara ve o doludizgin süren horonun içine çekse. Şöyle bir kez, tek bir kez dönebilseler ortada. Bir kez... yaşadım diyebilmek için... Sonra bırakmaya razıydılar belki bu son sırayı da...

Başının döndüğünü hissetti birden. Toprak ayaklarının altından kayıyordu sanki. İki yana sallanarak durdu; yumdu gözlerini. Yeniden açtığında Sefer karşısında duruyordu. Durmuş ona, o güçlü ellerinden birini uzatıyordu...

Kalkacaktı Emine Kadın bu horona. Gücünün sonuna da gelse, bu onun son horonu da olsa, kalkacaktı...

Horonu izleyen yaşlı kadınlar, bir an daldıkları düşlerden sıyrılarak dönüp baktılar. Ve Emine Kadını son kez, yüzünde tanımsız bir mutlulukla, uçarsunun aktığı sarp kayalığa doğru horon teperek uzaklaşırken gördüler...

SİSİN ARDINDAKİ YÜZ

Uçurumun başındaki muskalı evde sabah sessizce başladı yine. Ahşap tavana asılı filedeki beyaz sabunların kokusu küçük odaya yayılıp kararmış bakır bakraçta kaynayan sütün kokusuna karışırken, karakedi ocağın yanındaki köşesinde gerinerek uyuşuk mırıltılarla karşıladı sabahı. Sonra birden silkinerek, geceden artmış mısır ekmeğinin ve bahçeden toplanmış patateslerin durduğu derme-çatma rafa tırmandı. Ancak o sırada yattığı odadan çıkıp terliklerini sürükleyerek uçuruma bakan odaya giren Ali Ustayı görünce, yine yere atlayıp yaşlı adamın ayaklarına dolandı. Ali Usta onu usulca okşayıp bıraktı. Ellerini bir süre ateşi geçmiş ocağın başında ısıtmaya çalıştı. Sonra pencereye sokulup dışarı baktı: Sis bastırıyordu. İçinde garip bir sıkıntı duydu birden. Ne vakit sis bastırıp da pencerenin ardı görünmez olsa duyardı bu sıkıntıyı. İyice içine kapanıp anılara gömülürdü böyle günlerde. Kevser Kadın da yoktu ortalarda. Döndü, karısını aramak için kış odasına doğru yürüdü. Oda karanlık, tozlu ve boştu. Koridoru geçip eyvana, sofaya ve öteki odalara baktı. Ne oralarda ne de erzak ambarındaydı Kevser Kadın.

Sırtına yün gocuğunu alıp çıktı evden. Alaca, evin arkasından koşarak geldi; Ali Ustanın yanı sıra yürümeye başladı. Usta ona yan gözle bakıp, "Bu da epey yaşlandı..." diye geçirdi içinden, "akranları hep gittiler." Sonra, "Benim gibi..." diye düşündü içini çekerek.

Fasulye ve patates ekili bahçeyi uçurumdan ayıran çit boyunca yürüyüp toprak yola çıktı. Tüm Kaleiçi her günkü ses-

sizliğiyle önünde uzanıyordu şimdi. Issız yolları ve terk edilmiş evleriyle...

Sessizliği ayak sesleri bozdu: Kevser Kadın sarı ineği süslü ipinden çekerek yokuşu tırmanıyordu. Kocasını ve kurt köpeğini görünce, "İyi ki çıktınız yoluma." dedi, "Beter korkmuşum. Kalede biri var!"

"Kimdir?" diye merakla sordu Ali Usta, "Tanımamış mısın?"

"Buralı değildir." dedi kadın, heyecanı biraz yatışarak, "Kılık kıyafeti bize benzemez. Hem beni görünce eski hamama doğru kaçar gibi gitti."

"Allah allah..." diye başını kaşıdı Ali Usta, "Belki beni arıyordur. Bir alet ne ısmarlayacaktır..."

"Bak hele..." dedi Kevser Kadın biraz alaycı bir ifadeyle, "Yıllardır kim çaldı ki kapını da, şimdi kalkıp Ali Usta diye gelecek biri?"

Ali Usta yutkundu, ellerini koyacak yer arar gibi bakındı bir an çevresine. Sonra sarıkızın ipinden tutarak, "Hayırdır inşallah." diye mırıldandı.

"Hayırdır ya!" diye dikleşti bu kez Kevser Kadın, "Böyle mezarlık gibi ıssız yerde kim gezer hayır için?"

Yaşlı adam ağzını açıp karısına çıkışacakken tuttu kendini, "Sen gir eve" dedi, "kapıyı sıkıca ört, seslenmeden de açma." Berikinin yanıtını beklemeden yokuş aşağı yürümeye başladı. "Eski hamama doğru gitti." demişti karısı, yabancı için. Uçurumun kıyısından o yana doğru yürümeye başladı. Sis ağır bastırıyordu bugün. Aşağıya baktı: Kasaba görünmez oluyordu yavaş yavaş. Dumanların arasından yürüyen bir grup çocuk gördü kasabanın hemen dışında. Seslerini duymuyordu ama aralarında salladıkları kırmızı ceketli süpürgeden, "Sis kovma manisi" çağırdıkları belliydi...

Anılarının derinliğine doğru çekildiğini hissetti birden: Yıllar, yıllar önce O da tüm mahalleli çocuklarla birlikte coşkuyla beklerdi sisin bastırmasını. O koca bulut toprağa indiğinde süpürgelerini sallayarak üzerine yürürlerdi. Ama illa da Aleko ile. Elele tutuşup, "Kuza kuza kukkuliza. Allahtan güneş isterim..." diye var güçleriyle bağırırken... Sanki yaşamak

oydu... Bir an durdu: Aleko çoktan ölmüş olmalıydı. Ancak hemen ardından acı bir alayla gülümsedi: Aynı yaşta olduklarını nasıl da unutuvermişti. Belki de ondan daha dinçti hâlâ. Genç-ken de öyle değil miydi? Yazın derede balık tutarken, kışın yokuş aşağı kızak kayarken, tepedeki buzulların arasındaki koridorlarda koşmaca oynarken hep o susturulamayan kahkahaları ve çığlıklarıyla... İncecik bedeniyle en önde olurdu...

Ne Aleko kalmıştı o günlerden geriye, ne de öteki çocuklar. Hiç kimse, O ve Kevser'den gayrı... Titrek başını iki yana salladı: Anılar acı veriyordu insana çoğu zaman. Hep bu sis yüzündendi. İnsan burnunun ucunu göremeyince, içine... Bir de bu haliyle ne idüğü belirsiz bir yabancının ardına düşmüştü. Allah bilir yine düş görmüştü bu kadın. Önce yıkık kiliseden ayin sesleri geldiğini iddia etmişti. Sonra küçük mezarlık yolunda Gülfem Gelinin hayaletini gördüğünü söylemişti yeminle. Şimdi de bir yabancı... Çevresine, rüzgârın içinde uğuldadığı yıkık ahşap ve taş evlere, kapıları başıboş çarpan okula, yıllardır kimsenin adım atmadığı yedi yüz yıllık camiye ve ondan da eski yıkık kiliseye baktı hüzünle: Kim gelirdi ki böylesine terk edilmiş bir yere? Oysa bir zamanlar türkçe, rumca sözlerden, türkülerden, küfürlerden geçilmezdi bu mahallede. Aklına Aleko'nun ablası Eleni'nin düğünü geldi birden. Aleko arka balkondan gizlice sokmuştu onu evlerine. Salona açılan küçük bir kapının aralığından bakarken ilk dikkatini çeken, kolunu çevirdikçe müzik çalan bir alet olmuştu. Onun bir gramofon olduğunu söylemişti Aleko. Taş plaktan yayılan vals müziği eşliğinde danseden davetlileri şaşkınlık ve hayranlık karışımı bir duyguyla izlerken, bir köşede yalnız başına dikilen Aliki'yi görmüştü. Aleko'nun ikiz kızkardeşini. Genç kız beline dek inen siyah saçlarına parlak taşlı taraklar takmış, dantel yakasından çıkan ince uzun boynunu vals ezgisine uydurarak bir o yana bir bu yana kıvırıyordu. Onu büyülenmişcesine izlerken vals bilmediğine yanmıştı için için. Ama en çok aralarındaki ayrılığa. Türkler Rumların düğünlerine gitmezlerdi hiç. Hele Aliki'yle dansetmeleri hiç olmazdı... Üzüntüyle içini çektiği sırada Aleko elini onun omuzuna koymuş, sevgiyle bakmıştı yüzüne. Sonra kolundan çekerek zorla kal-

dırnuştı. Birbirlerinin ayaklarına basarak ve kahkahalarını bastırmaya çalışarak sanki vals yapan iki ayıyı taklit etmişlerdi!...

Eski hamama gelmişti sonunda. Çevrede kimseler görünmüyordu. Sis de iki adım ötesini göremeyecek kadar çökmüştü zaten. Hamama girdi. Yıkık duvarlarda, kararmış kurnalarda ve artık tıslamayı bile unutmuş musluklarda elini gezdirerek yolunu buldu. Ayak seslerinin, örümcek ağlarının örttüğü kubbede derin yankılanışı bir an içinde garip bir korku yarattıysa da, hemen güldü buna. Kevser Kadın hayal görmüştü işte. O da onun aklıyla kalkmış, bu soğuk hamamda... Hızlı adımlarla dışarı çıktı: Alaca, kapıda kendisini bekliyordu. Allahtan bu köpek vardı; başka türlü bu dağ başında yaşanmazdı ki. Ayaklarını sürükleyerek derin çukurların oluştuğu yoldan meydana doğru yürüdü. Yüzleri kararmış, tahtaları sökülmüş, çitleri yıkılmış evlerin baktığı meydanda bir süre soluklandı. Yıllar önce bu meydanda yaşanan o büyük, o coşku dolu gece gelmişti birden gözlerinin önüne... Kalandarlar gecesi... O, Aleko ve mahallenin tüm gençleri büründükleri hayvan postlarıyla ev ev dolaşıp bacalardan torbalar sarkıtmışlardı o gün. O gece torbalarda toplanan fındıklar, cevizler, elmalar, ayvalar, incirler ve evlerde çekilen kazan kazan helvalar meydana kurulan sofralara dizilmişti. Ve o gece belki de ilk kez Türk-Rum, tüm Kaleiçi sakinleri, tüm mahalleli gün ışıyana dek yemiş içmiş, türküler çağırmış, yanan dev ateşlerin çevresinde dans etmişlerdi. Sabah olup da kukku kuşu ötene dek... Ve o gece bir ara, dev ateşlerin ışığından uzakta Ali, Aliki'nin helva bulaşığı dudaklarına, on beş yaşının tüm heyecanı ve tutkusuyla...

Titrek başını yine olumsuzlukla salladı iki yana: Anılar, o gece onu onca mutlu kılan o an, şimdi, yıllar sonra acı vermekten başka bir işe yaramıyordu işte... Ama o yine de bağlı kalmıştı anılarına. Herkes gitmişti sonunda bu köhne yerden de bir tek O kalmıştı. Anılarıyla...

Önce Rumlar gitmişti. O görkemli Kalandarlar gecesinden çok kısa bir süre sonra. Sonun başlangıcı, baskınlarla başlamıştı. "Eşkiyalar" diyorlardı... Yukarı Rum köylerini basıp, talan edip cana kıyıyorlardı, Kaleiçi'ne ulaşan haberlere göre.

Ve eşkiyaların korkusu, kendilerinden önce gelip yerleşmişti mahalleye. Rumlar, o neşeli, geveze insanlar bir gecede suskunluğa gömülüp adeta yas tutar olmuşlardı. Gramofonlar artık çalmaz; coşkulu, hüzünlü Rum türküleri evlerden sokaklara taşmaz olmuştu. Aliki ve öteki işveli Rum kızları uzun siyah saçlarını sallayarak geçmez olmuşlardı mahalleden. Aleko bile, kaşı gözü gibi ayrılmaz bir parçası olan o neşesini ve kahkahalarını sanki kalenin yıkık burcundan aşağı bırakmıştı...

Birden durdu. Farkında olmadan adımları onu Aleko'ların evinin önüne getirmişti. Merdivenlerin önünde çamurlu korkuluğa tutunarak soluklandı. Basamakların çoğu içine göçmüştü. Bu basamaklarda beklemişti işte geceler boyu...

Sonunda bir gece dayanamamış, babasının çiftesini kaptığı gibi sessizce çıkıp gelmişti buraya. O gece, tüfeği bacaklarının arasında, yün abasına sarılıp gözlerini açık tutmaya çalışarak sessizce nöbet tutmuştu sabaha dek. O gece ve ondan sonraki geceler, kandiller söndükten gün ışıyana dek, uykuya yenik düşmemeye çalışarak...

"Hey gidi günler..." diye mırıldandı, Alaca'nın başını okşayarak, "Şimdi ayakta zor duruyorum... Hey gidi günler..."

Karanlıkta, uyku ile uyanıklık arasında beklerken omuzuna bir el konmuştu bir gece. Korkuyla başını kaldırdığında Aleko'nun babasıyla yüzyüze gelmişti. Dimitri Usta'yla. Demircilerin ustasıyla. Dimitri Usta, gür bir bıyığın kapladığı yüzündeki ciddiyeti bozmadan, "Yarın işliğe gel evlat..." demişti. Böyle demiş ve Ali'nin yanıtını beklemeden geldiği gibi sessizce girmişti eve. Basamakları tırmanan iri yarı bedeni, korkuluğu tutan kocaman elleri gözünün önündeydi sanki...

"Hey gidi günler, hey..." diye bu kez daha da sıkıntıyla mırıldandı. O vakitler Rumlar yapardı her işin ustalığını. Kuyumcu, demirci, bakırcı, terzi, marangoz, her şeyin ustası... Türklerden çırak almazlardı. Alacak olsalar, caminin imamı bir fetva verirdi o gün: "Gavura çırak vermek ve gavur işi yapmak günahtır..."

Ertesi sabah Ali uykulu gözlerle Dimitri Usta'nın işliğine giderken bir günahkar olduğunu düşünüyordu. Ama yine de gitmişti. Üstelik yeni bir düş kurarak: Dimitri Usta Aleko

ile birlikte onu da yetiştirecek ve bir gün ikisi ortak bir işlik açacaklardı. Kimbilir belki o zaman Aliki ile...

Gözlerini yumdu. Usta olmuştu sonunda. Demirci ustası. Ali usta. Hepsi o kadar...

Bir gün, altmış yıl önce o uğursuz gün, gitmişti mahallenin yarısı. Yalnızca en değerli şeylerini alarak ve adeta bir uzuvlarını o topraklarda bırakarak... Türkülerini, danslarını, coşkularını da alıp götürerek...

Anılarının ağırlığıyla çöktü harap merdivene. O gün çılgın gibi koşmuştu göçenlerin ardından. Yine böyle sisin dağ gibi çöktüğü bir gündü. "Aleko!" diye bağıra bağıra ve düşekalka inmişti tepeden aşağı. Aleko'nun geriye dönük ve sisin içinde bir görünüp bir yiten yüzünden başka bir şey görmeden... Sonunda birileri durdurmuştu onu. Zorla. Çaresizliğini kavradığı zaman toprağa çökmüş, ağlamaya durmuştu...

"Anılar..." diye yine sıkıntıyla mırıldanarak çevresine baktı. Acılar bıçak gibi körelse de zamanla, tadı da onca buruklaşmıştı işte. Anıların yıkıntıları kalmıştı yalnızca. Tıpkı bu mahalle gibi...

Alaca birden doğruldu. Kulaklarını dikerek bekledi. Ardından birkaç adım attı ve birden havlamaya başladı. Ali Usta düşüncelerinden sıyrılarak merakla dikildi oturduğu yerde: Ne oluyordu? Çevrede yabancı biri olmalıydı mutlaka. Güçlükle kalkıp birkaç adım attı. Alaca'yı boynundan yakalayarak korkuyla beklemeye koyuldu. İşte o anda sisin içinde bir yüz belirdi. Bir yabancının, yaşlı bir adamın yüzüydü bu. Düş gördüğünden kuşkulanarak gözlerini kırpıştırdı art arda. Ancak yaşlı adam ak saçları ve gür bıyıklarıyla karşısında duruyordu hâlâ, ve yüzünde çekingen bir gülümseme belirmişti şimdi. Ali Usta, birini anımsattığını düşündü o vakit bu yüzün. Sanki, sanki Dimitri Usta'ya benziyordu... Onun çok daha zayıfı, yaşlısı... Kendisi kadar yaşlı... Birden durdu soluğunu tutarak, ve "Aleko?" diye sorarcasına fısıldadı.

Karşısındaki yanıt vermedi ilkin. Sisin içinde belirip yiten yüzüyle garip bakışlarla baktı bir süre ona. Sonra aynı fısıltılı sesle, "Ali?" dedi, "File mu Ali?"

İkisi de aynı anda atılarak birbirlerini omuzlarından tut-

tular. Gözlerinin içine geçmiş yılların hesabını sorarcasına baktılar uzun bir an. Sonra Ali Usta atılıp yaşlı dostuna sarılmak istedi; yapamadı. Şaşkınlığın ötesinde bir tutuklukla öylece baktılar birbirlerine: Yıllar geçmişti... Sonunda Ali Usta güçlükle toparlanıp, "Nasıl?" dedi, "Nasıl gelebildin?"

Yaşlı Aleko, "Bir otobüs dolusu turistle..." dedi, "Onlar aşağıda, kasabadalar." Durdu, sonra, "Bizim güzel mahallemize ne oldu böyle Ali?" diye sordu, "İn-cin top oynar..."

Ali Usta eliyle tepeleri işaret ederek, "Kayalar..." dedi, "tehlike yaratıyorlarmış. Herkes korktu, boşalttı evini, göçtü aşağı. Yıllar oluyor..."

Aleko acı bir gülümsemeyle, "Demek herkes göçtü..." diye mırıldandı "Sonunda herkes..." Sonra Ali Usta'ya dönerek, "Sen?" dedi bastıramadığı bir merakla, "Sen niçin kaldın?"

Ali Usta ne söyleyeceğini bilemeden bir an durdu. Sonra omuzlarını silkerek, "Gitmedim işte..." dedi, "Belki mahalleyi beklemişimdir. Belki de seni..." Aleko'yu taklit edercesine acı acı gülümsedi.

Aleko hüzünle baktı arkadaşının yüzüne bir süre. Ardından başını iki yana sallayarak dönüp birkaç adım uzaklaştı. Merdivenin önünde durup berikinin yüzüne bakmadan, "Evi..." diye mırıldandı, "Evi bi görsem..." Ve durdurulmaktan çekinircesine basamakları hızlı hızlı çıkmaya başladı. Ayağı bir an göçüklerden birine girince, "Hay anasını" diye söylendi tüm öfkesini o kırık basamaktan çıkarmak istercesine. Sonra Ali Usta'ya dönüp, "Biliyor musun" dedi, "gittiğimden beri hep türkçe küfür ettim..."

Kapısı yıllardan beri açık duran eve birlikte girdiler. Aleko, sıvası dökülmüş duvarlara, ahşabı tanınmaz hale gelmiş, yuvalarından çıkmış kapı ve pencerelere, çukurlarla dolu döşemeye bakarken Ali Usta da onu gözlüyordu: Yaşlı dostu acı çeker gibiydi. Bir ara alçak sesle, "Bizden sonra kimse oturdu mu burada?" diye sordu. Ali Usta yanıt yerine başını salladı, "Evet" anlamında. Sonra, "Ama..." dedi, "Onlar da gideli otuz yıl oluyor neredeyse..."

Aleko bir şey söylemedi; içini çekti yalnızca.

"Ben..." diye atıldı o vakit Ali Usta onu teselli etmek

istercesine, "Ben yine de geliyordum buraya. Hem de sık sık..." Ardından merdivene doğru yürüdü, "Gerçi tehlikeli ama" dedi, "yine de yukarı bakmak istersen..."

Aleko başını üzüntüyle iki yana sallayarak, "Gördüklerim yeter..." dedi, "Hadi çıkalım buradan..."

Birbirlerine tutunarak kırık basamaklardan indiler. Yabani otların bürüdüğü bahçeden kaçarcasına çıktı Aleko. Ali Usta yaşlı dostunun ardından üzüntüyle bakıp, hızlandırdı adımlarını. Ona meydanda yetiştiğinde soluk soluğa kalmıştı. Aleko'yu omuzundan tutup durdurdu. İçinden yaşlı dostuna sımsıkı sarılmak geçti; yine yapamadı. Onun yerine uzun bir an yüzüne bakıp, "İşte böyle..." dedi, "İşte böyle..."

Aleko ne düşündüğünü dışa vurmayan bir yüzle başını salladı. Sonra, "Sen ne yaptın dostum?" dedi, "Bunca yıl ne yaptın?"

"Hiç..." diye konuştu karşısındaki, "İşte evlendim, çocuklar oldu. Kızlar gelin gitti, oğlanlar da gurbete çalışmaya... Köroğlu'yla ben kaldık bir başımıza..."

"Hâlâ ustalık yapıyor musun?"

"Yok..." diye acı acı güldü beriki, "Yıllardır kimse çalmadı kapımı. Anlayacağın, ustalık da geçmişte kaldı..." Bir an soluklanıp, "Ya sen?" dedi, "Sen ne yaptın Aleko?"

"Ben gittiğim gibi kaldım..." diye yanıtladı Aleko, kırık-dökük bir sesle, "Evlenmedim hiç. Çoluk çocuk da olmadı tabii. Ama çok çırak yetiştirdim. Belki babamdan bile çok..."

Ali Usta bir an ikircikli kaldı. Sonra, "Şey..." dedi, "Aliki ne oldu?"

Karşısındaki bir an ne diyeceğini bilemezmiş gibi durdu. Ali Usta onun vereceği kötü habere kendini hazırlamak istercesine soluğunu tuttu.

Aleko, "Ne olsun be Ali" dedi o zaman, "kocakarı oldu Aliki de..." Bir an birbirlerine öylece bakıp ardından yorgun kahkahalarla gülmeye başladılar. Ali Usta "Demek kocakarı oldu..." diye güldü dizlerine vura vura. "Kocakarı..."

Sonra gitgide soldu kahkahaları ve birbirlerine sırtlarını dönerek usulca kuruladılar gözlerinde biriken yaşları. Ağır ağır yürümeye başladılar ardından. Bir süre hiç konuşmadan

yol aldılar sisin içinde. Uçurumun kıyısına gelince durdular. Aleko kasabanın üstünde ve ayaklarının altında iri bulut kümeleri oluşturan sise bakarak çocuk gibi güldü birden. Ali Usta'ya dönerek, "Hatırlıyor musun file mu?" dedi, "Sisi nasıl kovduğumuzu hani... Burada durup o koca sise karşı şapkalarımızı sallayarak ve işeyerek. Aramızda kırmızı ceketli bir süpürge... Ben hiç unutmadım..." Bir an durup sonra titrek, yorgun bir sesle başladı "Sis kovma manisi"ne. Ali Usta da ona katıldı ardından: "Kuza kuza kukkuliza/Allahtan güneş isterim/Hatunlardan kaymak isterim/Verene bereket/Vermeyene başım kadar poppoliza!..."

Mani sona erince garip bir duyguyla, kıpırtısız kaldılar bir süre. Sonra Aleko içini çekerek saatine baktı ve "Ben gideyim artık..." dedi, "Bir otobüs dolusu insanı bekletmek olmaz..."

Ali Usta, "Ama..." diye karşı çıktı şaşkın bir yüzle, "Ben kalırsın sanıyordum. Konuşacağımız, sana anlatacağım o kadar çok şey var ki... Eskiler, yeniler, ölenler, kalanlar..."

Aleko başını sertçe iki yana sallayarak susturdu onu, "Buraya..." dedi, "hiç gelmemeliydim..." Sonra hüzünlü gözlerini yaşlı dostunun gözlerine dikerek, "Biliyor musun..." diye sürdürdü sözlerini, "hiçbir zaman oralı olamadım. Asla. Buradan göç edenlerin de belki hiç birisi olamadı... Onlar da, oradakiler de Türk tohumu olarak gördüler bizi çoğu yerde; kimi zaman hiç sokmadılar aralarına. Ben de içimden hep dedim ki, "Olsun, zarar yok, ben zaten eski toprağıma aitim." Hep böyle dedim. Ama şimdi..." Sustu, bir an soluklandı, "Şimdi..." diye söze başladı yeniden, "Görüyorum ki... ben artık buraya da ait değilim... Bu... bu o zoraki göç kadar acı veriyor bana... Belki ondan bile çok..."

Ali Usta, onu susturmak istercesine omuzlarından tutup çekti kendine. Yaşlı dostunun damarları çıkmış ince boynunu yasladı omuzuna. Güçsüz kollarıyla onu sıktı, sıktı... O vakit, Aleko ağlamaya hazır bir çocuk sesiyle, "Neyse ki..." dedi, "çok zamanımız kalmadı şurada. Bitecek bu acılar hep..."

Ali Usta yine susturmak istedi onu ama söyleyecek bir şey bulamadı. Üzgün bir yüzle baktı yalnızca yaşlı dostunun yüzüne. Aleko usulca sıyrıldı o zaman kollarından, ve "Allaha

emanet ol dostum..." dedi acının ele geçirdiği bir yüzle, "Bir bildiği var herhalde onun da... Allaha emanet ol..." Döndü, ağır adımlarla toprak yoldan aşağı yürümeye başladı.

Ali Usta, onu selamlarcasına usulca elini kaldırdı ardından. Yaşlı Aleko bir an sonra geldiği gibi sisin içinde yitti gitti... Ali Usta bir süre dalgın baktı, dostunun kaybolduğu yöne doğru. "Düş gibi..." diye mırıldandı, "Sanki düş gördüm..." Silkinerek çevresine baktı: Hâlâ yola çıktığı yerdeydi. "Belki de gerçekten düştü..." dedi kendi kendine. Ardından yaklaşan ayak seslerine döndü: Kevser Kadındı. "Sen hâlâ burada mısın?" diye soruyordu. Ali Usta bir an aynı dalgın yüzle baktı karısına. Sonra karşıki dağların doruklarını göstererek, "Sis dağılıyor" dedi garip bir ifadeyle, "Güneş çıkar yakında..." Karısına doğru birkaç adım atarak, "Artık gidebiliriz buradan" diye bildirdi kararını, aynı yabancı bakışlarla, "Hazırlığını yap. Göç vakti geldi..." Sonra karısının şaşkın bakışları arasında, ayaklarını sürükleyerek sisin içine yürüyüp uzaklaştı..

DAĞLARDA BİR ÖLÜM

Kızın ismine Havva diyelim, ki o yörede çok yaygın bir isimdir. Her adım başında beyaz tenli, al yanaklı, sarıya çalan kumral saçlı ince bir Havva ile karşılaşabilirsiniz. Çayı toplayan, altmış kilosunu birden sırtında düze indiren, inek sağan, davar güden, çocuk büyüten yüzlerce Havva ile. Sabahtan, yatana dek, başlarında keşanları, önlerinde çizgili iş peştamalları eksik olmayan; hafif kamburları çıkmış, yüzleri vaktinden çok önce kırışmış, güzellikleri yalnızca gözlerinde kalmış binlerce Havva ile...

İşte Havva da bu kadınlardan biriydi. Yirmialtı yaşındaydı ve henüz evlenmemişti. O yörede bu yaşta bekar bir kıza evde kalmış gözüyle bakıldığını söylemeye gerek yok herhalde. Havva'nın kısmetini babasının bağladığını söylüyordu herkes. Karısı öleli beri, dokuz yıldır adam garip bir tutkuyla bağlanmıştı kızına. Her isteyeni çıktığında, "Hele az daha dursun..." diye engel olmuştu onun kısmetine. Köy halkı ardından babayı çok ayıplar, kimi zaman yüzüne bile dururdu ama Havva hiç konuşmazdı. Ne bir suçlama, ne de bir yakınma duymuştu kadınlar ondan. Yazları çay toplar, kışları kilim dokurdu, öylece suskun. Gözlerinin kıyısında her geçen gün çoğalan çizgiler, durgun yüzündeki tek değişiklik olurdu...

Günün birinde birden konuşmaya başladı Havva. Çay bahçesinde, çeşme başında, çay alım merkezinin önünde, hatta evde yalnızken kendi kendine konuştuğu duyulur olmuştu. Olayı anlatan kadınlardan biri duymuştu ilk kez onu konuşurken:

"Çay topluyordum bahçede. Havva da az ötede kendi ça-

yını topluyordu. O sırada ezan okundu. Ezan okundu mu, kahvede, çarşıda ne kadar erkek varsa koşar camiye. Ben de şöyle bir soluklanayım dedim. O sırada geldi yanıma. Gözleri aşağıdaki caminin minaresinde, 'Biliyor musun' dedi, 'öğretmen, bizim gibi kadınların cennetlik olduğunu söyledi...' Ben bişey diyemedim; baktım öyle yüzüne. Yani biraz şaşırmıştım. O vakit kendi kendine, 'İş yapmaktan ibadete vakit mi kalıyor? Neremiz cennetlik? Neremiz cennetlik?' diye söylendi. Gözlerini gökyüzüne öyle bir dikmişti ki, tövbe tövbe, sanki tanrıdan hesap soruyordu... "

Ancak, Havva asıl çay alım merkezinin önünde söyledikleriyle dehşete düşürmüştü kadınları. Anlattıklarına göre o gün çay küfelerini sırtlarına vurmuş en gencinden en yaşlısına bir düzine kadın, hep birlikte merkeze yürüyorlardı. İçlerinde Havva da vardı. Kahvenin önünden geçerken Havva birden kadınların hiç ummadıkları bir şey yapmış; yaklaşıp, yüzünü kahvenin kirli camına dayamıştı. Ve yüzünün bir anda dehşetle dolduğunu görmüştü kadınlardan biri:

"Tutamadım kendimi, yanaşıp baktım. İçerde, erkeklerimiz video seyrediyorlardı. Çok arlanırım demeye ama anadan doğmaydı filmdeki kadınlar. Utancımdan yedi kat yere giresim geldi. Hadi onlar seyrediyorlardı da bizim işimiz neydi orada? Havva desen, sanki sihire uğramış gibi bakıyordu daha. Onu sürükleyerek uzaklaştırdık oradan. Yükümüz kendimize yetmezmiş gibi..."

"Merkezin önünde çayları satmak için bekleşirken..." diye anlatmaya başlamıştı bir başka kadın, "Tahsin önümüzden geçti atıyla. Bilirdik, ta ne vakittir Havva'nın ardında dolanırdı. Havva onu görünce kamburunu azıcık dikleştirdi; başındaki keşanı az geri sıyırdı. Tahsin, başı arkada, atını usulca sürdü gitti. O vakit çok acıdım ikisinin de haline. Dayanamadım, "Havva kız," dedim, "kız niye varmazsın şu Tahsin'e?" Böyle uykudaymış gibi durgun, silkti omuzlarını, 'Babam vermez..' dedi. Hani beni başından savar gibi söyledi bunu sanki. Ben de, "Sen de kaç öyleyse" diye üsteledim. "Kızı evden yedi adım öteye sürükleyene nikah düşer, bilmez misin?" Çok yakışıksız bir şey demişim gibi şöyle uzun uzun baktı yüzüme

ve birden şey dedi, 'Ben' dedi, 'başka bir erkeğe kaçacağım da ne olacak? Başım göğe mi erecek? Bu sefer de kocamın evinde çay topluycam, inek sağıcam, sebze ekicem, çocuk büyütücem. Ben asıl bu köyden, buralardan kaçmak istiyorum...' Sonra da hepimizin yüzüne ayrı ayrı bakıp, 'Dünyada görecek o kadar çok şey var ki...' diye konuştu.

Bir süre kimse konuşmamıştı. Kadınların bir kısmı şaşkın bir suskunlukla Havva'ya bakarken, çoğu elleriyle ağızlarını örtüp ayıplamışlardı onu. O vakit Havva iyice coşmuş ve yirmi altı yıllık suskunluğunun acısını çıkartırcasına, bağırarak tartışmaya başlanuştı kadınlarla:

"Sanki siz çok başkasınız da..." diye dikleşti bize, 'Çoğunuzun kocası gurbete çıkmış, hani dönen var mı? Dönseler de, sizi adam yerine koyan var mı? Ölesiye çay toplarız, parasının bir kuruşunu gören var mı? Altı çocuktan aşağı doğuranınız var mı? Ölene dek karnınızda bir yük, sırtınızda bir yük...' Durdu, az ötede toprağa çökmüş, bastonlu yaşlı kadınları gösterdi, 'Ya da' dedi, 'İşte böyle lanetlenmiş gibi yapayalnız kalırsınız bir gün..."

Bunları anlatan kadın bana doğru üzgün bir yüzle eğilip, "Aslında benim de dağlar üstüme devrilecek gibi oluyor" diye mırıldandı, bir sır verircesine, "Başımı alıp ıssızlara gidesim geliyor..."

Ancak o gün O da ötekilerle birlikte karşı çıkmıştı Havva'ya. İçlerinde Muhtarın karısı, Havva'nın evde kalmaya müstahak olduğunu söylemişti. Böyle sivri dilli bir kızı kim alırdı ki gelin diye? Kadın kısmı dediğin doğurmalı, doyurmalı, dokumalıydı. Vallahi Kör Recep bile, iki karısının üstüne almazdı bu kızı karı olarak...

Havva, Kör Recep'e lanetler yağdırarak uzaklaştığı o günden sonra yine suskunluğuna gömülmüştü. Ancak, çok garip bir biçimde davranmaya başlamıştı, söylenenlere göre. Köy halkından iyice uzak gezer olmuştu. Kendini tüketmek istercesine deli gibi çalışıyor, taşıyamayacağı kadar çok çay toplayıp tek başına alım merkezine götürüyor ve yüzü gözü toprağa bulanmış, saçları terden yüzüne yapışmış bir halde hızlı adımlarla geçiyordu dağlara yükselen yeşil basamakları andıran çay

bahçelerinin arasından... Kadınlardan ikisi Onu yüz yıllık kemerli taş köprüde, ince korkuluğa dayanmış, alttan akıp giden azgın dereyle adeta tartışırken görmüştü. Bir başka kadın ise, Havva'nın şu derme çatma teleferiklerden biriyle yukarı, evine çıkarken, ayağa kalkıp öylece dikildiğini görmüştü, dehşetle. Dahası, onu geceleri evin çevresinde başı kesik tavuklar gibi dolaşırken gören bile vardı. Sonunda herkes genç kızın delicebal yediğine kanaat getirmişti...

Sihirli Gezi Günü gelip çatmıştı. Köyün ve çevre köylerin tüm eli ayağı tutan kadınları katılırdı bu geziye her yıl. O gün tüm kadınlar pamuklu ham takımlarını çıkarıp, ipekli has takımlarını giydiler. Hep birlikte köyden çıkıp bayır aşağı koşarcasına yürümeye başladılar. Garip bir coşkuyla, ilk kez sırtlarında küfe, önlerinde iş peştemalları olmadan çıkmışlardı yola. Havva da aralarındaydı. Ve içlerinde en coşkulusu Oydu. Onun bu hali çok şaşırtmıştı kadınları. Hatta Onun sürekli türkü söylemesinden, koşarken taşlara takıldıkça çığlıklar atmasından huzursuz olmuşlardı. Sonra Havva bir ara durmuş, köyüne, sisin örttüğü gri tepelere, ömrünü tükettiği yeşil çay bahçelerine bakmıştı uzun uzun. Ardından yine, acemi bir dişi geyik gibi taşların üzerinden sekerek koşmaya başlamıştı. O sırada kadınlardan biri Tahsin'i görmüştü. Dağın sırtından atıyla inmiş, önlerine geçivermişti genç adam. Kadınlar birbirlerini dürterek gülüşmüşlerdi. Havva ise yüzünde hüzünlü bir gülümseme ile bakmıştı yalnızca, atlının ardından...

Komşu köylerden de gelen yüzlerce kadın, yalnızca kaptanların erkek olduğu teknelere bindiler o gün. Yedi dere ağzından geçtiler. Geçtikleri her dere ağzında biraz su alıp testilere doldurdular. Kayık konvoyları dönerek denize indiler. Ve kadınlar kumsala vuran ilk dalganın üzerinden sağ ayakları ile atlayıp denize girdiler. Birbirlerine sular sıçratarak, suyun içinde bedenlerini birbirlerinin elleri üzerinden kaydırarak eğlenmeye çalıştılar. Anlattıklarına göre önce Havva da katılmıştı onlara. Ancak balıkçı tekneleri, ardlarında çığlık çığlık martı sürüleriyle geçerken uzaktan; durmuştu birden. Balıkçıların balıkları bir araya toparlayabilmek için hep birlikte tabanlarına ayak vurdukları teknelerin ardından gizli bir

çağrı almışcasına büyülenmiş gibi bakmıştı. Suları telaşla yararak sahile koşmuş ve topladığı taşları tekneleri durdurmak istercesine fırlatmıştı ardlarından. Taşlar suyun yüzünde kayıp dibe gömüldükçe genç kızın bakışları da iyice bulanıp kararmıştı. Ve sonunda bir taşın üzerine çökmüştü öylece...

Sonra kadınlar derelerden doldurdukları testileri kısır ya da hasta kadınların başlarının üzerinde kırmışlardı. Şifa vereceğine inanılan sular kadınların yüzlerinden aşağı dökülüp denize karışırken Havva kıpırtısız oturmuştu. Ve son testi de onun başının üstünde kırılmıştı. Öğlen olup da kadınlar minzi peynirini mısır ekmeğine katık ettikleri sırada, içlerinden biri -ki uzaktan hısım düşermiş Havva'ya- Havva'nın kalkıp çalılıklara doğru uzaklaştığını görmüştü:

"Hacetini görmeye gitti sandım. Ancak aradan yarım saat geçip de görünmeyince meraka düştüm. Köyden onca uzaktaydık, üstelik kızın aklı da noksan. Şeytan dürttü, kalk bak diye. Kalktım seyirttim Havva'nın gittiği yana doğru. Çalılıkların orada durup bakındım etrafa: Yoktu ortalıkta. İlerideki tepenin ardında kara yemiş ağaçları vardı. Belki yemiş toplamaktadır diye tırmandım tepeyi de. Kara yemişlerin orada da yoktu. Ama az ötedeki ahlat ağaçlarının olduğu çalılıklardan sesler geliyordu sanki. Böyle fısıltılar... Dallara basmadan usulca sokuldum o yana. Çalıları, ardını görecek kadar araladım. İşte o anda soluğum kesildi sanki: Havva oradaydı... Tahsin ile beraber. Çıplak gibiydi. Çıplaktı... Beni görmediler. Görecek halleri yoktu... Altında yattıkları ağaçta bir sarıkuş ötüyordu... Havva bir anda alttan sıyrılıp Tahsin'in üstüne abandı. Öylece baktı oğlanın yüzüne uzun uzun. Sanki kafasına nakşetmek ister gibi... Dayanamadım, kaçtım oradan. Denize varıp yüzüme su çarptım, çarptım. Başımı ıslatıp yıkandım, yıkandım. O vakit biraz aklım başıma geldi. Düşündüm ki, olabilecek en hayırlı şey olmuştu. Artık Havva'nın da başı bağlanacaktı. Başka türlüsü olamazdı. Başka türlüsünü düşünmek bile günahtı... Kadınların yanına döndüm. Kimseye bir şey demedim..."

İkindi vakti kadınlar sıcak kumlara sırtüstü uzanıp, gözleri kızıl ışıkların oynaştığı gökyüzünde, düşlere dalmışlardı.

Yılda bir kez bugün bu saatte düş kurabiliyorlardı dediklerine göre. Ve bu anda tuttukları dileklerin gerçekleşeceğine olan inançları giderek gücünü yitirse de, sürüyordu. İşte tam o sırada görmüştü içlerinden biri Havva'yı:

"Te ilerden görünmüştü. Başı açıktı, keşanı omuzlarından düşecekti neredeyse. Düşteymiş gibi bir hali vardı. Bizden yana geliyor sandım. Yine düşüncelere dalmışım sonra. Bir zaman geçti, başımı kaldırıp arandım etrafta, yoktu..."

Akşam üzeri köylerine dönmek için toparlandıklarında fark etmişlerdi Havva'nın yokluğunu. Birden telaşa kapılmışlar ve bağırarak adını çağırmaya başlamışlardı genç kızın. O vakit Havva ile Tahsin'i birlikte gören kadın dayanamamış; biraz suçlu bir yüzle anlatmıştı gördüklerini. Kadınlar bir anda rahat soluklar almışlardı: Havva mutlaka Tahsin'le kaçmıştı! En iyisi olmuştu. Geleneğe de uygundu: Çoğu kaçmamış mıydı sanki kocasına? Gülüşerek itişmeye, birbirlerine küçük yumruklar indirmeye başlamışlardı. Bazıları ortaya çıkmış omuzbaşlarını titreterek küçük bir horona durmuştu bile. Böylece kendi aralarında adeta Havva'nın düğününü kutlarken birkaç balıkçı teknesinin sahile yanaşmakta olduğunu görüp şenliği kesmişlerdi. Tekneler az ötelerindeki eski ahşap iskeleye demir attığında, kadınlar da keşanlarına bürünerek beklemeye başlamışlardı.

"Balıkçılar kıyıya çıktılar. Bizden yana yürümeye başladılar. Hep birlikte bir şey taşıyorlardı. Bir insan. Bir kadın. Getirip kumların üzerine yatırdılar. Ağlarına takılmıştı..."

Kadınların anımsadıkları tek şey, Havva'nın soğuktan morarmış yüzünde gördükleri garip bir huzurdu...

Güneş batarken bir kamyonun kasasında köye dönüşlerinde aralarında yatan Havva'ya bakarken çoğunun kulağında O'nun sözleri yankılanmıştı: "Dünyada görecek o kadar çok şey var ki..."

Köye yaklaşırken Tahsin'i görmüşlerdi. Genç adam atının üzerinde dikilip gözleriyle Havva'yı aramıştı. Yüzündeki mutlu gülümsemeye kadınlar dayanamamış, sırtlarını dönmüşlerdi...

"Ve aramızda söz birliği ettik: İşin iç yüzünü kimse bil-

meyecekti. Havva boğuldu diyecektik. Her Sihirli Gezi Gününde kendine bir kadını kurban seçmez miydi zaten deniz?"

Evet, tüm bunları anlattılar bana. Gerçeği gizledikleri için cezalandırılabileceklerini bildikleri halde anlattılar. Ve isimlerini saklı tutmam koşuluyla yazmama da izin verdiler. Çünkü bilinsin istiyorlardı. Sezgilerim beni yanıltmıyorsa eğer, bu biraz da onların ölümüydü...

Fatma, günün son konuğunun da çıkıp gitmesini sabırsızlıkla beklemişti. Kapıyı kapatınca, ardında, bir an tedirgin durdu. Kadınlar ondaki tuhaflığı sezmişlerdi galiba. Konuşulanları dinlemeyişi; gözlerinin ikide bir dalıp dalıp gitmesi; uzun süredir sürdürdüğü durgunluğunun acısını çıkartırcasına yerinde duramayışı, olur olmaz kahkaha patlatması dikkat çekmeyecek gibi değildi ki... Ayten hanım dayanamamış, "Hayrola Fatma, yoksa Seyhan dönüyor mu artık?" diye soruvermişti. "Evet" diyememişti Fatma; yüzünde aptalca bir gülümseme ile başını çevirmişti. Nasıl diyebilirdi ki; ya gelmezse yine? Ya yine umudu boşa çıkarsa? Yo, yo "Bu sefer kesin, yenganım" demişti Rauf bey. Boş adam değildi Rauf; kesin dediyse öyleydi elbet. Yüreği biraz rahatlamış, mutfağa girdi. Ne yapacaktı? Ah, evet, zeytinyağlı lahana dolması. Seyhan'ın en sevdiği yemek... Aylardır yapmamıştı zeytinyağlı dolma. Yapsa. boğazından geçer miydi ki? Ama şimdi... Büyük bir heves le lahananın yapraklarını koparmaya başladı. Aslında Seyhan yarın gelecekti ama zeytinyağlı dolmanın da bir gün beklemişi tadından yenmezdi. Başka ne severdi o? Su böreği... Yarın taze taze yapardı artık onu. Yanına da bir kilo pirzola... Doya doya yemeliydi Seyhan; ayların acısını çıkartmalıydı... İçine lahana yapraklarını koyduğu su dolu tencereyi ocağa oturttu. Şimdi dolmanın içini hazırlamalıydı. Baharatların bulunduğu dolabı açtı. Üzüm ve fıstığı çıkarırken, kolu termosa çarptı. Durdu bir an, düşmanca baktı termosa. Bunu da artık buradan kaldırmalıydı. Dolapta duran battaniyeyi de yüklüğe koy-

malıydı. Ona o sabahları anımsatan her şeyi...

...Sabahın ayazında, saat tam altıda, ellerinde termos ve battaniyeyle sıraya girerlerdi Gülgün'le birlikte. Çoğunluğunu kadınların oluşturduğu soluk renkli, neşesiz yüzler, tel örgüleri ve çevreyi ürkek gözlerle tarayarak, aralarında mırıltılarla konuşurlardı. İlk günlerin çekingenliği, giderek, yerini, aynı yazgıyı paylaşmanın rahatlığına bırakırdı. "Seninki niye bekliyor?" diye sorardı bir kadın, bir başka kadına. "Haketmemişti, ilk seferde çıkacak" diye yanıtlardı kadın. "Olmasa, atmazlardı, vardır bir şey" diye yorum yapardı bir kayınvalde. "Suçunu işleyen cezasını çeker" diye, hükmünü tamamlardı. "E, biz görevimizi yapacağız; geleceğiz tabii" derdi kızı, kuru bir tonla..." Birileri musallat oldu benim oğlana" diye işi özetlerdi iriyarı, Karadeniz'li bir ana, "Oğlan da dayanamadı bir gün; bıçakladı hasmını" Sonra başını, oğlunun tüm mahkumiyetini taşırcasına, önüne eğerdi: "Onu yaraladı, beni de karaladı..." "Burada erkek adam yatar" derdi bir baba. "Benimkinin hiçbir suçu yok vallahi; hem göreceksiniz çok gelmeyeceğiz biz buraya; yakında çıkacak oğlum." diye, her sorana telaşla durumu anlatmaya girişirdi, Fatma. Böyle anlarda Gülgün söze karışırdı hemen, "Anne, niçin onun suçsuzluğunu kanıtlamak için çırpınıyorsun ki?" diye sorardı, "Olayı, bir dönem olarak görsene..." "Ben, dönem-mönem anlamam" diye hırçın bir sesle yanıtlardı Fatma. "Benim oğlum suçsuz. Ben bunu bilir, bunu söylerim!" Görüş günlerinde çevresindeki insanlara söylerdi bu sözleri, öteki günler de kendi kendine. Herkesden saklamıştı oğlunun mapusta olduğunu. "Seyhan Almanya'daki ablasının yanına gitti" demişti, konukomşuya. Almanya'daki kızının kocasından boşandığını da açıklamak zorunda kalmıştı, yalanını inandırıcı kılabilmek için. "Ablası yalnızlığa alışıncaya kadar, birkaç ay onun yanında kalacak Seyhan. Hem beklemeli olduğu için, fakülteye devam mecburiyeti de yok biliyorsunuz..." Zaten şu son aylarda her şey üstüste gelmişti; önce küçük kızının boşanması, ardından oğlunun içeri girişi...

...Baharat dolabını kapatıp doğruldu. Küçük mutfak penceresinden hüzünle dışarı baktı. Yağmur başlamıştı. Cama yaklaştı: Şemsiyelerin güvenliğine sığınamamış insanlar, başları

önlerinde, koşturuyorlardı sokakta. Yarın da yağmur yağabilirdi; Seyhan'ı karşılamaya giderken şemsiye almayı unutmamalıydı. "Gülgün'e söylerim, unutturmasın..." Başını cama dayadı. Damlalar cama vurup gözlerinin önünden hızla aşağı süzülüyordu. Ah, tıpkı böyle süzülebilseydi gözyaşları da... Ne kadar rahatlayacak, nasıl ferahlayacaktı Fatma. Bir ağlayabilseydi... Ağlayabilseydi...

...Ağlıyordu. Seyhan'ı götürdükleri gece, onları izleyip, ardlarından gittiği gece... O büyük yapının alt katında oturmuş, oğlundan bir haber alma umudu, umutsuzluğa dönüştüğü andan beri ağlıyordu. Bir ara sert ayak sesleri ona doğru yaklaşmıştı. Ve bir ses, "Ağlamak Yasak!" demişti. Fatma ilkin anlayamamıştı bu sözlerin anlamını. Ancak, başında dikilenin ses tonundan, onun kendisine öfkelendiğini sezmişti; başını kaldırmamıştı hemen. Ürkek bakışlarla, yan gözle bakmıştı ve sesin sahibinin pantolonunun parlak kemer tokasını görmüştü. Tokanın eğimli yüzeyinde iyice biçimini yitiren yaşlı, acılı yüzünü... Sonra başını kaldırmış ve gözyaşlarının ardından bakmıştı. Gençti, çok genç; oğlunun yaşındaydı ancak. "Oğlum..." demişti, "Oğlum..." Sürdürememişti sözünü. Karşısındakinin, olduğundan daha sert görünmeye çalışan çehresi engel olmuştu ona. Korkuyla, hıçkırıkları avucunda boğularak başını tekrar öne eğmişti...

...Birden daldığı düşüncelerden sıyrıldı; kapı vuruluyordu. Kim? Ah, evet, Gülgün olmalıydı. Seyhan'ın nişanlısı... Avucuyla yüzünü sıvazlıyarak yürüdü, sokak kapısını açtı.

Gülgün, elinde ıslak şemsiyesi, kapıda duruyordu. Fatma'nın yanından geçip içeri girerken, "Kusura bakmayın ama zili epey çaldım" dedi, "Uyuyor muydunuz yoksa?"

"Böylesi günde uyunur mu a kızım; derinlere dalmışım yalnızca..." diye yanıtladı onu Fatma.

Gülgün soluk bir yüzle eğildi; onu öperken, "Bugün bayram arifesi gibi değil mi?" dedi.

Fatma hüzünlü bir gülümseme ile yanıtladı onu. Ardından, "İnşallah... İnşallah..." diye mırıldandı.

Yaşlı kadın gündüzden ayırdığı elmalı keki, küçük bir tabağa koyup salona girdiğinde, Gülgün Seyhan'ın küçük gümüş

çerçeve içindeki resmine bakıyordu.

— Elmalı kekimin tadına bakıver Gülgün'cüm.

Gülgün kekten bir lokma aldı. "Elinize sağlık" dedi, "her zamanki gibi nefis olmuş..."

Fatma içini çekti, "Seyhan çok sever bunu" dedi, sonra acılı bir sesle ekledi: "Yavrum her şeye hasret kaldı..."

— Biz de ona...

Fatma şefkatli bakışlarla baktı genç kıza. "Hem de nasıl..." dedi, "Allahtan şu görüş günleri var da, az da olsa..."

— Oysa ben, o günlerde, kendimden ve yaşamdan nefret ettim hep...

Fatma şaşırmıştı ama hemen kendini toparladı. "Şey, anlıyorum ama ne yapabilirdik ki..." diye mırıldandı.

"İnsanın elini kolunu bağlayan da bu çaresizlik ya" dedi, hırçın bir tonla Gülgün. "Düşünsenize, sabahın kör'ünde giriyorsunuz sıraya; ancak beş-altı saat sonra girebiliyorsunuz içeri. Hem kapının, hem de koğuşların önünde aranıp, sıranı kaçırmamak, yetişebilmek kaygısıyla demir kapıları, koridorları, gardiyanları geçip, yorgun, bezgin bir halde çıkıyorsun sevdiğinin karşısına. Duygularını, özlemini olanca saflığıyla yaşayamadan, düz bir görev olarak oturuyorsun onun karşısına. Yani... onu bir kez de böyle mahkum ediyorsun...

— Ben... ben anlayamıyorum...

— Bence anlıyorsunuz. Çünkü, bir anne olarak ne denli özverili olursanız olun, benim düşündüklerimi düşünmeseniz bile, hissetmişsinizdir en azından. On beş günde bir görüş günü... Giderek bir zaman birimi haline geliyor bu. Kaç on beş gün daha geleceğim buraya? Kaç on beş gün daha sürecek bu... bu... Sustu, başını iki yana sallayarak önüne bakınaya başladı.

Fatma üzüntü ve şaşkınlık karışımı bir yüzle, öylece bakakalmıştı. Kısa bir süre sonra genç kızın "Korkuyorum." diye fısıldadığını duydu.

"Nişanlısı, kocası tahliye olan arkadaşlarım var. Onları gözlemledim de; içerdekiler ve dışardakiler çok farklı şeyler yaşıyorlar. Ve, içerdeki dışarı çıktığında ister istemez uyumsuzluk başlıyor. İşte... bundan korkuyorum..."

Fatma kısa bir süre aynı korkuyu duyarak baktı genç

kıza. Sonra bir şeyler söyleme gereğini duyarak hızlı hızlı konuşmaya başladı: "Bak yavrum, birbirini seven iki insan arasındaki ayrılık, rüzgâra benzermiş. Aralarındaki sevgi güçsüzse, sönermiş. Ancak, sevginin ateşi güçlüyse, daha da alevlendirirmiş..." Sustu, bir süre Gülgün'e gözlerini dikerek baktı. Sonra, "Ona bir darbe de sen vurmazsın, değil mi?" dedi. Sesi, duyduğu korkuyu dışavuruyordu.

Gülgün, bir an üzüntüyle baktı yaşlı kadına. Sonra, usulca kalktı yerinden; ona sarıldı ve "Merak etme anacım" dedi, "Onu seviyorum ben..."

"Sev, n'olur sev yavrum" diye yalvarırcasına karşılık verdi Fatma. Sonra kendi kendine, "Birbirinizi sevin, n'olur" diye mırıldandı.

Gülgün hafifçe omuzunu sıktı onun; sonra eğildi yanağını usulca öptü ve "Sabah erken gelirim; şimdi gitmem gerek" dedi.

Fatma dalgın, başını salladı. Genç kızın yağmurluğunun hışırtısını duydu. Ardından, usulca kapanan kapının sesiyle irkildi. İçini kararta düşünceleri kafasından uzaklaştırmaya çalışarak kalktı, mutfağa geçti. Yapılacak bir sürü iş vardı. Dolmayı hazırlayacak, sonra da Seyhan'ın odasını temizleyecekti. Soğan torbasını çıkarıp soğanları soymaya başladı. Az sonra soğanların acısı gözlerini yakmaya başlayacaktı. Ah, bir ağlayabilseydi... bir ağlayabilseydi...

...İlk görüş günüydü. Günler ve saatler sonra ilk kez oğlunu görüyordu. Uzaktan... Seyhan ve ötekiler koğuş duvarının dibine dizilmişlerdi. Çavuş saatine bakarak düdüğünü çalmış ve "Görüş Serbest!" diye bağırmıştı. "Sağol Komutanım!" diye karşılık vermişti duvarın dibindekiler ve koşmaya başlamışlardı onlara doğru. Fatma yanında duran Gülgün'ün kolundan bir anda sıyrılmış ve Seyhan'a doğru bir hamle yapmıştı. Arasında boşluk bulunan çift cam durdurmuştu onu. Beş dakikaları vardı. Bağıra bağıra konuşan tutuklular ve görüşmeciler arasından, birbirlerine seslerini duyurmaya çalışacakları beş dakikaları... Seyhan, yüzünde çocuksu adeta utangaç bir gülümsemeyle bakmıştı onlara bir süre. Fatma konuşmak, bir sürü şey söylemek istemişti oğluna ama tüm sözcükler aklından uçup gitmişti o anda. Seyhan, gözleri annesi ve nişanlı-

sı arasında gidip gelerek, "Üzülmeyin..." diyebilmişti yalnızca. Gülgün yanıt vermişti ona: "Üzülme..." Seslerini, ancak, başlarını kaldırıp yukarıya doğru bağırarak birbirlerine duyurabiliyorlardı. O zaman da birbirlerini göremiyorlardı... Fatma, birden hızlı hızlı, bir solukta konuşmaya başlamıştı.

— İçerisi sıcak mı? Üşüyor musun? İlaç bulabiliyor musun? Dövüyorlar mı?...

Seyhan, yanıt olarak, anlaşılmaz bir biçimde başını sallamıştı. Fatma o zaman, oğlunun sıfır numara traş edilmiş kafasına bakarak, "Ördüğüm bereyi niçin takmıyorsun?" diye sormuştu. "Yasak." demişti Seyhan, güç duyulur bir sesle. Fatma doğru duyup duymadığını düşünmüştü bir an, sonra, "Ya eldivenler?" diye sormuştu. "Onlar da..." demişti Seyhan, acı bir gülümsemeyle. O zaman artık kendini tutamamıştı Fatma; gözyaşları gözlerinden adeta fışkırmıştı bir anda ve hıçkırıkları görüş yerinin uğultusunda giderek yükselmişti. Gülgün, "Anne, yapma..." diyerek kolunu tutmuştu. Seyhan ise, "Anne... anne..." demişti şaşkın. "Ağlama lütfen anne..." Ancak, annesinin gözyaşları dinmek bilmeyince sinirlenmişti birden: "Sana ağlama diyorum! Ağlayacaksan gelme buraya!" Fatma korkuyla durmuştu birden. Niçin herkes gözyaşlarına bu kadar karşıydı? Önce o büyük yapının alt katındaki genç erkek, şimdi de oğlu ağlamasına karşı çıkmışlar; hatta yasaklamışlardı ona. Öyleyse... Öyleyse... Başını kaldırmadan, "Ağlamıyacağım... Ağlamıyorum..." demişti titrek bir sesle. Ve, o günden sonra hiç ağlamamıştı, ağlayamamıştı Fatma. Yalnızken bile; geceleri, oğlunun özlemi taşlaşıp yüreğini ezerken bile ağlayamadı. Acının ve korkunun katılaştırdığı bir yürek ve kupkuru göz pınarlarıyla yaşadı aylarca...

...Kavrulan dolma içini soğumaya bırakarak mutfaktan çıktı. Koridorun sonundaki odaya doğru yürüdü. Kapıyı açtı; odanın ağırlaşmış havası yüzüne çarptı. Gitti, arka bahçeye bakan küçük pencereyi açtı. Odayı temizlemeliydi ama kendini o kadar yorgun hissediyordu ki... Seyhan'ın yatağına uzandı. Yatağının rahatlığını ve kuştüyü yastığının yumuşaklığını kim bilir ne çok aramıştı Seyhan. Elini yastığın altına soktu, oğlunun pijamasını çekti çıkardı. Gittiği, yani götürüldüğü gece üze-

rinde bunlar vardı...

...Gece yarısına doğruydu. Evde, yatıya konukları vardı bir de. Seyhan'ın fakülteden sınıf arkadaşı. Birlikte, ertesi günkü sınava hazırlanıyorlardı, odasında. Kapı çalındı. Fatma, "Hayırdır inşallah..." diyerek gitti, kapıyı açtı. Ve, ellerindeki makinalı tüfekleri doğrultmuş dört sivil polis anında içeri girdiler. Oğlu ve arkadaşı da gürültülere çıkmışlardı odadan. Görevlilerden biri, elindeki şerite bakarak oğlunun ismini okumuş ve o olup olmadığını sormuştu önce ve kimliğini istemişti sonra. Ardından, "Giyin gidiyoruz" demişti kısaca. Seyhan'ın arkadaşını da telsizle sormuşlar ve sonra Seyhan'ı alıp kapıdan çıkmışlardı. O ana dek donmuş bir halde masaya ilişmiş duran Fatma birden fırlamıştı yerinden. Var gücüyle koşmuş, oğlunun ayaklarına kapanarak ötekilere bakmış ve "Nereye götürüyorsunuz?" diye çığlık çığlığa sormuştu. "Ne zaman getireceksiniz?" Kimse ona yanıt vermemişti ve merdivenden inmeye başlamıştılar. Fatma ve Seyhan'ın arkadaşı da onları izlemişlerdi. Yaşlı kadın birinci katta oğlunun gözlerinin bağlanışını ve kapının önünde bekleyen özel arabaya bindirilişini görmüştü çaresizlik içinde. Araba hareket etmiş ve Fatma yanındaki genç erkekle birlikte, onun arabasına koşmuştu. Arabaya binerken, evin az ilerisinde duran ikinci bir arabanın da hareket ettiğini görmüştü o sırada ve bir şey dikkatini çekmişti birden. Arkada, iki kişinin arasında oturan genç erkeği tanımıştı. Oğlunun en yakın arkadaşıydı o. Fatma'nın yedirdiği-içirdiği... Demek oğlunu o ihbar etmişti... Peki, Seyhan ne yapmıştı ki? Hey Allahım!... Ama şimdi bunları düşünecek zaman değildi. Ve Fatma oğlunu götüren arabayı o büyük yapıya dek izlemişti o gece...

...Pijamayı kucaklayıp kokusunu içine çekti bir süre. Seyhan'ın gittiği geceden beri yıkamamıştı bu pijamayı. Oğlunun özleminin dayanılmaz olduğu anlarda, alıp böyle uzun uzun koklardı. İçerden kirli çamaşırlarını verdiklerinde de hemen yıkamazdı zaten... Pijamanın kokusunu iyice içine çekerek gözlerini yumdu...

...Elinde Seyhan'ın temiz çamaşırlarıyla, o büyük demir kapının önünde bekliyor. Birden demir kapı açılıyor; Seyhan

çıkıyor kapıdan. Fatma'ya doğru koşmaya başlıyor. Fatma, oğlunun ardından gelenleri görüyor ve o zaman. "N'olur vurmayın!" diye canhuraş çığlıklar arasında bağırıyor. Bir yandan da Seyhan'a doğru koşuyor; elini ona uzatıyor ama bir türlü dokunamıyor. Bir kerecik olsun sarılıp öpmek istiyor ama kolları boşluğu sarıyor sürekli...

...Gözlerini açtı birden. Bir süre, düşle gerçeği ayıramıyarak çevresine baktı. Bedeni tümden tere kesmişti. Sımsıkı kucakladığı pijama bile nemlenmişti. Bulunduğu yeri ve zamanı fark etti sonra ve içi sıkıntıyla kasıldı. Böyle sıkıntısı dayanılmaz olduğu anlarda, hastanelerdeki insanları düşünürdü; tımarhanedekileri, idam cezasına çarptırılanları ve onların analarını... "Çok şükür Allahım" derdi o zaman, "Yine de şükür sana..." Off, şimdi bunları düşünmenin sırası mıydı? Seyhan'ı yarın dönüyordu işte. Evine, anasına dönüyordu. Yüreği ürkek bir sevinçle kıpırdadı. Bu odadan, ona acı veren bu yerden çıkmak istedi. Kapıyı ardından örttü. Sahi, niye girmişti ki buraya? Odayı temizlemek, oğluna hazır etmek için... Ama kendini o kadar yorgun hissediyordu ki. Bir lokma bir şey yerse iyi olurdu. Şöyle bir dilim peynir-ekmek... Oğlu gideli beri doğru dürüst sofra kurmamıştı ki zaten. Yarın... yarın...

Mutfağa girdi, dolaptan bir dilim peynir çıkarıp sepetten aldığı ekmeği dilimlemeye başladı. Zilin çaldığını duydu o sırada. Komşulardan biri olmalıydı. Kapıya doğru yürüdü, kilidi açtı ve O... O... İki kızdan sonra adaklar adayarak bulduğu; yaşamının anlamı, övüncü, baş acısı, kanayan, işleyen yarası, Seyhan'ı karşısında duruyordu. Yağmurdan sırılsıklam olmuş, yüzünde yorgun ve uçucu bir gülümseme ile...

Fatma, kısa bir süre, şaşkınlık, sevinç ve korku arasında gidip geldi. Sonra, "Yoksa?" dedi, "Yoksa?..."

Seyhan, "Korkma anacım"diye sözünü kesti onun. "Kaçmadım. Sadece, işlemleri hızlandırıp bir gece önce bıraktılar..."

Fatma içinde tuttuğu tüm soluğu boşalttı birden. Kollarını oğluna açarak, fırladı yerinden. Seyhan ise, ondan hiç beklemediği bir şey yaparak yaşlı kadının kendisine yaklaşmasına engel oldu; kolunu tutarak durdurdu onu. Fatma şaşırarak durdu; soran bakışları oğlunun yüzünde gezindi. O zaman genç

erkek gülümseyerek, gözleriyle yaşlı kadının elindeki bıçağı işaret etti. Fatma daha da şaşırarak bıçağa baktı, baktı ve hafif bir çığlık atarak uzaklaştı oğlundan. Elindekini nereye koyacağını bilemeden, şaşkın bir ördek gibi odanın içinde dolaşmaya başladı:

— Hay Allah, aklımı başımdan aldın oğlum. Hoş, sen gideli beri yaşlı ananda akıl kaldı mı ki zaten. Sabahtan beri boş boş gezinip duruyorum...

— Anne...

— Sana zeytinyağlı dolma, su böreği, pirzola yapacaktım yarın. Hem odanı da temizlemedim daha. Hay Allah, hiç olmadı bu, hiç olmadı...

— Anne...

Fatma durdu birden. Gözlerindeki şaşkınlık acıya ve özleme dönüşerek baktı oğluna. Baktı, baktı ve elindeki bıçağı yere fırlatarak ona koştu. Genç erkeği vargücüyle kendine çekti, omuzuna yaslanan ince boynuna yüzünü sürdü; kokusunu içine çekti, çekti... Ana-oğul, iki yana sallanarak, yaralı bir sevgiyle birbirlerine sarılı kaldılar öylece...

...Fatma, dolma içi ve omletten oluşan akşam yemeğini, adeta utanarak koydu Seyhan'ın önüne: "Artık ananın kusuruna bakma oğlum..."

"Bu da benim için ziyafet yemeği sayılır anacığım" dedi Seyhan, "Ama, inan, hiç iştahım yok..."

"Belli" diye üzüntüyle ona baktı Fatma. "Ne kadar zayıflamış" diye geçirdi içinden, "Boynuna bak; kuş gibi, dokunsam kırılıverecek sanki..." Görüş günlerinde, o karmaşa içinde fark edememişti oğlunun bu denli eridiğini. Hem, eski neşesi de kalmamıştı oğlanın. "Oğlum, biricik oğlum benim..." dedi kendi kendine. İki kız çocuktan sonra bir oğlu olsun diye az mı didinmişti. Her verilen aklı uygulamış; yatır yatır dolaşıp adaklar adamış ve sonunda Allah yüzüne bakmış: bir oğlu, Seyhan'ı olmuştu. Rahmetli Nihat bey de beş yıl önce bu dünyadan el çekerken, "Seni oğlumuza emanet ediyorum Fatma" demişti...

— Sen niye yemiyorsun anacığım?

— Ben... Benim de sevinçten iştahım kaçtı oğlum. Artık

yarın akşam Gülgün ve Sevinç ablanla birlikte, kendimize güzel bir ziyafet çekeriz...

— Sevinç ablam da geliyor demek?

— Evet, bu gece Antalya'dan otobüse binip yarın sabah burada olacaklar. Enişten de gelmek istemiş ama işleri... Çiğdem'le geliyor Sevinç. Görsen, ne tatlı bir kız olmuş Çiğdem...

Seyhan dalgın, "Sevinç ablam resmini yollamıştı onun, gördüm, öyle." diye yanıtladı, "Selda ablam da sağolsun, hiç habersiz bırakmadı beni. Bizim koğuşta, yurt dışından mektup alan tek bendim."

Fatma, tedirgin durdu bir an. Sonra, "Herkese, senin Almanya'da, Selda'nın yanında olduğunu söyledim..." dedi.

Seyhan başını kaldırdı, şaşkın baktı bir süre. Ardından alaycı bir sesle, "Öyleyse saçlarımın kısalığını nasıl açıklayacaksın komşularına, anne?" dedi. Sonra, "Bir fikrim var" diye ekledi. "Saçımın kenarlarını iyice kazıtırım. Üzerine de bir kat boya çektim mi, sen 'Bizim oğlan Almanya'da punk modasına uymuş' deyip, üstüne de 'Vay başıma gelenler!' diye dert yandın mı olur biter..."

— Seyhan...

— Peki, ya üzerinde 'Tutuklu mektubu. Görülmüştür.' damgası taşıyan mektuplarımı komşularından nasıl gizledin anne? Postacının geliş saatlerinde kapıda nöbet mi tuttun yoksa?

— Seyhan...

— Oysa ben, haftada yalnızca bir mektup yazabilme hakkımı Gülgün'den çok senin için kullanırdım hep, ki...

— Seyhan...

— Benim durumumdan bu kadar çok mu utanıyordun anne?

"Seyhan!" diye bağırarak sözünü kesti onun birden Fatma. Kısa bir süre konuşmadı; sonra dudakları titreyerek: "Kendim için değil oğlum" dedi, "Senin için... Seni incitmesinler diye... Ben buna... buna dayanamazdım..." Gözleri yanıyordu. Ah bir ağlayabilseydi... Bir ağlayabilseydi...

"Bağışla anacığım, n'olur..." diyerek çatalı elinden bıraktı Seyhan. "İçerisi insanı biraz sertleştiriyor, işte böyle..."

Fatma sevgiyle baktı oğluna o zaman. "Zararı yok oğ-

lum." dedi. "Anlıyorum... Ama artık üzmeyelim kendimizi. Hepsi geçti. Evinde, yanımdasın artık..."

"Şimdilik..." diye acı bir alayla yanıtladı genç erkek.

"Nasıl?" diye gözleri irileşerek sordu yaşlı kadın. "Ama her şey bitti artık..."

"Bu kez başka bir şey için, yine bir gece..." diye mırıldandı oğlu kendi kendine.

"Olamaz!" dedi korku ve dehşet dolu bir sesle yaşlı kadın, "Nasıl olur?..."

Seyhan, bir süre öylece baktı annesine. Sonra, "Pekala, sana şaka yaptım anacım; hepsi bitti artık, üzülme..." dedi.

— Seyhan, doğru söyle oğlum...

— Vallahi doğruyu söylüyorum anne

Fatma biraz rahatlamış, "Az kalsın yüreğime indirecektin..." diye mırıldandı. Kısa bir süre suskun kaldılar. Sonra Fatma silkindi, "Şey... sen gelmeden banyoyu yakmıştım. İstersen sen önden gir..." dedi.

"Sen gir anacığım" diye yanıtladı onu Seyhan, "Dolu mideyle yıkanmam doğru olmaz, sen gir."

— Ama, seni yalnız bırakmak istemiyorum...

— Amma yaptın ha... Bundan böyle, seni bıktıracak kadar yanında olacağım artık...

Fatma kalktı, oğluna yaklaştı; titreyen elini uzattı; onun derisi görünen başını okşadı hüzünlü bir sevgiyle... Sonra banyoya yürüdü, suyu açtı. Az sonra duşun altındaydı. Saçını sabunlayıp, ona uyuşmuş duygusunu veren kafa derisini parmak uçlarıyla oğuşturdu bir süre. Saçını üçüncü kez sabunlayıp duşun altına girdiğinde sokak kapısının çalındığını duyar gibi oldu. Yoksa telefon muydu? Yo, yo, uzun uzun, ancak bir kez çalmıştı zil. Şimdi sesler geliyordu... konuşmalar. Hatta, gürültüler... "Tanrım, yoksa?..." "Bu kez başka bir şey için, yine bir gece..." demişti oğlu. Hayır, şaka yapmıyordu... Demek... bekliyordu. Ve, işte gelmişlerdi! Oğlunu alıp götüreceklerdi! Oğlunu, iki kızdan sonra yalvar yakar bulduğu biricik oğlunu; tek dayanağını, güvencesini götürecekler ve belki de artık hiç bırakmayacaklardı. "Hayır! Hayır! Tanrım, hayır!" Bir şeyler yapmalıydı! "N'olur, götürmeyin onu!" diye bağır-

maya çalıştı. Ama, sesi çıkmıyordu! Korkudan kısılmış olmalıydı. Bir şeyler yapmalıydı, tanrım bir şeyler yapmalıydı! Sesler kesilmişti artık. Evet, gidiyorlardı şimdi. Götürüyorlardı! Birden, bu düşüncenin dışında, her şey silindi bilincinden. Gözleri dışarı uğramış, çenesi kasılmış bir halde küvetten çıktı; kapıyı açıp dışarı fırladı. Sağa sola yalpalayarak koştu, sokak kapısını açtı; saçlarından süzülen sular basamaklara saçıla saçıla, merdivenlerden indi. Sokak kapısının önünde durdu bir an. Delici bakışlarla çevreye baktı. Kimse yoktu! Ne yürüyen bir insan, ne de giden bir araba... Sağnak yağmurun altında, in-cin top oynuyordu! Gecenin serinliği ve yüzüne, bedenine çarpan damlalar, yaşlı kadını birden kendine getirdi. Başını eğip bedenine baktı ve ilk kez, çırılçıplak olduğunu fark etti. İncecik, güç duyulur bir sesle, "Anneciğim!" diye bir çığlık attı. Döndü, yine merdivene koştu. İki katı, soluk soluğa tırmandı. Eve girdi, bir an kapının ardında durdu. Göğsü tıkanmışcasına, sağlıksız bir biçimde inip kalkıyordu. Aldırış etmeden yürüdü; koridoru geçti; oğlunun odasının önünde durdu. Kapı aralıktı. Seyhan, yatağa yatmış; elinde eski fotoğraflar, uyuyakalmıştı!... Fatma bu kez, boğazında boğulan bir çığlıkla baktı oğluna. Baktı, baktı ve döndü, koşarak banyoya girdi. Kapıyı örtüp, küvete girdi. Deminden beri akan suyun altında durdu, yine boğazındaki çığlıkla. Ve, beyninde aynı sesler uğuldamaya başladı:

— Ağlamak Yasak!

— Ağlamak...

— Ağla...

Sular yüzünden aşağı aktıkça, seslerin de eridiğini duydu. O zaman, boğazında düğümlenmiş çığlığı koyverdi. Ve, bağıra bağıra ağlamaya başladı. Ağladı... Ağladı... Gözyaşlarına karışan su damlaları, onu, aylardır içinde birikmiş acıların açtığı yaralardan arıtırcasına, aktı, aktı...

BOYACININ TÜRKÜSÜ

Mavi tulumlu temizlik işçileri bir önceki günün artıklarını temizlerken, sabahçı işkembecilerden çıkan çoğu bıyıklı ve kahverengi takımlı erkekler sigara izmaritlerini fırlatıp bir önceki gecenin düş kırıklığı ve yorgunluğunu artlarından sürükleyerek yürüdüler. İrili u aklı dükkânlar ve gösterişli mağazalar kepenklerini yeni güne açarlarken, cadde boyunca serpiştirilmiş iş yerlerine yetişme telaşındaki insanlar birbirlerine sürtünüp kimi zaman da omuz vurarak geçip gittiler. İçlerinde, elektrik idaresinde çalışan esmer, kıvırcık saçlı bir genç kız, bir an yavaşlayıp plak-kaset satan dükkânın köşesine baktı: Oradaydı işte. Güleç yüzü, çocuksu bakışları ve çok çok yirmi beş yaşıyla boya sandığının başında ince çelimsiz bedeniyle oturuyordu yine. Hafifçe gülümsedi ona. Genç boyacı hemen yüzünü aydınlatan bir gülümsemeyle karşılık ver i. Genç kız gülümsemesini sürdürerek adımlarını hızlandırdı ve kalabalıkta yitti gitti.

Genç boyacı, yüzünde garip kıpırtılar, bir süre baktı genç kızın ardından. Geçip gitmişti işte. İyi ki yine sokulmamıştı yanına. Sanki biliyormuş gibi... Biliyor muydu yoksa? Birisi söylemiş miydi? Hafifçe ürperdi. Sonra, "Nerden bilecek ki?" diye avuttu kendini. Bu caddede kim tanıyordu ki onu? Bu köşeye boya sandığıyla yerleşeli kaç gün olmuştu ki şunun şurasında? Zaten kimse kimsenin umurunda değildi burada. Ama... Bir bu kız kıvırcık saçları ve içi gülen iri kara gözleriyle gelip geçerken seçivermişti onu. Üveyik gözlerinde dünya güzeli bir gülümseyişle... Utangaç eğdi başını önüne; yine o türkü gel-

mişti aklına: "Karanfilim burçta burçta/Aklım aldın bir bakışta..." Ah, bir de dilinin ucuna gelebilseydi! Şöyle gür bir sesle, kara bir karanfil gibi açılmış iri kıvırcık saçların ardından... İncecik bir sesle bile olurdu, tek dönebilseydi dili. Hüzünlü bakışlarla önünden hızla akıp giden boyalı boyasız ayakkabılara, botlara, çizmelere baktı. Seslerini duymadan. Yıllar vardı ki hasretti bir sese. Değil bir türkü, bir kuş, bir dalga sesi; bir çığlık, bir küfür, öylesine bir gürültü. Olsun. Tek bir ses... Sandığın demirine yerleştirilen bir ayakla sıyrıldı düşüncelerden: Yandaki plakçıydı yine. İlk siftahı olacaktı her günkü gibi. Fırçayı çekip ayakkabının tozunu almaya başladı. Günde ayakkabı boyatılır mıydı? Boyatıyordu işte. Acıdığından olsa gerek. Bir o biliyordu bu caddede, kulağının duymadığını dilinin dönmediğini. Kara boyayı bolca sürüp parlatmaya durdu. Yine de has adamdı ki açıktan vermiyordu parayı. Öyle ya geçerken sıkıştırabilirdi avucuna; şöyle sandığa doğru fırlatabilirdi bile. Çok şükür yapmıyordu. Eh, günü şarkı-türküyle geçiyordu adamın, sevmese yapar mıydı bu işi? İnce ruhlu olduğu besbelli. Düşündüklerini yadsırcasına yüzünün her yanıyla güldü birden plakçıya. Ancak O, önlerinden kolkola giden iki eşcinselin ardından bakıyordu başını hoşnutsuzca iki yana sallayarak. Sonra parayı boya kutularının arasına usulca sıkıştırıp girdi dükkânına.

Genç boyacı boş durmamak için kurulmuş devinimlerle boya kapaklarını parlatırken gözü pirinç çerçeveye sıkıştırdığı kartpostala ilişti. Kopup geldiği toprakların, yıpranmış, silikleşmiş suretine. Anıları gibi... İşte kayısı ağaçları, işte tepeden ince mavi bir çizgi gibi akan, çevresinde çelik çomak koşturduğu kanal. İşte günde yedi kez arşınlamayı uğur saydığı yüz yıllık taş köprü. Ve babasının sürekli çatlayan yanık bir sesle söylediği, usuna asılı kalmış o türkü: "Karanfilim burçta burçta..."

Caddenin öte yanındaki, seks filmleri oynatan sinemadan çıkmış genç bir erkek ona doğru geliyordu. Yaklaştı, soluklanmak istercesine başı önünde, koydu ayağını sandığın demirine. Genç boyacı onun sararmış sağlıksız yüzüne ve pantolonundaki henüz kurumamış ıslaklığa baktı, uçucu bir öfkeyle. Fırçayı sallarken düşündü: Aklı almıyordu bu işleri. Böyle

mi olmalıydı? Onun memleketinde kadın insanın ya anası, ya bacısı, ya yengesi ya da sevdalısı olurdu. Uğrunda derya boyu kan dökülür, yıllarca hapis yatılır, topuğuna bile türkü yakılırdı ama böyle anadan doğma resmini karşına alıp... Kadife parçasını sinirle çevirmeye başladı, ayakkabının çatlamaya yüz tutmuş ucuz derisinde... Bir an duraladı: Aklına evvelki gün o koca gözlü, kıvırcık saçlı kızı izleyişi gelmişti. Elektrik idaresine dek gitmişti ardından. Sırtında boya sandığı. Görünecek diye aklı çıkarak köşelere gizlene gizlene. Kız başını yerden kaldırmadan öylece yürüyüp gitmişti. Ne düşünüyordu? Sevdiğini mi? Var mıydı öyle biri? Yüreği sıkıntıyla kasılarak durdu: Öyleyse niye her geçişinde öyle bakıyordu ki ona? Başını iki yana silkeleyerek düşüncelerden kurtulmak istedi. Ayakkabının da işi bitmişti zaten. Genç adamın titreyen eliyle uzattığı parayı hafif bir iğrenme duygusuyla aldı, üstünü bozuk olarak uzattı. Oysa düşteymişcesine yürüyüp uzaklaşmıştı öteki. Eli havada genç adamın ardından dalgın dalgın bakarken küçük bir çocuk elinde bir sakız kutusuyla yaklaştı. Gözü boyacının elindeki bozukluklarda, kirli esmer yüzüyle durdu önünde. Genç boyacı bir süre öylece, tanış çıkmak istercesine baktı, henüz okul çağında bile görünmeyen kavruk bedenli küçük oğlana. Sonra küçük bir oyun oynamak istedi onunla. Bozuklukları uzattı; çocuk avucunu açınca geri çekti elini. Sonra öteki eliyle sakız kutusunu sıkıca tutarak yine uzattı parayı. Çocuk bir an şaşkınlık, korku ve kızgınlık arasında gidip geldi... Sonra oyuna katıldığını vurgulayan bir dudak kıvrımı ve kıkırdamayla boya sandığına yapıştı. Bir süre burunlarını birbirlerine dayayıp gözlerini çivileyerek çekiştiler. Sonunda boyacı pes etti. Gülerek parayı çocuğun avucuna kıstırıp, onun gelişigüzel kesilmiş saçlı başını sıvazladı sevecenlikle. Oğlanın uzattığı sakızı elinin tersiyle itti. Yırtık ve büyük pabuçlarını sürükleyerek uzaklaşan çocuğun ardından hüzünle baktı sonra. Bu koca kentte, bu acımasız dünyada büyürken belki de ayaklarına uygun boyalı pabuçlarının hiç olmayacağını düşünerek. Kendisi de bu yaşlardaydı işte kulağı işitmez olduğunda. Neydi bilememişlerdi ilkin. Babası ise hiç aldırış etmemişti: "Hergele numara yapıyor" diye ciddiye almamıştı uzun zaman.

Sonra götürdüklerinde ise geç kalınmıştı. Kulağın içine biriken iltahaplı sıvı kireçlenip taşlaşmış; sesler dünyasıyla küçük çocuğun arasına aşılmaz bir duvar gibi dikilivermişti. Başkaldıramayacak kadar küçüktü o vakitler. Hem neye yarardı ki? Kulağı işitmez olduktan bir süre sonra konuşması da bozulup iyice kötüleşmiş ve giderek tek tük sözcüklerin bile yerini anlamsız, zaman zaman çığlıklaşan sesler almıştı. Ve seslerin kulağında çınladığı o bin yıl kadar eski günlerden aklında kalan, babasının tümünü çıkaramayıp sürekli aynı dizeye döndüğü o türküydü: "Karanfilim burçta burçta..." Kaç kez o türküyü çıkarmaya çalışmıştı gırtlağından. Bu kente göç ettiklerinde sığındıkları gecekondularında kaç kez. Ancak her seferinde annesinin acı çeken yüzüyle karşılaşınca susmuştu. Babası öldükten sonra memlekette duramamıştı anası. Bacısıyla kendisini alıp adeta kaçmıştı buralara. Oralarda sağır-dilsiz bir insanı deli yerine koyarlardı. Çok geçmeden çoluk çocuğun diline düşer, alay konusu olur, ardına teneke bağlanırdı. Oysa büyük şehirde kimse aldırmazdı ayıbına; kaybolup giderdi kalabalığın içinde. Başını kaldırıp önünden yığın yığın geçip giden insanlara baktı sıkıntıyla: Kaybolmuştu. Bu koskoca kentte, karmaşanın sesini duymadığı ama varlığını hep hissettiği ortamda...

Yine farkında olmaksızın sandığını parlatmaya girişti. Tek dostu bu kalmıştı. Annesi acılarının ağırlığını bırakarak bu dünyadan el çektikten sonra yalnızca bu küçük sandık ve o. Bacısı vardı ama o kolu kanadı kırık bir kadın. Göz görmez el yetmez bir yere gelin gideli yıllar olmuş... Bir bu sandıkla o. Gündüzleri ekmek parası, geceleri pirinç çerçevesinden yansıyan parıltılarla içini ısıtan can yoldaşı... Bu kez sevecenlikle parlatmaya koyuldu sandığın köşesini bucağını. Birden durdu: Bir de O vardı... O koca kara gözlü, elektrik idaresinde çalışan, başı yerde yürüyen kız... Yine utangaç gülümsedi. Bir söyleyebilseydi şu türküyü. Gırtlağını zorladı. Sesini duymak istercesine iyice acıttı gırtlağını. Kısa bir süre sonra iki çift mavi pantolonlu bacağın ışığını kapatmasıyla başını kaldırdı: İki belediye zabıtasıydı. Ne olduğunu anlamadan baktı: Sesini mi duyup gelmişlerdi yoksa? O çirkin, anlamsız sesin, halkın huzurunu... Birden memurlardan iri yarı esmer olanı eğilip

boya sandığının kayışına yapıştı; çekip kaldırmak istedi. O vakit anladı genç boyacı: Sandığına el koyacaklardı! Fırladı ayağa: Kayışını koparmamak için gövdesine sarıldı sandığın. Bir süre gelen geçen insanların meraklı bakışları arasında çekiştiler. Ancak onlar iki kişiydiler; genç boyacı yenik düştü sonunda. Boya sandığı bedeninden koparılırcasına çekilip götürülürken sırtını soluk soluğa duvara yaslayıp inanmaz gözlerle, donmuş bir yüzle baktı ardından. Zabıta memurları sandığı kaldırımın kenarında bekleyen kamyonete yükleyip kendileri de bindiler çabucak. Tek varlığı, dayanağı, güzelim boya sandığı gidiyordu elinden ha? Gözlerinin önünden bir karabasan gibi uzaklaşan kamyonetin ardından ellerini çaresizlikle ileri doğru uzatarak koşmaya başladı. Korna seslerinin, şoför küfürlerinin, iki yana savurarak geçtiği yayaların kızgın bağırtılarının arasından yaralı bir özgürlükle koştu, koştu. Kamyonet gözden yitip gittikten sonra bile sürdürdü koşuyu. Neden sonra bacakları gücünü tümden yitirince soluk soluğa durdu. Yaşlı ve solgun yüzlü genç bir fahişe, gözleriyle sürekli çevreyi tarayan bir muhabbet tellalı ve altın dişli yaşlı bir müşteri bir an onu süzüp yine döndüler küçük pazarlıklarına. Genç boyacı farkında olmaksızın kalabalığın arasında itelenerek yürümeye başladı. Bir şeyler yapmalıydı ama ne? Kime başvurabilirdi? Ne anlatabilirdi? Nasıl? Çevresine bir çıkış yolu ararcasına baktı: Gökyüzünü delip tanrıya ulaşmak istercesine sivri minaresiyle yükselen bir caminin önünden geçiyordu. Tanrı... Ona isyan edeli çok olmuştu. Yine de gözlerini yumup dudaklarını kıpırdatarak dua etmeyi denedi. Ancak yarının vaadettiği tehditkar görüntüler gelince gözünün önüne, tanrıya yakaramayacak kadar koyu bir paniğe kapıldı. Bir süre sonra başını kaldırıp yüksek binaların çatı pencerelerinden yansıyan ışığa sağlıksız bakışlarla baktı: Evet yapmalıydı; Çılgınca bir düşünce de olsa yapacaktı. Başka çaresi yoktu...

Elektrik idaresinde çalışan genç kız, öğle tatilinden dönerken az ilerdeki belediye binasının önünde toplanmış kalabalığın uğultusuyla durdu idarenin kapısında. Sonra dayanamayıp o yana doğru seyirtti. İnsanlar binanın üstüne doğru bakıyorlardı. Başını kaldırıp baktı O da ve birden irkil-

di: Çatı pencerelerinden birinin önündeki dar pervazda genç boyacı kıpırtısız dikiliyordu!...

Genç boyacı ne kadar zamandır öyle durduğunu unutmuştu. Uğultusunu duymadan aşağıda giderek büyüyen kalabalığa bakıyordu. Ara sıra başını çevirip kıyısında durduğu pencereden ona ulaşmaya çalışan adamlara göz atıyordu. İri iri açılan ağızlarından bağırarak bir şeyler söylediklerini anlıyordu. Başını gökyüzüne kaldırıp yüksek binaların üstünden parıldayan güneşin ısıtıcı ışıklarına verdi yüzünü. İçinde, çocukluğundan bu yana hiç duymadığı, garip, giderek çoğalan bir sevinç duydu. Sokaklarında yitip gittiği, yabanıl yasaların ve yalnızlığın hüküm sürdüğü bu koca kentin; onu her gün daha derinlerine çeken bu dipsiz kuyunun tepesine çıkmıştı ilk kez. Aşağı baktı: Her gün sığındığı köşesinde onu görmeden geçip giden, o heybetli insanlara ilk kez tepeden bakıyordu. Ve hepsi de onu görmüştü işte sonunda. Herkese duyurduğu için belki de ilk kez kendisi de duyuyordu varlığını. Hem de coşkuyla. Şimdi bir türkü, ah bir türkücük salıverseydi aşağılara doğru. Ardından da yolunu şaşırmış kara bir martı gibi, esmer çelimsiz bedenini... "Boşver" dedi kendi kendine, "Her şeye boş ver" Gülmeye başladı sağlıksız bir biçimde. Güldü, güldü; gözlerinden zoraki yaşlar gelene dek güldü. Sonra birden ayakkabılarını farketti. Yer yer çatlamış, yırtılmış, ökçelerine bastığı ayakkabılarına; ayaklarının altındaki, ölümle yaşam arasındaki bir köprüyü andıran dar pervaza; ardındaki pencerede dikilen, telaşlı, öfkeli yüzlerle bağıran adamlara ve aşağıda kendisini belki de garip bir hayvanmışcasına izleyen kalabalığa baktı sonra. Baktı, baktı ve ağlamaya başladı birden. Küçük bir çocuk gibi burnunu çekip ağzını çarpıtarak, sesini iyice içinde boğmaya çalışarak ağladı. Sonunda gömleğinin boya bulaşığı yenine gözlerini silerken onu gördü birden. Elini kara gözlerine siper etmiş ona bakıyordu genç kız. Kızın yüzünü, yüzündeki anlamı seçemiyordu tümüyle. Ama kendisini görmüştü ya. Burada tepede yırtık pabuçlarıyla dikilirken; deli gibi gülüp ağlarken. Genç kız birden başı dönmüşcesine eliyle alnını tutarak döndü ve sarsak adımlarla uzaklaştı kalabalıktan. Genç boyacı gözden yitene dek izledi onu. Gitmişti işte

yine. Bu kez tümden gitmişti. Gitmişti; o hiç söyleyemediği türküyü de ardından sürükleyerek...

Geride kalanlar kalabalık ve işlek caddenin işsizleri, fahişeleri, garsonları, ayyaşları, banka memurları, şirket muhasebecileri ve reklâmcılarıydı en çok. Yaşlı bir tuvalet bekçisi kadın, titrek başını daha fazla yukarıda tutamayıp indirdi. Yanında dikilen yapma çiçekçiye, "Niye çıkmış ki bu oğlancık oraya?" diye sordu.

Yapma çiçekçi omuzlarını kaldırıp indirerek, "Vardır elbet bi derdi" dedi bıkkın bir yüzle.

"Kafayı üşütmüştür belki" diye güldü büyük mağazanın yakışıklı tezgâhtarı.

"Yok canım" dedi bir komisyoncu, "Belki belediye arsasını istimlak etmiştir adamcağızın."

"Belki de gecekondusunu yıkmışlardır" diye içini çekti bir kapıcı.

"Her şey olabilir, kısmet bu" dedi bir milli piyangocu, "Karısı ihanet etmiştir; geçim derdi canına yetmiştir."

"Belki okuldan atılmıştır" dedi yaşı geçkin bir üniversiteli.

Bir şöför, "Bugünkü gazeteyi okudunuz mu?" diye ortaya sordu; gözü yol kenarına bıraktığı taksisinde, "Her gün en az üç kişi intihar ediyormuş artık..."

"Eh" diye güldü, ağzı hafifçe yana çarpılmış bir ayyaş, "O okumuş zaar."

O sırada, "Sandığını verin be garibanın!" diye bağırdı ilerden koşup gelen plakçı belediyenin üst katına doğru. "Verin boya sandığını adamın!" Döndü, çevresini meraklı bakışlarla saran insanlara, ağzının kıyısında, olayın tek gerçek sözcüsü oluşunun küçümseyici kıvrımıyla ve kısa cümlelerle durumu açıklamaya girişti. Ardından kalabalık bu en taze haberle kısa bir süre dalgalanıp duruldu.

Az ilerdeki lisenin yaşlı öğretmeni, "Versinler adamın sandığını yahu" dedi, "Yazık günahtır..."

Göbeği gömleğinden fırlayacakmış gibi duran bir saatçi, "Beyefendi, ona müsamaha, buna müsamaha..." diye ellerini iki yana açarak karşı çıktı.

"Öyle..." diye ona katıldı, altın zinciri terli göğsüne yapışmış bir butikçi, "Belediye başkanı bu caddeyi temizlemeye kararlı ama..."

Ceketinin kol ağızları erimiş bir muhasebeci, "Yani bu garibanın boya sandığı mı pislik yapıyor?" diye sinirli bir sesle sordu butikçiye.

"Hiç canım..." diye onayladı onu bir kafetarya sahibi, "Lahmacun simit satmıyor ki adam, hadi halkın sağlığı diyelim..."

Orta yaşlı ve gözlüklü bir b nka memuresi, tiz bir sesle "Ne yapalım canım, o da gitsin başka bir iş yapsın" diye kestirip attı.

Genç bir işsiz, "Ya, iş çoktu da..." diye kırgın ve çekingen bir sesle mırıldandı kendi kendine.

"Bu memleket işte bu yüzden adam olmaz" diye küçümseyen bir edayla söze karıştı emekli bir bürokrat, "Kimsenin gözünün yaşına bakmadan işi bitirip düzeni sağlayacaksın ki..."

"Kes lan!" diye tükürürcesine susturdu onu emekli bir fahişe.

Genç boyacı birden ileri geri sallanmaya başladı tepede. Alış verişe, çıkmış bir ev kadını, "Ay bakamıyorum vallahi!" diye üzüntüyle çevirdi başını. O sırada polis ve itfaiye arabaları sirenlerini öttürerek kalabalığı yardılar. Öğle tatili sona ermek üzereydi artık. Bekleyenler son bir kez genç boyacının boşlukta hafifçe sallanan bedenine ve öğlen güneşinin aydınlattığı esmer başına bakarak uzaklaştılar. Yalnızca işsizler kaldı ortada koca bir kalabalık olarak...

Elektrik idaresinde çalışan genç kız ertesi sabah işe giderken plak-kaset satan dükkanın önünde bir an duraladı: Dükkânın kapısına yaslanmış plakçıya genç boyacının ne olduğunu sorarcasına baktı. Genç adam bir an başını önüne eğip sonra yine kaldırdı ve "Kurtaramadılar..." diye üzgün bir yüzle konuştu. Sonra ayakkabılarına bakarak acı acı gülümsedi ve "Boya sandığını da kurtaramadı..." diye mırıldandı kendi kendine...

Genç kız dudaklarını kilitleyip başını hızlı hızlı iki yana salladı. Genç boyacıya duyduğu o sıcak, sevgiye benzer acıma duygusuyla iyice kasıldı yüreği. Gözlerini yumdu bir süre, dün-

yayı lanetlercesine. Sonra döndü, başı önünde yürüyeceği sırada onu gördü: Orada, köşede güleç yüzü ve çocuksu bakışlarıyla boya sandığının başında oturmuş; ince çelimsiz bedeninden hiç umulmayan gür bir sesle türkü söylüyordu: "Karanfilim burçta burçta..."

DETROİT'TE BİR KAHVE

İsmail kahvenin aşınmış ahşap kapısının önünde tedirgin durdu bir an. İçeri girmek gelmiyordu hiç içinden; ancak dışarda kalmaya da gücü yoktu. Kapıyı omuzuyla itip başı önünde yürüdü. Onu ilk gören kahvenin demirbaşlarından Ahmet oldu. Yaşlı adam kırlaşmış kaşlarını kaldırarak, "Ooo bakın da kim gelmiş!" dedi. Sonra ona doğru birkaç adım atarak, "Yahu İsmail bey kardeşim," diye gülümsedi, "görünmüyorsun ne vakittir. Yoksa kahvenin yolunu mu unuttun?"

"Eee İsmail bekâr adam." diye yanıtladı onu Hüseyin az öteden, "Bizim gibi kahve köşelerinde pineklemek neyine?"

Yunus, dudağının kıyısında alaycı bir gülümsemeyle, "Bu iş evliye bekâra bakmaz Hüseyin Ağa," dedi, "Bu iş kafa kâğıdının eski mi yeni mi olduğuna bakar..."

Yunus'un sözlerine gülerek karşılık veren bir düzine yaşlı adamın kahkahaları bir anda kesildi: İsmail sanki onları tanımıyormuş gibi, yüzlerine donuk bakışlarla baktıktan sonra, önlerinden selâmsız sabahsız geçip kahvenin ucunda, işlek caddeye bakan köşedeki bir masaya oturmuştu. Üstelik sırtını da dönmüştü onlara. Dışarının acı soğuğundan korunmak istercesine çay ocağına yakın oturmuş yaşlı adamlar şaşkın baktılar birbirlerine bir süre. Sonra Arif Dayı, "Nesi var yahu bunun?" diye sordu ortaya.

"Bilmem..." diye omuzlarını silkti Burhan, "Halbuki ne sohbetine doyulmaz adamdır..."

"Bunadı mı acaba?" diye çocuksu bakışlarla sordu, en yaşlıları olan Hüseyin.

Yunus yine alaycı tavrını takınarak, "Dur bakalım Hüseyin ağbi..." dedi, "İsmail elli yaşında adam daha. Ona sıra gelene dek şurada oturan bir düzine moruğun birbirini tanımaması gerekir..."

"Sen kendini bizden saymıyorsun galiba Yunus Ağa?" diye sordu Şehmuz gülerek.

"Beni karıştırma yeğenim," dedi Yunus havalara bakarak, "benim gönlüm genç..."

"Yahu bu İsmail'in nesi var peki?" diye yine konuya döndü Mustafa, "Hem mesai saatinde burada işi ne?"

"Yıllık izninden kırk beş dakika çekmiştir, bankadan para çeker gibi..." diye güldü Yunus. Sonra birden ciddileşerek, "Sorsak mı?" dedi.

"Bir derdi var gibi..." dedi Ahmet, başını dalgın iki yana sallayarak.

Arif Dayı dayanamadı o vakit, "Yahi İsmail, neyin var allasen?" diye seslendi ön tarafa doğru.

"Bir derdin mi var İsmail kardeşim?" diye üsteledi Hüseyin.

İsmail yanıtlamadı hiçbirini. Kendisine seslenildiğini duymamış gibi donuk bir yüzle hep aynı yere bakıyordu. Karşıdaki göz alıcı güzellikteki beyaz villaya. Beyaz bir karabasan gibi... Sevdiği insan oradaydı. Adeta tutsaktı... Onu oradan kurtarmalıydı... Başını elleri arasına alıp, beynini ezmek istercesine sıkmaya başladı: "Amerika..." diye mırıldanıyordu bir yandan da, "Amerika, Michigan Eyaleti... Detroit..." Ne umutlarla gelmişti bu kıtaya... bu kente... Ne umutlarla... Oysa şimdi... bu koskaca kentte, bu küçücük köhne kahvede; karşıdaki parlak çerçeveli koskoca camlı beyaz yapıya umutsuzluk ve acıyla bakan elli yaşını aşmış zavallı bir adamdı O. Oysa ne umutlarla gelmişti bu ülkeye: Tıp okuyacak, doktor olacak, üstün bilgileri yutmuş genç bir bilim adamı olarak dönecekti yurda. Dosta düşmana karşı... Ya Nurhan? Zavallı Nurhan'ın düşleri? Bu yepyeni, dev boyutları olan dünyada gördüğü her şeye sahip olmak istiyordu O: Havuzlu büyük bir ev, gösterişli eşyalar, arabalar, giysiler, dostlar... Ne umutlar... Ama giderek yenik düşmüşlerdi bu ülkeye. Yaşam biçimi, dili, dini, adetleri ve acımasızlığıyla alt edivermişti yeni dünya onu. Ne

kadar dirense de... Doktorluk uzak bir düştü artık. Artık dönemezdi memlekete...

"Hepsi benim suçum..." diye mırıldandı kendi kendine. O zaman dönseydi her şey çok farklı olabilirdi... Karşıda bir karabasan gibi dikilen güzelim yapıya baktı "Hepsi benim yüzümden..." diye yineledi...

Sonra 'Yabancı Hizmetler Enstitüsünde' türkçe öğretmeni olarak işe başlayışı... Ardından kızının sonra da oğlunun doğuşu... Çocuklarla birlikte yeniden düş kurmaya başlamıştı. Yeni umutlarla uyanıyordu artık her sabah: Çocuklarını kusursuz yetiştirecekti. Kusursuz insanlar... Başarının sırrına ermiş Amerikalılar gibi... İlk önce evde Türkçe konuşulmasını yasakladı. Çocukları onun intikamını alacaklardı...

Elleriyle başını giderek çoğalan bir bunaltıyla sıkmaya başladı. Böyle olmasını o istemişti. Hepsi onun yüzündendi. Çocukları suçlamaya hakkı var mıydı? Ya Nurhan'ı?

Nurhan bir gün gitmişti. Hiç tartışmadan. Tek bir sözcük bile etmeden... Umutları tükenmemişti daha. Belki de hiç gerçekleşmeyecek düşlerin ardından gitmişti bir gün...

"İyi ki gitti..." diye mırıldandı yine, "Gitmeseydi eğer, o da tükenecekti. Belki birlikte daha çabuk tükenecektik. Sonuda mutlaka..."

Ancak Nurhan koca bir boşluk bırakmıştı küçük yaşamında. Çocukları, üzerlerine titrediği çocukları bakımsızlıktan gerilemeye başlamışlardı. Sonunda babasının ölümü koştu yardımına: Bir gün, dul kalan anası oğlunun yazgısını paylaşmak için geldi Amerika'ya.

"Hepsi benim suçum..." dedi yine kendini lanetleyerek, "Annemi öz topraklarından koparıp getirmeseydim buraya, olmayacaktı tüm bunlar. Karşısında görkemli ve uğursuz bir beyazlıkla duran o yapıya bakarak, "Hepsi benim yüzümden..." diye yineledi.

Bir kez daha düş kırıklığına uğramıştı. Annesi İngilizce bilmiyordu, çocukları da Türkçe... Bu yüzden annesi ve çocukları birbirlerine hep yabancı kalmışlardı. Yalnızca annesine mi? Giderek babalarına da yabancılaşmışlardı çocuklar. Tam onun istediği gibi yetişmişlerdi: Tipik birer Amerikan vatandaşı ola-

rak. Ve bir gün bağımsızlıklarını seçerek terk ettiler evlerini. Genç Amerikalılar gibi...

Masaya dayadığı eliyle başına küçük yumruklar indiriyordu artık. "Kimseyi suçlamaya hakkım yok..." diyordu bir yandan da, "Amerika'yı bile... Hepsi benim yüzümden..." Başını kaldırıp karşıda tüm heybetiyle yükselen beyaz villaya baktı. Ya annesinin şu anda orada tutsak oluşu? Onun suçu muydu?...

Birden ağlamaya başladı. Başını ay-yıldız işlemeli mermer masaya dayadığı kollarına gömerek, küçük bir çocuk gibi burnunu çeke çeke ağlıyordu. Az sonra, omuzlarına konan ellerin sıcaklığıyla kaldırdı başını: Çevresini almış bir düzine yaşlı adam, aynı şaşkın ve üzüntülü yüzlerle, sessizce ona bakıyorlardı. Omzunu tutan Yunus başladı önce söze, "Anlat İsmail'im." dedi, "Her derdin vardır bi çaresi..."

"Öyle ya, dertsiz kul, çaresiz dert yokmuş." diye pekiştirdi Hüseyin, Yunus'un sözlerini.

İsmail başını iki yana sallayarak, "Benimki çaresiz..." dedi, "Kimse yardım edemez bana, kimse!"

Ahmet, "Allah allah..." diye bir sandalye çekti altına. "Canım yardımımız dokunmasa bile hiç olmazsa sıkıntını paylaşırız; sen anlat..." diyerek öteki yaşlı adamlar da birer sandalye çekip masanın çevresine dizildiler.

İsmail, kendisini anlayışlı bakışlarla süzen insanlara umutsuz bir yüzle baktı bir süre. Sonra, "Madem çok istiyorsunuz..." dedi ve içini çekerek anlatmaya koyuldu. "Annemi hepiniz biliyorsunuz." diye başladı söze, "Kiminiz de tanıdınız onu. Annem hastalandı geçenlerde. Mide kanaması. Hastaneye kaldırdım hemen. Doktor baktı, "Ameliyat şart" dedi. Ne yapalım, peki dedik. Ameliyat oldu kadıncağız. İki gün sonra ziyaretine gittiğimde "İsmail," dedi, "şuramda da bir ağrı var. Hazır burada yatarken onu da gösteriverelim." Orasına da baktırdık. Doktor, bu sefer de, "Safrakesesi, almamız gerek" demez mi..."

"— Eee?"

"— E'si siz... Sonuçta iki gün arayla iki ameliyat geçirdi zavallı anneciğim. Bi de kadıncağız daha ameliyattan çıkma-

dan dört bin beş yüz dolarlık hastane faturasını burnuma dayamazlar mı?...

Yunus birden gülmeye başladı. "Yahu İsmail" dedi, sinirli kahkahaların arasında," bunlar anneni değil seni kesmeye kalkmışlar asıl..."

Masanın çevresindeki yaşlı adamlar da katıldılar Yunus'un kahkahalarına. İsmail ise üzgün bir yüzle onlara bakıp, "Gülersiniz tabii..." dedi, "Ben de annemin hastane masraflarını benim sigortamın karşılamadığını öğrenene dek gülüyordum, sizin gibi..."

Mustafa gülmeyi birden keserek, "Ciddi misin sen?" diye sordu.

Şehmuz, "Annen senin sigortana girmiyor mu şimdi?" dedi şaşkınlıkla.

İsmail başını üzüntüyle sallayarak, "Altmış beş yaşını geçtiği için giremiyormuş..." dedi.

"Şu işe bak..." dedi Arif Dayı.

Hüseyin, "Hastalanmakta geç kalmış kadıncağız desene..." diye mırıldandı kendi kendine.

"Ne biçim bir dünya bu?" dedi Ahmet, gözlerini pencereden dışarı çevirerek.

"Öyle..." dedi Burhan, "Sanki altmış beşinden sonra yaşamayı çok görüyorlar insana..."

Yunus çevresindeki adamların yaşlı, yorgun yüzlerine bakarak, "Elbette..." dedi, acı bir gülümsemeyle, "O yaştan sonra ne işe yarıyoruz ki, kahve köşelerinde pineklemekten başka?"

Kahve halkı, birbirlerine bakarak başlarını öne eğdiler hüzünle...

Arif dayı başı önünde, "Oysa..." diye mırıldandı, "Memlekette kahveler bizim gibi yaşlı insanlarla doludur..."

"O kahveler gençlerle de doludur Arif" dedi Ahmet elini masaya usulca indirerek, "Onun için toprağımızdan kopup gelmedik mi bu dilini, yolunu bilmediğimiz diyara."

"— Bu insandan çok makinanın kıymeti bilinen diyara..."

"Peki sonra ne oldu İsmail?" diye sordu Yunus, kendini toparlayarak, "Parayı ödeyebildin mi?"

"— Yıllardır bir kenara koyduğum paraları saydık hastanenin avucuna..."

"Ne yapalım, sağlık olsun." dedi Burhan, "Annenin sağlığıymış söz konusu olan..."

"— Annem öldü!..."

Kahvede herkesin başı bir anda İsmail'e çevrildi. Yaşlı adamların kısık, kataraktlı gözleri, duydukları yoğun şaşkınlıkla irileşti; titrek çeneleri sarktı. İsmail kendisine sessiz sorular yönelten bu insanlara patlamaya hazır bir yüzle baktı, baktı ve birden ağlamaya başladı. Bir yandan da, "Dayanamadı..." diyordu, "Anacığım o kadar kesilip biçilmeye dayanamadı..."

Bir süre herkes ölüye saygı duruşunda bulunurcasına başları önlerinde öylece suskun ve kımıltısız kaldılar. Neden sonra, "Başın sağolsun İsmail..." dedi Ahmet, "Hakkın varmış, çaresiz dertmiş seninki..."

İsmail başını iki yana sallayarak, "Asıl derdim başka şimdi..." dedi, "Ölümün çaresi zamandır. Gömersin, ardından ağlarsın üzülürsün ama zamanla da alışırsın. Ama... ama ben annemi, zavallı annemi gömemiyorum ki..."

Kahvedekiler bu kez daha çok şaşırmışlardı. "Bu ne biçim iş İsmail?" dedi Yunus kaşlarını çatarak.

"— Annen nerede şimdi?

İsmail başıyla camdan dışarıyı, karşıda, üzerinde, "Funeral Home" yazan beyaz gösterişli yapıyı işaret ederek, "Orada..." dedi kısaca.

Kahvedekiler başlarını uzatarak hep birlikte İsmail'in gösterdiği yöne baktılar ve bir ağızdan, "Cenaze Evi'nde mi?" diye sordular.

"— Hastane Cenaze Evi'ne göndermiş annemi. Öğrenince gittim, ben de. Bir de ne göreyim: Zavallı anneciğimi atlas bir örtüyle kaplı oymalı parlak bir tabuta yatırmışlar, çevresini çiçeklerle, en pahalı çiçeklerle süslemişler. Tüm kanını... şırıngayla çekmişler... Yüzünü... o nurlu yüzünü allıklarla, pudralarla boyamışlar...

"— ....."

"— Annemin vasiyeti vardı. Ölmeden çok önce, 'Eğer

memleketi görmeden ölür kalırsam, beni buralarda koma; ne yap yap, beni kendi toprağımıza göm oğlum' demişti anacım...."

Yaşlı adamlar, yaşlı kadına hak verircesine salladılar başlarını. İçlerinden Burhan, İsmail'e biraz daha sokularak, "Sonra" diye sordu.

"— Sonra, Funeral Home da cenaze masrafları için beş bin dolar istemez mi?

"— Eee?"

"— Bende ise, Türkiye'ye uçak biletini aldıktan sonra geriye topu topu beş yüz dolar kalıyor..."

"— Eee?"

"— Yahu, ben öyle büyük cenaze hazırlığı istemiyorum diye yalvardım adeta. Neyse, pazarlık, pazarlık... Sonunda üç bin beş yüz dolara indiler.

"— Eee?"

"— E'si siz yahu! Zavallı annem şimdi orada yatıp, oğlunun hiçbir zaman bulamayacağı parayı getirmesini bekliyor..."

"Peki çocukların?" diye sordu Hüseyin, "İkisi de çalışıp para kazanıyorlar. Babaannelerinin..."

"Geç onları bi kalem Hüseyin ağbi?" diye öfkeyle sözünü kesti onun İsmail. "Kız haberi duyunca tatilini yarıda kesip gelmedi bile. Oğlan desen, babaannesinin öldüğü gün, güya beni avutmak için, 'Kalk sinemaya gidelim baba.' demez mi? Yapıştım yakasına serserinin. Ulan bizde radyo bile açılmaz böylesi günde, tövbe tövbe!" Sustu, bir an dudaklarını bükerek durdu. Sonra, başını kollarına gömerek ağlamaya başladı yine.

Hüseyin, "Öyledir onlar..." dedi acıyla, "Benimkiler de beni evden kovmadılar mı sanki?"

Mustafa, "Ya benim oğlanlar?" dedi acı bir tebessümle, "Sofrada ikinci bir meyvaya el uzatsam, elime vuruyorlar..."

"Bizim çocuklarımız ama sanki bizden değiller..." diye mırıldandı Burhan.

Yaşlı adamlar düşüncelerini anlamak istercesine birbirlerine baktılar bir süre. İlk önce Yunus kalktı yerinden. Cebinden paraları çıkardı; bozuklukları ayırarak gerisini masanın üzerine bıraktı. Onu ötekiler izlediler. İsmail, dolarların hışır-

tısına kaldırdı başını: Önünde yükselen küçük yığına şaşkın baktı. Gözlerindeki acı giderek belli belirsiz bir sevince dönüştü...

Az sonra Hüseyin, biriken paraları saymaya girişti. Ancak yüzü asılarak bitirdi saymayı. "Topu topu bin yüz dolar toplanmış..." dedi, "İsmail'in beş yüzü de eklersek bin altıyüz eder. Olmadı..."

Yaşlı adamlar adeta utanarak birbirlerine baktılar bu kez. İsmail ise daha da koyu bir umutsuzluğa gömülerek boynunu iyice omuzlarına çekti. O vakit, deminden beri oturduğu yerden onları izleyen kahveci Müslim, kasayı açtı. İçinden aldığı dolarları getirip masanın üzerine baktı. "Kusura bakmayın" dedi, "bugünkü hasılat..." Masanın üzerinde yüz yetmiş dolar duruyordu.

"Sağol Müslim Ağa" dedi Hüseyin paraları alırken, "Ama yine bir bacağı kısa kaldı..."

Yaşlı adamlar yine birbirlerine baktılar. Burhan başını çevirip pencereden dışarı baktı bir süre. Sonra kalktı ayağa, "Yürü gidelim İsmail" dedi, "Bankaya üç-beş kuruş atmıştım zamanında. Öldüğümde çocuklar cenazemi memlekete göndersinler diye... Ama..." Döndü, hüzünlü bir gülümseme ile arkadaşlarına baktı: "Ama anladım ki," dedi, "bizim ölümüzü burada bırakmazsınız siz..."

Mustafa da, "Doğru söylersin Burhan kardeşim" diye kalktı yerinden, "Seninkinden sonra bizim bankaya da bir yol uğrayalım..."

"Beni de bekleyin" dedi Hüseyin, İsmail'i kolundan tutup kaldırarak "Benim de olacak Funeral Home'a sakladığım birkaç dolarım..."

İsmail o anda adeta gençleşen üç yaşlı adama yaslanarak minnet dolu bir yüzle çıktı kahveden. İçerdekiler camdan bakarak onları izlediler bir süre. Yunus "Ne mutlu İsmail'e," diye bir iç geçirdi sonra, "Memleketi görecek..."

"Senin kimin kimsen kaldı mı ki memlekette, Yunus?" diye sordu Arif Dayı.

Yunus yanıt vermedi ona. Döndü, ay-yıldız işli mermer masalara, duvardaki Kerem ile Aslı tasvirine, Zengin Adam-Fakir Adam resmine; Anadolu'nun çeşitli köşelerinden alın-

mış görüntülere baktı. Sonra, yıllar önce kuraklıktan, işsizlikten ve ağa zulmünden toplu olarak kaçıp, Yeni Dünya'ya yepyeni umutlarla göç eden Harput'luların kurduğu bu artık köhnemeye yüz tutmuş kahvenin içinde göz gezdirdi. "Biliyor musunuz?" diye mırıldandı, "Bu kahve, insanın azgın denizde sığındığı bir adacık gibi..." Gülümsedi kendi kendine. Kahveciye döndü, "Şu külüstür pikabına koy bizim cızırtılıyı da efkârımız arta Müslim Ağa" dedi.

Müslim sözü ikiletmeden kalktı, eski pikabı açtı; tozlu plakların içinden birini seçti; iğneyi plağın üzerine oturttu. Derinden yanık bir ezgi yükselip kahvenin kararmış duvarlarını tuttu. Yaşlı adamlar camdan görünen Funeral Home'a, kahvenin önünden gelip geçen genç-yaşlı, sarışın kara bazen de kızıl derili insanlara hüzünlü bakışlarla bakarak türküye kulak verdiler:

"Yüksek yüksek taşlara ev kurmasınlar
Aşırı aşırı memlekete kız vermesinler
Annesinin bir tanesini hor görmesinler
Uçan da kuşlara mağlum olsun, ben annemi özlerim
Hem annemi, hem babamı, ben köyümü özlerim..."

KARŞILAŞMA

Hasan aynaya son bir kez baktı: Saçı bu sefer fena kesilmemişti galiba. Bir an durdu: Belki de alışmıştı artık. "Alışmak..." diye yineledi içinden. İçinde bulunduğu durumda en korkunç şey buymuş gibi geldi birden. "Her şeyin sinsi bir biçimde, giderek insana doğal gelmesi..."

Berber sessizce ensesini fırçalıyordu onun. Berberlerin dünyanın en geveze insanları olduğunu düşünürdü İstanbul'da iken. Oysa bu adam hemen hiç konuşmuyordu. İlk günler yadırgadıysa bile sonunda onun bu haline de alışmıştı. Şimdi "Sıhhatler olsun..." diyerek omuzundaki örtüyü çekecek ve hemen dönüp traş bıçağını, saç kesme makasını temizlemeye koyulacaktı. Parayı bekliyormuş gibi durmamak için...

Koltuktan kalkıp ceketini giyerken sararmış yüzünü ve donuk gözlerini iyice açığa çıkaran kısa saçlarına baktı: Aslında saç traşı daha idare ederdi ama o hapishaneye gidiyordu bugün. Orada karşılaşacağı insanlardan çok farklı görünmek istememişti nedense. Traş parasını tezgâhın üzerine usulca koyup kapıya yürüdü. Berber, "Güle güle hoca" diye dalgın bir sesle uğurladı onu.

Başını berber dükkânının renkli kordonlarından dışarı uzattığında yüzüne vurdu ilk damla. Ceketinin yakasını kaldırarak yürüdü. Havanın bozacağını otelden çıkmadan anlamıştı. Yine de pardösüsünü ve şemsiyesini almamıştı yanına. Farklı bir şeyler yaşamak için belki. Islanmak, üşümek, sonra tekrar ısınmanın o anlık sevincini yaşayabilmek için...

Kentin tek caddesinde, parke taşlarının arasından süzülen yağmur sularına basarak ilerlerken, başını kaldırıp cadde-

nin iki kıyısına dizilmiş irili ufaklı evlere baktı: Bu kente geleli daha birkaç ay olmasına karşın her evde kimlerin oturduğunu, huylarını, sularını adeta ezbere sayabilirdi. Dahası, birbirleri için neler düşündüklerini bilmese bile tahmin edebilirdi. Sanki kendini bildi bileli buradaydı... Peki ya hapishanede kimlerle karşılaşacaktı acaba? Aslında gittiği başka bir yer olsaydı; içinde, nicedir unuttuğu garip bir heyecan hatta sevinç bile duyabilirdi. Şimdi ise yalnızca garip bir sıkıntı ve hüzün duyuyordu... Başka şeyler düşünmek istedi kendini zorlayarak. Ancak şu yürüdüğü yol, soluk alıp verdiği bu hava, ve her türlü gizini çoktan önüne sermiş bu küçük kentte ne düşünebilirdi ki insan? Evet, düşünmeye hiç gerek yoktu: Düzgün adımlarla yürüyeceksin şimdi. Ellerini ceplerine sokmak, ıslık çalmak yok. Köşeyi dönünce çarşıya girmiş olacaksın. Orada sırayla züccaciyeciye, marketin sahibine, eczacıya, kuyumcuya, çerçeveciye, mobilyacıya, yorgancıya, kırtasiyeciye, temizlikçiye ve ayakkabı-giysi satan mağazanın esnaflarına ölçülü ancak alçak gönüllü bir biçimde selam vereceksin. Onlar da temkinli bir saygıyla karşılık verecekler sana. Nasıl biri olduğunu, İstanbul'dan ta bu taşra kentine niçin tayin edildiğini bilmedikleri için temkinli; çocuklarının öğretmeni olduğun için de saygılı. Bazen içlerinden biri seslenip, "Hoca bir dakika buyur!" diyecek ve yaklaşıp, "Şu bizim oğlanın durumu..." diye başlayacak söze. Ya da "Ne dersin bizim kız okuyamayacak galiba. Okuldan alsak mı diyorum?" diye soracak. Ve kendisinin yanıtları da sorular gibi birbirine benzemeye başlayacak giderek...

Köşeyi dönüp çarşıya girdi. Bir an şaşkın duraladı: Dükkânların önünde kimsecikler yoktu. Boş sandalyeler bile... Başını kaldırıp yağmura minnetle gülümsedi...

Hapishanenin ağır demir kapısı ardında gürültüyle kapandığında bir an garip bir duyguyla irkildi. Bir süre sallandı olduğu yerde. Sonra, burada yalnızca bir-iki saat kalacağını düşünerek rahatlamaya çalıştı. Görevli gardiyanın ardından hapishane müdürünün odasına yürüdü. Gardiyanın, müdüre geldiğini bildirmesi için kapıda kısa bir süre bekledi. Ancak içinde gittikçe yükselen kaçış duygusuyla birkaç adım uzak-

laştı kapıdan. Sonra buraya görevli geldiğini, gidemeyeceğini düşünerek öylece kaldı...

Az sonra aynı gardiyanın ardında koğuşların bulunduğu bölüme yürüyordu. Koğuşların yoğun gürültüsü aradaki demir kapının bu yanına dek taşıyordu. Demir kapı ardından kapandığında bu kez daha belirgin bir biçimde irkildi. İnce bir sisi andıran sigara dumanlarının ardından baktı sonra: Koğuşların açıldığı geniş taşlıkta lacivert pijamayı andıran üniformalarıyla toplanmış erkek tutuklu ve mahkûmlar, bir anda sessizleşerek başlarını ondan yana çevirdiler ve garip bir bekleyişle bakmaya başladılar. Hasan ne söyleyeceğini bilemeden, ellerini birbirine sürterek durdu. Hazırlıksız geldiği için içinden kızdı kendi kendine. Mahpuslar yavaş yavaş çevresini aldılar. Gözlerinde yanıp sönen lacivert umut ışıklarını gördü o zaman Hasan. Şaşkın bir halde dönüp yanında dikilen gardiyanların ifadesiz yüzlerine baktı. Sonra yine ötekilere dönüp, adeta kendini savunmak istercesine, "Şey..." dedi, "Ben görevli olarak bulunuyorum aranızda... Size..." Çevresi sımsıkı sarılmıştı şimdi. Öylesine yakındılar ki kendisine, soluklarını yüzünde duyabiliyordu. Sonunda, "Ben lisede edebiyat öğretmeniyim" diye hızlı konuşmaya başladı, kurtulmak istercesine, "Size türkçe dersi vermek üzere görevlendirildim..."

Derin bir sessizlik egemen oldu tüm taşlığa. Hasan çevresini almış adamların gözlerindeki umut ışıklarının kararduğunu gördü şaşkınlıkla. Ve dağılan bir tesbihin taneleri gibi ağır ağır çevresini boşalttı tüm mahpuslar. Hasan çökmüş omuzlarıyla ve ayaklarını sürükleyerek uzaklaşan bu insanların ardından baktı bir süre. İçinde susturmaya çalıştığı o kaçış duygusunu engelleyemedi bu kez. Farkında olmaksızın geri geri kapıya yürüyerek sürgüyü tuttu, çekti...

"— Bir dakika hoca!"

Dönüp baktı: Hayır gardiyanlardan biri değildi. İnce, uzun boylu açık alınlı bir mahkûmdu seslenen. Dalgalanan kalabalığı yararak yaklaştı ve buruk bir gülümsemeyle, "Kusura bakmayın" diye başladı söze, "Ortalıkta yoğun bir af söylentisi var da..." E, sizin de bu konuda bir şeyler söyleyeceğinizi, bir haber vereceğinizi sandılar. Hepsi malûm, umut-

la bekliyorlar..." İri-yarı, tıknaz bir hükümlü, "Sen beklemiyor musun sanki?" diye kafa tutarcasına sordu genç mahkûma. "Onun durumu farklı," diye esmer, bıyıklı bir tutuklu yanıtladı onu, "o siyasi..."

Genç "siyasi", "Buyur hoca" dedi yüzü hafifçe seyriyerek, "sen bizim kusurumuza bakma..."

Hasan kalabalığa doğru bir iki adım attı. Kendini hiç böyle anlamsız, hatta gülünç hissetmediğini düşünerek çarpık bir gülümsemeyle baktı çevresine...

Birkaç dakika sonra ders başladı: Lacivert üniformalı öğrenciler yanyana dizili sandalyelerde hafif alaycı ya da utangaç yüzlerle oturmuşlardı. Hasan bu bakışları görmezlikten gelerek, ancak içinde aynı anlamsızlık duygusuyla ilk kuralları anlatmaya başladı. İki saat boyunca sesinin kendine gitgide yabancılaştığını hissederek sürdürdü dersi. Ancak iki saat boyunca mahpuslar zaman zaman aynı utangaç ya da alaycı yüzlerle, öğrendiklerinin ne işe yarayacağını ya da sonunda diploma alıp alamayacaklarını sorsalar da; sık sık ciddileşerek af konusuna dönüyorlardı: "Dışarda hava nasıldı? Af ne zaman, nasıl, kimler için çıkacaktı? Çıkacak mıydı? Çıkmama ihtimali de var mıydı? Hoca ne düşünüyordu?" Hasan, yanıtlarının, karşısındaki insanlar için yetersiz olduğunu bilmenin sıkıntısıyla tek tük sözcüklerle karşılık veriyor ve her seferinde sorulara son vermek istercesine başını önüne eğiyordu.

Gruptan uzakta oturmuş olan genç "siyasi" ise hiç konuşmuyordu. Gözlerini dikmiş, bir şeyleri anımsamak istercesine bakıyordu Hasan'ın yüzüne. Hasan bir an soluklanmak için durduğunda karşılaştı bu bakışlarla. Genç siyasinin gözleri, yalnızca gözleri, birini anımsatıyordu sanki kendisine. Üstelik garip bir yakınlık duymuştu ona birden. "Siyasi olduğu için her halde." diye geçirdi içinden...

Ders bittiğinde mahpuslar, gitmeye hazırlanan öğretmenlerinin çevresini sardılar. Bu kez daha sevecen yüzlerle bakıyorlar; zaman zaman omuzuna, kollarına dokunarak birbirine benzeyen sorular soruyorlardı. İçlerinde fıkra anlatmaya kalkan bile vardı. Hasan üzgün bir yüzle baktı hepsine: Gitmesini hiç istemiyorlardı... Onlara dışarının havasını getirmişti;

solumak istiyorlardı bu havayı. Bu kez içtenlikle gülümsedi ve biraz da kendilerinden söz etmelerini istedi: Ne yapıyorlardı? Vakit nasıl geçiyordu burada?

Başından beri kendisini yumuşak, güleç bir yüzle izleyen bir hükümlü, "En çok top oynuyoruz hocam." dedi, "Voleybol. İki takım kurduk? Bir yanda müebbetler, öbür yanda hafifler..." Hasan'ın güldüğünü görünce, "Hafife alma ha" dedi aynı güleç yüzle, "iyi kötü bir ağımız bile var. Antrenörümüz de şu siyasi arkadaş..."

"Siz hiç voleybol oynadınız mı hoca?"

"Siyasi"ydi soruyu soran. "Evet." dedi Hasan, "Lisede uzun yıllar oynamıştım." Siyasi bıyıklarını çekiştirerek, dalgın bir yüzle, "Hımm" diye başını salladı.

"Bizimle oynasana be hoca!" diye bağırdı arkadan bir mahpus, "Yani illa da gitmen gerekmiyorsa..."

Hasan bir an ikircikli durdu. Sonra gardiyanların yüzüne baktı sorarcasına. Bir tepki görmeyince, "Pekala" dedi, "Ama hangi takımda oynayacağım?"

"Bizimle oyna hoca..." diye çekiştirdi kolundan, ince çelimsiz bir mahkûm, "Müebbetler güçlü, sen bizden ol gel..."

İlk set müebbetlerindi. İkinciyi ucu ucuna aldı "hafifler". Sürmekte olan üçüncü set boyunca da, oyuncu ve seyirci mahpusların, sayı yapıldığı andaki çocuksu tezahüratları uç noktaya ulaşmıştı. Hasan bile aylardan beri duymadığı garip bir coşkuyla oynuyordu bir saattir. İki takımın amigolarının yönlendirdiği grupların sevinç ve düş kırıklığı çığlıkları; Hasan'ın ilk kez duyduğu sunturlu küfürler avlunun yüksek duvarlarını aşarak kurşuni gökyüzüne ulaşıyordu. Ve ara sıra çiseleyen kararsız yağmura aldırış etmiyordu kimse...

Hasan son servisi atıp ileri fırladı. Karşı taraftan top beklerken bir fısıltı duydu birden o yoğun gürültünün içinde: "Şair..." diye sesleniyordu biri ona fısıltıyla. Gözlüklerini çıkarmış olduğu için gözlerini kısarak baktı: Müebbetlerin takımında oynayan ve o anda ağın hemen ardında duran siyasiydi bu. "Şair! Sen misin!" diye soruyordu... Hasan'ın top bekleyen elleri havada öylece kaldı. "Şair..." demişti, "Şair..." Birinin kendisine böyle seslendiğini duymayalı yıllar oluyordu. En az on yıl.

"Şair" lisedeyken arkadaşlarının kendisine yakıştırdıkları bir isimdi. Şiir yazdığından değil, çok okuduğundan... "Şair..." demişti... şimdi ağın öte yanından bakan ve hakkında, siyasi olduğundan başka bir şey bilmediği bu insan ona... Kimdi bu? Yükselen çığlıklarla sıçradı birden yerinden: Maç bitmişti. Kazanan yine müebbetlerdi. Hasan şaşkın baktı çevresine: Yenik takımın oyuncuları seyircileriyle tartışıyor, kazanan takım ise kutlamaları kabul ediyordu. Gözleriyle siyasiyi aradı mahpusların arasında: Yoktu. Ağır ağır yürüyüp avlunun kenarındaki banklardan birine oturdu. Başını elleri arasına alıp düşünmeye, geçmişin yüzlerini ve çağrışımlarını toparlamaya çalıştı. Ancak, birinin sırtına dokunmasıyla kaldırdı başını: Siyasiydi; eski yüzlü bir havluyu usulca onun sırtına koyuyordu. "Terlisin..." diye mırıldanarak. Sonra sessizce oturdu yanına. Hasan ise kıpırtısız bakıyordu ona: O, sırtına havlunun koyulduğu "an" sanki ard arda yinelendi gözlerinin önünde. Ve birden anımsadı. İrfan'dı bu! Lisede aynı takımda voleybol oynadıkları ve her maçtan sonra, sırtına, "Terlisin..." diyerek bir havlu koyan İrfan... Şimdi yanına oturduğunda, yüzünü yandan görünce, daha iyi... İrfan... En yakın arkadaşlarından biriydi. Nasıl da tanıyamamıştı onu? Sorusuna yanıt verir gibi, "Bıyık bırakmışsın..." dedi.

Yanındaki yorgun bir gülümsemeyle, "Sen de..." diye karşılık verdi, "Üstelik gözlük de takmışsın"

"Saçların da dökülmüş..."

İrfan bir şey söylemeden öylece, durgun baktı bu kez.

"Şey" diye mırıldandı Hasan, "Ne kadar oldu?"

"— İki yıl..."

Müebbete mi mahkûmsun gerçekten?

"Yoo" diye güldü İrfan acı bir gülümsemeyle, "Yalnızca yirmi yıla..."

— İnanılmaz... Yirmi yıl?

"Bence de..." dedi beriki yüzü hafifçe seyriyerek. Sonra, "Beni bırak da kendinden söz et bakalım" diye elini Hasan'ın omuzuna koydu, "Sürgünde misin burada?"

Hasan ona, sürgünde olmasa bile bir sürgünün duygularını yaşadığını söylemeyi düşündü önce; ancak arkadaşının du-

rumuyla karşılaştırınca, birden çok anlamsız buldu bunu. "Öyle sayılır..." diye kısaca yanıtladı.

"Evet..." diye mırıldandı o vakit İrfan, önüne bakarak, "Duvar aynı duvar değil mi? Biraz geniş biraz dar, ama aynı duvar..."

Hasan tedirgin bir sessizlikle durdu. Bir şeyler söylemeliydi. Zorladı kendini. Ne konuşabilirlerdi? Sorumsuz bir güzellikte yaşanmış geçmiş günleri mi? Geleceğe dair düşlerini mi? Şu anda yaşadıklarını mı? Yaşadıkları yansımıyor muydu yüzünden sanki? O coşku, yaşam dolu genç insan, şu yanında oturan bitkin, sinirli, içine kapanık adama nasıl dönüşmüştü? "Ne yapabilirim?" diye düşünerek baktı arkadaşının yüzüne. Somut ne yapabilirdi onun için? Para verebilirdi. Paraya ihtiyacı olmalıydı. Ancak böyle bir şey alçaltıcı, hatta komik geldi birden. Veremezdi. Oysa geçmişte ne çok bölüşmüşlerdi paralarını. Borç paranın lafı olmazdı aralarında; yalnızca paylaşılan coşkular konuşulurdu. İçinde o anda yükselen ağlama duygusunu bastırmak istercesine burnunu üst üste çekti. O vakit İrfan yaralı bir sevecenlikle hafifçe vurdu sırtına: "Üzülme..." diye mırıldandı. Hasan ise ezik bir biçimde, adeta suçlu bir yüzle baktı ona: Biraz sonra çıkıp gidecekti. Bu durumda gitmek, ona ihanet etmekti sanki...

"Seni gördüğüme çok sevindim..." diye konuşmaya başladı o sırada İrfan, "Burada malûm, hep aynı yüzler, aynı davranışlar... Yalnızca insana, yani konuşmaya olan gereksinimini gidermek için sürdürdüğün yüzeysel ilişkiler..."

Hasan adeta heyecanlanarak, "Çok iyi anlıyorum" dedi, "aslında aynı şeyleri yaşıyorum galiba. Yani biraz farklı bir biçimde de olsa..." Sonra hüzünlü bir gülümsemeyle bir an arkadaşını süzerek, "Neyse ki seni buldum" diye ekledi, "Bundan sonra sık sık görüşeceğiz artık..."

İrfan ona biraz daha sokuldu ve "Biliyor musun?" dedi Hasan'ın kolunu hafifçe sıkarak, "İçimde hep bir şeyleri kaçırmış olduğum duygusu var... Hep geç kaldığım duygusu... Sanki bir gün buradan kurtulsam bile sürecek bu duygu..."

Hasan bu kez onu onaylarcasına dalgın bir yüzle başını salladı... Sonra birden yüzünü öte yana çevirerek, "Benim

de..." dedi, "Lanet olsun, benim de..." Ardından sıkıntıyla fırladı ayağa. İrfan da ağır ağır kalktı yerinden. Gardiyan onlara doğru yaklaşıyordu.

"Gitme vaktin geldi galiba..." dedi İrfan düş kırıklığıyla.

Hasan hüzünle baktı arkadaşının yüzüne bir süre. Sonra ikisi de aynı anda sokuldular birbirlerine ve ezik bir sevgiyle, usulca kucaklaştılar. Çevredeki mahpusların şaşkın, garipseyen bakışları arasında bir süre sarılı kaldılar öylece. Sonra Hasan isteksizce sıyrılıp, döndü, az önceki coşkularını yitirmiş bir halde, dalgın bakışlarını adeta duvarların ötesine dikmiş öteki mahpusları elini hafifçe kaldırarak selamladı. Kamburunu çıkararak ağır adımlarla kapıya yürüdü. Önünde yürüyen nöbetçileri, çıkışa dek düşteymişcesine izledi. Demir kapı ardından yine gürültüyle kapandığında irkilmedi bu kez. Hızlı hızlı soluk almaya başladı yalnızca. Oysa açık havaya çıkınca rahatlayacağını sanmıştı nöbetçileri izlerken. Üstelik yağmur da yağmıyordu artık. Uzaktan akşam ezanının sesi ona dek ulaştı. Şimdi çarşıdaki esnafın çoğu, ceplerinden çıkardıkları takkeleri başlarına geçirerek camiye ilerliyor olmalıydılar. Dükkânlar aynı saatte kapanacak; televizyonların sinsi, mavi ışıkları aynı anda yayılacaktı evlerden dışarıya. Kahvelerde aynı erkek yüzleri, aynı konuşmalar ve soğuk otel odasında aynı ölümcül yalnızlık... Üstelik gidebileceği bir hapishanesi bile yoktu. Acı bir alayla gülümsedi. Ağır adımlarla yürümeye başladı. "Yapacak bir şey, gidebilecek bir yer mutlaka olmalı..." diye geçirdi içinden. "Belki yarın atlar bir otobüse, giderim uzaklara..." Uzaktan bir sarhoşun kahkahası ve bir köpek havlaması art arda yadsıdı sanki bu düşüncesini. Ellerini ceplerine soktu o zaman. Lisedeyken okul çıkışlarında arkadaşlarıyla yaptığı gibi, elleri ceplerinde ıslık çalarak yürümek için dudaklarını büzdü. Yol boyu süren yüksek duvarın yanı sıra yürüyüp gitti...

KÜÇÜK ÇOCUK İLE YAŞLI SIVACI

Büyük bir kentin kalabalık bir semtinde, yüksek bir apartmanın en tepesinde yaşayan ve canı çok sıkılan küçük bir çocuktu.

O sabah, bir sonbahar sabahı, güneş karşıki yüksek apartmanların da tepesini aştığı halde; hâlâ uyuyordu çocuk. Hep böyle çok uyurdu sabahları. Sordukları zaman, "Öyle güzel düşler görüyorum ki," derdi, "uyanmak hiç gelmiyor içimden. Öyle güzel düşler görüyorum ki..."

...Vargücüyle tahta bir çite doğru koşuyordu. Yaklaştı ve bir sıçrayışta çiti aştı: Uçsuz bucaksız, evsiz ocaksız topraklar uzanıyordu önünde. Yine koşmaya başladı. Elinde kuyruğu ta uzaktaki tepelere değen, gökkuşağı renginde bir uçurtma; koştu, koştu. Her adımda havaya savrulan topraklardan; dağ keçilerinin yol belledığı dar patikalardan ve küçük kıvrımlarla akan bir ırmağın üzerindeki köprüden geçti. Soluklanmak için durup çevreye baktı ve gördükleriyle bir anda gözleri kamaştı: Güzelim mis kokular saçan zambakların, katmerli papatyaların, gün çiçeklerinin ve yüz yıllık çınarların süslediği; üzerinden kırlangıçların ve ardıç kuşlarının uçuştuğu göz alabildiğine uzanan yemyeşil bir düzlükteydi... Üstelik az ilerde bir sürü, başlarında yaşlı çobanları, önlerindeki otları hoşnutluk melemeleriyle çiğniyorlardı. Uçurtmasını da ardı sıra sürükleyerek o yana doğru seyirtti. Otlağın yanı başındaki bir kayanın üstüne, tahtında tebasını gözleyen bir hükümdar gibi kurulmuş yaşlı çoban, elindeki kavalı yanık yanık üflediği için ona "Hoş geldin" diyemedi, ama kırlaşmış gür kaşlarının altından gök mavisi gözleriyle sıcacık gülümsedi. O

vakit çocuk dayanamadı, içinde o anda yükselen coşkuyla, önce ayakkabılarını, ardından çoraplarını çıkarıp ta ötelere fırlattı. Uçurtmasını da bir taşa bağlayıp, kıvırcık beyaz tüylerinin arasından ıslak kara gözleriyle kendisine bakan bir kuzuya sevecenlikle uzattı elini. Tam ona dokunacağı anda birden, "Tak tak tak!" diye bir ses duydu. Sanki... bir pencerenin camı vuruluyordu. Gözlerini kırpıştırarak şaşkın durdu: O uçsuz bucaksız düzlükte tek bir ev görünmüyordu ki, vurulacak penceresi olsun!...

Ancak bu görünmeyen elin görünmeyen pencereye vurmasıyla büyü birden bozuldu: Tüm doğa kendini bir anda yadsırcasına değişti: Yol yol beyaz bulutların görkemli bir tabloya dönüştürdüğü masmavi gökyüzü bir anda kara dumanlarla örtüldü. Öbek öbek çiçeklerin fışkırdığı yemyeşil toprak, yer yer lağımların fışkırdığı, çukurlarla dolu bir asfalta dönüştü. Yüz yıllık çınarlar da bir anda tüm yapraklarını dökerek çıplak telefon direkleri haline geldiler. Küçük çocuk, yüzündeki katıksız mutluluk yerini koyu bir umutsuzluğa bırakırken çaresizlikle dönüp yaşlı çobana baktı: Çobanın insanla söyleşir gibi ezgiler çıkaran kavalı, bir trafik polisinin boynunda asılı duran bir düdük olmuştu! Ve düdüğün beyninde birden "Düüt düüüt!" diye çınlamasıyla havaya fırladı çocuk. Tekrar yere düştüğünde, rengarenk çiçeklerin, durmadan yanıp sönen trafik ve reklâm tabelalarına; sevimli kuzuların da birbirlerinin önüne geçmeye çalışan küçük çarpışan arabalara dönüştüğünü gördü. Ve daha ne olduğunu düşünmeye fırsat bulamadan, küçük arabalar "Büp büüp!" diye korna çalarak üzerine gelmeye başladılar. Ne yapacağını, ne yana kaçacağını şaşıran çocuk, panik içinde olduğu yerde zıp zıp zıplarken birden kolunu sert bir cisime çarptı. Can acısıyla bir çığlık savurarak gözlerini açtı; baktı: Yatağında zıplarken kolunu, yatağın bir türlü söküp atamadığı tahta parmaklıklarına çarpmıştı! Ve o pencere de hâlâ vuruluyordu... Kısa bir süre gözlerini kırpıştırarak düşle gerçeği ayırdetmeye çalıştı; sonra yataktan inip pencereye bakmak için doğruldu. Ancak zınk diye durdu birden: Apartmanın en üst katında, on ikinci katta oturduklarını anımsayıvermişti. Kendi kendine, "Demek ki hâlâ düş görü-

yorum..." diye mırıldanıp, başını yeniden yastığa koydu ama uyumak ne mümkün: Pencere daha da hızlı vuruluyordu şimdi!...

Üzerindeki örtüyü bir tekmede savurdu; tahta parmaklıktan bir sıçrayışta atladı ve iki adımda pencereye ulaştı. Bir çekişte perdeyi açtı: İri yarı, ak saçlı, güleç yüzlü bir adam duruyordu karşısında!... Üstelik yaşlı adam, yüzünü daha da yuvarlaklaştıran bir gülümsemeyle bakıp pencereyi açmasını işaret ediyordu... Çocuk bastıramadığı bir korkuyla perdeyi örtüp koşarak odadan çıktı ve telaşla annesini aramaya başladı. Genç kadını mutfakta, yemek yaparken buldu ve heyecandan uykusu kaçmış gözlerini iri iri açarak, "Anne!" diye bağırdı. "Anne koş, penceremin önünde bir adam var! Çabuk..."

Genç kadın ise soğandan yanan gözlerini koluyla silerek, "Git yüzünü yıka oğlum" dedi, "Sen daha uyanmamışsın..."

"Yemin ederim ki penceremin önünde yaşlı bir adam var. Hem de cama vuruyor!..."

Anne yüzünü hafifçe buruşturarak, "Yeter!" diye çıkıştı o vakit, "Saçma sapan hayaller kurmaya başlama yine! Hem şimdi çok işim var, git başımdan!..."

Çocuk annesinin yüzündeki öfkeye yönelik kararlılığı görünce biraz küskün bir yüzle odasına döndü yine. Bir an ne yapacağını bilemeden kapıda durdu. Sonra ürkek adımlarla pencereye yaklaştı; perdenin kenarından başını uzattı: Adam hâlâ ayakta durmuş bekliyordu. Gözlerini oğuşturarak baktı yeniden ama yaşlı adam kaybolmuyordu bir türlü. Üstelik onu fark edince, başını geriye atıp baş parmağını ağzına götürerek su istediğini işaret etmişti...

Çocuk, ağzı şaşkınlıktan bir karış açık, geri geri yürüyerek çıktı odadan; başını kaşıyarak mutfağa yürüdü. Mutfakta salça kutusunu açan annesine bir şeyler söylemek istedi önce; sonra vazgeçti. Buzdolabını açıp su şişesini çıkardı. Musluğun kenarındaki bardaklardan birini alırken genç kadın "Hey" diye seslendi, "Nereye götürüyorsun o suyu?"

Beriki omuzlarını silkerek, "O adam," diye yanıtladı, "şimdi de su istiyor..."

Anne başını iki yana sallayarak, "Ah sen!..." dedi o va-

kit, "İşin gücün oyun. Bari yaşıtların gibi doğru dürüst oyunlar oynasan..."

Çocuk lafın sonunu dinlemeden mutfaktan çıktı, uzun koridoru geçip odasına girdi. Yine ürkek adımlarla pencereye yaklaştı ve şişeyle bardağı pencerenin önüne bıraktı. Camı çabucak açıp giysilerinin bulunduğu dolabın ardına kaçtı. Kısa bir süre sonra başını çekinerek uzatıp baktığında, yaşlı adamın suyu tepesine dikip dudaklarının kıyısından göğsüne akıtarak kana kana içtiğini gördü. Ardından, gazeteden yapılma kasketini çıkarıp, şişede kalan suyu başından aşağı boca etti adam. Sular ak saçlarının arasından yüzüne akarken, gözlerini yumup güneşe gülümsedi ve derinden bir "Ohh" çekti. Sonra, "Sağolasın evlat" diye seslendi içeri, "Yüreğim de bi yanmış ki..."

Çocuk o vakit biraz yüreklenerek pencereye sokuldu ve ninesinin anlattığı masal kahramanları gibi, "Kimsin sen?" diye sordu, "İn misin, cin misin?"

"Ne inim, ne cinim" diye onun gibi yanıtladı beriki, "Allahın bir garip kuluyum..."

"Peki..." dedi o vakit çocuk, biraz ikircikli, "Burada ne yapıyorsun? Hem orada nasıl duruyorsun? Kanatların mı var yoksa?"

Yaşlı adam güldü son soruya. "Gel de gör kanatlarımı" dedi, "Gel, gel..."

Küçük çocuk merakla yaklaşıp, pencereden uzattı başını: Çelik halatlarla hareket eden ahşap bir iskelenin üzerinde duruyordu adam. Yanında iki çeşit mala, bir silindir ve bir teneke sıvayla...

"Gördüğün gibi evlat" dedi yaşlı adam, "ben sıvacıyım."

"Sıvacı ne iş yapar ki?"

"Sıvacı... evlerin dış yüzlerindeki çatlakları onarır. İyice sıvanan ev soğuktan, rutubetten daha iyi korunur. Sizin evin yüzü de çok eskimiş. Şimdi yepyeni olacak; yüzüne gülecek..."

— "Peki seni kim tuttu? Annemin senden haberi yok da..."

"Bu koskoca şehirde insanın kapı komşusundan haberi var mı ki, annenin, evin dışına ecel beşiğiyle asılmış bir garip sıvacıdan haberi olsun evlat?" dedi, hüzünlü bir yüzle adam.

Sonra, "Bu sitenin yöneticileri bizim şirketle anlaşmışlar. Benim kısmetime de bu apartmanın bu yüzü düştü." diye ekledi.

"Ve susadığın için de benim penceremi çaldın, öyle mi?" dedi beriki, halinden memnun bir yüzle.

"Baktım ki şenlikli perdeler asılıdır bu pencerede..." diye söze başladı yaşlı adam, çizgi roman kahramanlarının içiçe geçtiği renkli perdeyi göstererek, "Belli ki bi çocuğun odasıdır, dedim kendi kendime, çocuklar insana çıkışmazlar..." Sonra, "Bazılarının bıyığını balta kesmez..." diye mırıldandı kendi kendine ve işe koyuldu.

Çocuk elini çenesine dayıyarak yoğun bir ilgiyle izlemeye başladı onu. Bir süre sonra onun bu ilgisini fark eden yaşlı adam, elindeki saplı silindiri göstererek, Önce..." diye anlatmaya koyuldu, "bu roleyle bi kat astar çekersin. Sonra sıvayı sürüp plastik malayla enine doğru desen verirsin, Bu demir malayla da sıvanın fazlasını alıp tekrar plastik malanın üzerine koyarsın. Böyle sürer gider bu iş..."

Karşısındaki, adam yerine koyuluşunun yüzüne verdiği derin ciddiyetle dinliyordu onu. Bir süre öylece izledi. Sonra birden, "Sen usta sıvacı mısın?" diye soruverdi.

Yaşlı adam bu soruya da gülerek, "Niye sordun evlat?" dedi, "Beğenemedin mi yoksa?"

"Şey..." diye ikircikli durdu beriki, sıvacının, çeşit çeşit boyanın rengini belirsizleştirdiği yıpranmış giysisine, yüzü çatlamış eski ayakkabılarına ve gazete kâğıdından yapılmış kasketine bakarak, "Reklâmlardaki usta boyacılara hiç benzemiyorsun da... Onlar bembeyaz tulumlar giyip güzel kasketler takıyorlar. Hem... güle-oynaya çalışıyor onlar..."

"Onlar krallar gibi, kulak asma sen..." dedi yaşlı sıvacı yorgun bir yüzle. Sonra, "Hay babam, yalana bereket..." diye mırıldandı kendi kendine.

Çocuk yine bir süre onu izleyip, "Sen?" diye sordu, "Sen neye benziyorsun biliyor musun?"

İşinden başını kaldırıp, çocuksu gözlerle "Neye?" diye sordu öteki.

Çocuk, sıvacının ak saçları ve yuvarlak yüzüne keyifle bakarak, "Aydedeye!" dedi, "Aydedeye benziyorsun sen." Bir

sır verircesine sokulup, "Biliyor musun?" diye sürdürdü sözlerini, "Ben çok iyi tanırım aydedeyi. Her gece annem beni erkenden zorla yatırdığında, gizlice kalkar seyrederim onu bu pencereden. Yüzündeki lekelerden şekiller çıkarmaya çalışırım... Tabii ya, sen aydedeye benziyorsun. Hem... onun gibi gökyüzünden geldin..."

Yaşlı adam kısa bir süre, anlamak istercesine baktı küçük çocuğa. Sonra yine döndü işine. Çocuk ise sıkıntıyla bakındı çevreye. Pencerenin önündeki su şişesini gördü. Şişeyi alıp pencerenin içindeki, kenarından sararmış yapraklar sarkan saksıyı sulamaya başladı. "Mor menekşeleri vardı..." diye mırıldandı, "Ama hepsi öldü..."

"Bilirim dayanmaz..." diye yanıtladı yaşlı sıvacı, çocuğun üzüntüsüne ortak bir yüzle, "Biz insanken zor dayanıyoruz bu koca şehre. Hele o bereketli toprakları; denize uzanan zeytin bahçelerini, güneşin altında her vakit sığınabileceğin koyu gölgelikleri düşündükçe..." Sonra içini çekerek, "Toprağı koyup bu koca şehre geldik de ne oldu sanki?" diye mırıldandı.

Küçük çocuk suskun baktı öylece karşısındakine; ardından, "Niye geldin buraya peki?" dedi.

Yaşlı sıvacı hüzünlü bir yüzle baktı çocuğa bir süre, sonra, "Gel sana bi masal anlatayım evlat" dedi, "Çocuklar masalların dilinden daha iyi anlar..." Ve bir yandan sıva yüklü malayı duvara sürerken bir yandan da, "Evvel zaman içinde köyün birinde konuşan bir horoz yaşarmış..." diye anlatmaya koyuldu. "Bir gün küllükte eşinirken bir altın bulmuş bu horoz. 'Üürüüü! Kukurikuu! Ben bir altın buldum!' diye ayağa kaldırmış her yanı; sesi dağları ovaları tutmuş. Bunu duyan Beyoğlu da horozun gagasındaki altını aldığı gibi katmış hazinesine... Horoz durur mu, 'Kukurikuu! Kukuruku! Beyoğlu altınımı aldı!' diye bağırarak gidip Beyoğlundan altınını geri istemiş. O zaman Beyoğlu da adamlarına emir vermiş, horozu göle atsınlar diye.. Ama horoz 'Em boğazım em!' diye, gölün tüm suyunu kursağına doldurmuş, sonra yine Beyoğluna giderek 'Kukurukuu! Kukuruku! Altınımı ver!' demiş. Beyoğlu çok kızmış bu sefer, tutmuş horozu kızgın bir fırına attırmış.

Horoz akıllı; boşaltmış kursağındaki suyu, söndürmüş fırını. Ve yine Beyoğluna gidip 'Altınımı ver!' demiş. O vakit Beyoğlu, gözleri öfkeden dönmüş bir halde, "Kesin şunu!" diye buyurmuş. Tüyleri yolunup, akşam pilavın üzerinde sofraya getirildiğinde ise bizim horoz, 'Ne güzel tepecik, ne güzel tepecik.' diye söyleniyormuş. Beyoğlunun boğazından geçerken ise, "Ne daracık sokakmış, ne daracık sokakmış." demiş. Beyoğlu horozu mideye indirmesine indirmiş ama bir süre sonra midesi çok ağrımaya başlamış. Sonunda yerinde duramaz olmuş ve horozu dışarı çıkararak rahatlamış ancak. O vakit horoz yine canlanıp 'Üürüü, Kukurikii, Beyoğlu altınımı sterim!' diye bağırmış. Horozla başa çıkamayacağını anlamış artık Beyoğlu: 'Tez götürün bunu hazine dairesine de altınını alıp gitsin!" diye buyurmuş..." Yaşlı sıvacı gücü tükenmiş gibi durdu bir an. Sonra, "Horoz hazine dairesine girince..." diye sürdürdü masalı, 'Em boğazım em!' diye altınların hepsini boğazına doldurmuş. Gel gör ki, kursağındaki altınları eritemediği için bir süre sonra bağıra bağıra ölmüş..."

Küçük çocuk masalı sürdürmesini istercesine, bir süre ısrarla baktı sıvacının yüzüne. Yaşlı adamın iyice suskunlaştığını görünce, "Sonra?" diye sordu merakla, "Sonra ne olmuş?"

"Sonrası..." dedi karşısındaki, acı bir gülümsemeyle, "Toprağımızı koyup hazineye kavuşma umuduyla geldik bu şehre. Her şeye katlandık., umudumuzu hiç yitirmeden direndik..." Bir an gözleri daldı; sonra başını öne eğip, "Ama her şey daha kötüye gitti hep..." diye mırıldandı, "Gün günden yoksul düştük..." Başını kaldırıp aşağılarda uzanan kente baktı, "Hoş..." dedi, "bu zalim şehirde, bu yolunu, dilini bir türlü beleyemediğimiz yabancı diyarda, değil hazine kazandığımız üç kuruş para, üçbuçuk lokma bile boğazımıza dizilir oldu..."

Çocuk bir süre üzgün bir yüzle yaşlı adamı izleyip, "Peki..." dedi kırık-dökük bir sesle, "Çok paran olsun istemez misin şimdi?"

Yaşlı sıvacı omuzlarını silkerek, "Çok param olsaydı" dedi, "insanlar şimdiki gibi öyle üstten üstten bakamazlardı bana; çocuklarını azarlar gibi tersleyemezlerdi diye düşünürüm..."

Beriki bu kez şaşkın bir yüzle bakarak, "Demek seni de..." diye mırıldandı, "Benim gibi seni de..."

"Ama sonra..." diye sürdürdü sözlerini sıvacı, "Onlar da doğduklarında benim gibi çıplaktılar diye düşünüp avuturum kendimi..." Bir an gözleri daldı, ardından, "Ama..." dedi, "Şu yağmura hükmüm geçsin isterdim. Neden dersen, biz ancak güneşli havalarda çalışabiliriz. Gökyüzünü karanlık bulutların kaplayıp, göğün gümbür gümbür gümbürdediğini duyunca, 'Eyvah' derim, "yine kahve köşelerinde işsiz güçsüz!..." Ve adeta işsiz kalacağı günlerin korkusuyla, hızlı hızlı çalışmaya koyuldu.

O zaman küçük çocuk, içinde yaşlı adama giderek çoğalan bir sıcaklıkla uzanıp, onun boyalı, yırtık kumaşın arasından görünen damarları belirgin koluna hafifçe dokundu. Yaşlı sıvacı bir an durup baktı ona. Sonra güç duyulur bir sesle, "Sağolasın evlat..." diye mırıldandı.

Çocuk, yaşlı adamı avutacak bir şeyler bulma isteğiyle durdu bir an. O sırada annesinin içerden kendisine seslendiğini duydu. Öğle yemeği vaktiydi. Aklı yaşlı sıvacıda, isteksizce gidip masaya oturdu ve lokmaları hızlı hızlı atıştırmaya başladı. Bir ara annesi, "İnşallah bu yıl yağmurlar erken yağar da sularımız çok kesilmez..." diye mırıldanınca, "Hayır!" diye bağırarak karşı çıktı, "Hayır! Yağmasın yağmur! Yağmurda çalışamaz O!..."

"Yine ne saçmalıyorsun?" diye azarladı o vakit genç kadın onu, "Hem ağzında lokma varken konuşma!"

Az sonra odasına girdiğinde yaşlı adamı göremedi yerinde. Telaşla pencereye yaklaştı, dışarı baktı ve rahat bir soluk aldı: Yaşlı adam ahşap iskelenin üzerine bağdaş kurmuş; önüne serdiği mendilindeki peynir ekmekle üzümü çevreye bakarak atıştırıyordu. Görünce, "Buyur evlat." diye çağırdı onu da. Beriki yanıt yerine şiş midesini gösterince, üzüm salkımından bir çentik koparark çocuğa uzattı ve dişlerinin çoğu dökülmüş ağzını göstererek, "Hepsini bitiremem, yardım et." diye güldü. Çocuk bu kez yanıt olarak, süt dişleri dökülüp ön tarafı iyice çıplaklaşan ağzını gösterdi. O vakit daha çok güldü yaşlı adam. Birbirlerine dişsiz ağızlarını göstererek hoşnut-

luk içinde üzüm tanelerini atıştırmaya başladılar.

"Dişlerin değiştiğine göre, okul çağına da gelmişsindir ha?" diye sordu sonra sıvacı.

"Bu yıl gideceğim, ama... korkuyorum."

"Okuldan mı korkuyorsun?" diye şaşırarak sordu beriki.

"— Yoo, okul başlamadan babam beni hastaneye götürüp sünnet ettirecekmiş; ondan korkuyorum..."

İşe bak!" diye bir kahkaha savurdu sıvacı, "Sünnetten de korkulur muymuş?" Ben, sünnet olacağım gün gelip çattığında sevinçten aha bu apartman boyu havaya zıpladıydım..."

"— Ama niçin?"

"— Eee, bizim oralarda 'Sünnet' demezler bi kere; 'Sünnet Düğünü' derler. Sahiden de bir oğlan çocuğunun yaşadığı, yaşıyacağı tek düğündür sünneti..."

Çocuk iyice meraklanarak, "N'olur anlatsana." dedi, "Nasıl olur oralarda bu düğünler?"

Yaşlı adam bir an elindeki roleye ve henüz sıvanmamış duvara baktı. Sonra elini her şeye boşverircesine sallayarak iyice yerleşti yerine ve "Tütün hasatından sonra, zeytin toplama işinden önce olur bizim orada sünnet düğünleri..." diye anlatmaya koyuldu. "Hem öyle bir günde olup bitmez; bir hafta sürer neredeyse. Bak şimdi, sünneti yapan evde herkes tepeden tırnağa donanır sünnetlik çocuk gibi. Perşembe günü hısım-akraba kadınları bir araya gelip çeşit çeşit sünnet yemeği pişirirler: Mantı, dolma, börek, hoşaf..." Çocuksu bir gülümsemeyle bir "Allah!" çekerek dudaklarını yaladı. "Cuma günü davulla klarnet köye girer..." diye sürdürdü sözlerini, "Onları gören delikanlılar da dibek taşı başında bizim oranın oyunlarını oynamaya durur lar. Geceye dek yenilir, içilir, gülünür, oynanır. Sonra gece yarısı üçte, gençler birbirlerini uyandırır. Baltasını, urganını ve havanını alan dağ yolunu tutar. Oduncular cumartesi günü kuşluk vakti odun yüklü hayvanlarla köye dönerler. Tüm köy erkekleri silahlarını havaya sıkarak karşılarlar onları. Düğün sahibi de odunları düğün ateşi için dizdirir; artanını da yoksul, kimsesiz köylüye dağıtır. Yine yenilir içilir ve bir eğlence düzenlenip sünnet çocuğuna kı-

na yakılır." Yaşlı adam bir an susup yutkundu, sonra, "Pazar günü" dedi, "işte senin korktuğun gün, 'kesim günü'dür yani... Sabahtan köyün aşevinde düğün yemeği vurulur büyük kazanlarla. Kadınlar yemek pişirip, erkekler keşkek döverken; sünnet çocuğunun gezeceği at, süslü at başlıkları ve beyaz tellerle işli al ipek örtülerle donatılır. Yemekler yenilip oyunlar oynandıktan sonra, uzunca bir zeytin dalına sarılı bayrağı eline alan bir genç, 'Haydın, sünnet çocuğunu gezdirmeye!' diye bağırınca; O önde, çalgıcılar arkada, onların ardından da oynayan gençler; tüm köyü dolaşarak gelirler düğün evinin önüne. Baba, oğlunu attan indirmek ister ama oğlan tembihli olduğundan inmez. O vakit dedelere haber gider. Dedeler de gelirler ve torunlarına bağışlarda bulunurlar sırayla. Varlıklı dedeler torunlarına bağ-bahçe, hatta tarla bağışlarlar..." Yaşlı sıvacı yine bir an soluklanıp, "Yoksul adamın dedesi de yoksul olur be evlat." diye sürdürdü sözlerini, "Benim dedem de kendi sünnetinde ona armağan edilen bir zeytin ağacını bağışlamıştı bana..." Küçük çocuğa hüzünlü bir gülümsemeyle bakıp, "Neyse..." dedi sonra, "Çocuk attan inip babasıyla oyuna durur. Ardından oğlanı bir iskemleye çıkarırlar ve sünnet çocuğu için işin en sıkıntılı saati gelip çatar..."

"— Yani sünnet mi edilir?"

"Daha değil" diye yanıtladı beriki, "Tüm köylü gelip çocuğun üstüne bi kâğıt para iğneler gücüne göre. Sonunda paradan bi elbiseye bürünür çocuk. İşte o vakit sıkıntıdan, 'Yeterin artık, istemem, istemem!" diye bağırmaya başlar..." Susup karşısındakine baktı. Ardından kahkahalarla gülmeye başladılar ikisi birden. Kahkahalar birbirine ulanarak sürdü bir zaman. "Sonra..." dedi yaşlı adam, "Sünnetçi gelir artık köye. Yani şöhretli bir berber..."

"— Berber mi? Hani şu saçımı kesen berber gibi mi?"

"— Tıpkısı... İşlerini iyi bilirler ha. Neyse, işte sonunda çocuk, ağzında bir lokum, tekbir sesleri arasında sünnet olurken; bitişik odada anası, Kıble'ye dönüp, dualar ederek elindeki oklavayı yuvarlar durur..."

"— O niye, o?"

"— Sünnet kolay geçsin de oğlu acı çekmesin diye..."

"— Sonra?"

"Sonrası bu..." dedi karşısındaki gülerek, "Oldu da bitti maşallah!"

"Ne güzel..." diye içini çekti çocuk, "Köy yerinde çocukların canı hiç sıkılmaz mı?"

"O da neymiş?" diye karşılık verdi yaşlı adam, "İnsanın sıkılmaya vakti olmaz ki. Biz çocukken; tütünde, zeytinlikte, çobanlıkta çalışmaktan vakit kaldığında; tahta kızaklara atlayıp da kendimizi tepeden aşağı bi bıraktık mı... Allah! Sıkılmak da neymiş?" Kısa bir süre durdu, sonra, içeriye, yerlere, raflara bakarak, "Yoksa sen sıkılıyor musun evlat?" diye sordu, "Dünya kadar oyuncağın var hem de..."

Beriki, "Oyuncakları sevmiyorum..." dedi yüzünü asarak, "Oyuncaklar benimle konuşmuyor ki... Bi kuş istiyorum ama etrafı kirletir diye almıyor annemler. Evde köpek de beslenmezmiş..."

"— Peki hiç sevdiğin bi arkadaşın, yakının yok mu?"

"Anneannem var." dedi çocuk, hemen yitip giden bir gülümsemeyle, "Bana pastalar, börekler yapar hep. Ve güzel masallar anlatır. Ama çok uzakta oturuyor. Ta karşı yakada. Ancak ayda bir görebiliyorum onu..."

"— Peki başka?"

"Bir arkadaşım vardı ama..." diye üzgün bir yüzle yanıtladı çocuk, "Ama konuşmuyoruz artık..."

"— Allah allah, niye ki?"

"Bilmem..." diye omuzlarını silkti karşısındaki, "durup dururken küstü bana. Niye küstün diye sorunca da, canım öyle istiyor dedi. Aslında yeni arkadaş olduğu bi çocuk var; O benimle arkadaşlık etmesini istememiş. Kıskanç, n'olacak!"

Yaşlı adam bir süre sevecen bakışlarla süzdü çocuğu. Sonra, "Bana sorarsan evlat," dedi, "sana küsen de senin arkadaşın değilmiş..."

"Niye?" diye hemen karşı çıktı çocuk, "En iyi arkadaşımdı. Birlikte, legolarımla bir mahalle kurardık neredeyse..."

"O dediğinden anlamam ama..." diye yanıtladı beriki, "hiç yoktan arkadaşını koyup giden adam, zaten arkadaş olmamış ki geridekine..." Küçük çocuğun gözlerini kırpıştırarak

kendisine baktığını görünce, "Şimdi bak..." diye açıkladı, "De ki, biz seninle arkadaşız. Benim sana sırt çevirmem için aramıza kan davası girmesi gerek. Yani, sen ya benim bacımı kaçıracaksın ya da kardaşımı çekip vuracaksın. E, senin bunları yapman için de, ya bacım çok güzel olacak, ya da kardaşım senin atana sövecek. Anlıyor musun dediğimi? Yani, seni benim arkadaşlığımdan zorla edecekler ki bu işler olacak. O zaman biz de seninle düşman olacağız. Yoksa..."

"— Yoksa?"

"— Yoksa, dünya-ahret arkadaşın, dostun bilirsin beni.."

Çocuk, yüreğini kaldıran bir sevinçle sezinlediği şeyi iyice kavrayabilmek için, "Yani..." dedi, "Seninle biz arkadaş mıyız şimdi?"

Karşısındaki yüzünü yuvarlaklaştıran ve ona çocuksu bir anlam veren gülümsemesiyle, "Ne bildin ya..." diye yanıtladı, "Hem de en hasından!"

O vakit birden sevinçle zıpladı çocuk, yerinde. Sonra durdu ve elini uzattı karşısındakine. Yaşlı sıvacı da elini boyalı gömleğine şöyle bir silip uzattı. Çocuğun yumuşak küçük eli, yaşlı adamın nasırlı iri elini sevecenlikle sıktı bir süre. O zaman sıvacı dayanamadı ve uzanıp çocuğu kavrayarak çekip yanına aldı bir anda. Çocuk, kendisini gökyüzüne asılı bir salıncak gibi hafif hafif sallanan bu asma iskelenin üzerinde bulunca, ilkin küçük bir çığlık koyverdi korkuyla. Ancak, yaşlı arkadaşının kendisini sımsıkı saran güçlü kolları içini tanımsız bir güvenle doldurdu hemen. Başını kaldırıp çevresine, ilk kez görüyormuşcasına baktı: Bulunduğu yerden, yüksek taş yapılar; ağaçsız, çiçeksiz düzlükler ve bozuk, pis yollar o denli ürkütücü, çirkin görünmüyordu sanki. Aceleyle yürüyen, koşuşturan insanları karıncalara; sıkışmış trafikteki art arda sıralanmış arabaları da parlak renkli taşlara benzetip gülüverdi üstelik. O vakit yaşlı sıvacı, "Hoşuna gitti, öyle mi?" diye sordu keyifle. "Gider elbet." dedi ardından, "Benim de iş bitince hoşuma gider burada durmak. Kimi zaman, ağırdan bir oyuna durduğum bile olur..."

"— Oyuna mı?... Nasıl?"

Yaşlı adam yanıt yerine adeleli kolunu çocuğun çelimsiz

koluna doladı. Ve, "İşte böyle!" diye, gülerek çekti onu iskelenin öteki ucuna doğru. Kopup geldiği toprakları çağrıştıran bir ezgi mırıldanarak, uyumlu devinimlerle ayaklarını birbiri yanına atarak oynamaya başladı. Küçük çocuk kısa bir süre öylece, şaşkın bir halde sürüklendi sıvacının kolunda. Sonra, O da sevinçle katıldı oyuna. Ahşap iskeleye vuran ayak sesleri; çocuğun, özgürlüğün tadını çıkaran çığlıkları ve yaşlı adamın kahkahaları gökyüzünü sardı bir anda. Bu sesleri çocuğun annesi ve aşağıdaki insanlar duymadılar ama; yüksekten uçan kırlangıçlar bulutların arasından süzülerek inip ahşap iskelenin çevresinde kanat çırparak, çıkardıkları seslerle ortak oldular bu coşkuya... Oyun, sıvacının başındaki kasketi düşürmesiyle sona erdi. Yere inerken yeniden açılıp gazete kâğıdına dönüşen kasketin ardından üzüntüyle baktı yaşlı sıvacı, "Tüü" diye mırıldandı, "Gördün mü şu işi? Kaldık mi şimdi güneşin altında kavruk!"

Çocuk da üzülerek baktı yaşlı arkadaşına bir an. Ancak, aklına o anda gelen düşünceyle silkindi; bir sıçrayışta atladı pencereden içeri; koşarak odadan çıktı. Annesi banyoda saçlarını sarıyordu.

"— Anne, arkadaşımı güneşten korumak için bir kasket gerek. Eski gazetelerden alabilir miyim?"

Genç kadın elindeki bigudiyi saçına tutturmaya çalışırken, "Kes artık şu oyunu!" dedi, "İstediğini al ama etrafı dağıtma; akşama konuklarımız var..."

Çocuk yine onun sözlerini bitirmesini beklemeden fırladı. Salondaki kütüphaneden bir gazete kapıp koştu odasına ve gazeteyi kesip katlayarak ortaya koca bir kasket çıkardı. Sonra sessizce gidip dikiş makinasının gözündeki renkli kurdelelerden pembesini alarak iki parçaya ayırdı ve kasketin iki ucuna geçirdi. Yine kendi odasına dönüp, kasketi, o sırada eğilmiş, pencerenin altını sıvayan yaşlı adamın başına sessizce taktı. Kurdeleleri de çenesinin altından bağlayıp geri çekildi. Kendisine minnetle gülümseyen yaşlı sıvacıya bakınca birden incecik bir kahkaha koyverdi. "Tıpkı bebeklere benzedin!" diye bağırdı, "Hani şu çocuk arabasında gezdirilenlere..."

Yaşlı adam da eğildi, ardındaki perdenin koyulttuğu ca-

ma düşen görüntüsüne baktı ve elini dizine vurup, başını geri atarak çürük dişlerini gösteren bir kahkaha savurdu.

O vakit çocuk daha mutlandı. Bir şeyler ararcasına gözleriyle çevreyi taradı. Sonra yine aklına gelen düşünceyle odadan fırladı. Annesinin eşyaların tozlarını aldığı salonun önünden parmak uçlarına basarak geçti. Mutfağa girince havayı koklayarak fırına yaklaştı. Henüz sıcaklığını koruyan fırını açınca nar gibi kızarmış bir tepsi böreği gördü sevinçle. Kapıyı kollayarak ve elleri yanarak aceleyle bir parça böreği kopardığı gibi soluğu yaşlı sıvacının yanında aldı. "Al bebek, işte sana mama!" dedi şakayı sürdürerek. Beriki bir an gözleri parlayarak baktı kıymalı böreğe. Sonra böldüğü bir parçayı kendi ağzına atarken, "Ekmeği bölüşelim, sevdayı paylaşalım derler bizim orada." diyerek öteki parçayı da çocuğa uzattı. Ardından, "Söze, oyuna dalıp geciktik yahu..." diyerek hızlı hızlı çalışmaya koyuldu.

Çocuk da pencerenin yanındaki koltuğa oturup izlemeye koyuldu, onu. Az sonra, geçirdiği olağanüstü günün tatlı yorgunluğuyla kapanmaya başladı gözleri. Ancak her seferinde gözlerini zorla açarak direniyordu uykuya.

Yaşlı sıvacı kısa bir süre onu süzüp, "Ne cebelleşiyorsun? dedi, "uyusana..."

"— Olmaz, uyursam sana ayıp olur..."

"— Asıl böyle demen ayıp. Unuttun mu seninle biz arkadaşız artık..."

Çocuk yaşlı adama sevgiyle bakarak hafifçe salladı başını o vakit. Kısa bir süre sonra yüzünde mutlu bir gülümsemeyle dingin bir uykuya daldı...

Akşam güneşinin ardından çıkan yumuşak esinti körpe yüzünü yalayıp geçerken, aydınlık alnında, bir çift çatlak dudağın dokunuşunu duydu. Uyanmadı ama; kendisini daha da rahatlatan bir iç çekişle yanıtladı yalnızca. Hava kararmaya yüz tutarken; yeşil kırların hâlâ yeşil ve kuzuların hâlâ kuzu olduğu bir düşte, gökyüzüne asılı bir salıncakla gezinirken; bir elin ısrarlı sarsmasıyla uyandı birden. Gözlerini zorlanarak açtı: Annesi karşısında duruyordu...

"— Uyan bakalım delikanlı. Böyle koltukta, hem açık

pencerenin önünde uyunur mu? Üstelik dışarda yağmur yağıyor. Konuklarımız geldi; kalk yüzünü yıka da hoşgeldiniz de hadi..."

Yaşlı arkadaşını birden anımsayan çocuk dönüp baktı pencereye: Ancak görünürde ne asma iskele vardı ne de yaşlı sıvacı! Telaşla ayağa fırlayarak başını dışarı uzattı; bir o yana bir bu yana dönerek delici bakışlarla taradı çevreyi, ama yoktu işte!... Ayın yuvarlak yüzünü göstermeye başladığı gökyüzünün ve çiseleyen yağmurun altında her şey yerli yerindeydi de, bir tek O yoktu! "Yok, gitmiş, gitmiş!" diye umutsuzca bağırdı ve burnunu çeke çeke ağlamaya başladı birden. Genç kadın şaşkın bir yüzle, koltuğun dirseğine kapanmış oğluna yaklaştı. "Ne oluyorsun?" dedi, onu omuzlarından tutup sarsarak, "Giden ne? Niye ağlıyorsun şimdi?"

Çocuk başını güçlükle kaldırıp, gözyaşlarının ardından çaresizlikle bakarak, "En iyi arkadaşımdı..." diye kesik kesik konuştu, "Akşama dek pencerenin önünde konuştu benimle... Tek arkadaşımdı..."

"— Yeter artık oğlum! Akşama dek aynı masalı okudun. Kendine gel, artık küçük bir çocuk değilsin ki. Yakında okullu olacaksın..."

Beriki küskün bir yüzle sırtını ona dönerek dışarı baktı ve onu da ilk kez o zaman gördü: Pencerenin önüne beyaz boyayla yapılmış küçük bir kuş resmi, akşam karanlığında parlıyordu... Ve kuşun başında bir kasket vardı. Ağlaması kesildi birden. Gözyaşlarını elinin tersiyle kurulayarak yeniden baktı resime ve içi sevinçle kasıldı. "Düş değilmiş..." diye mırıldandı kendi kendine, "Gerçekten benimleydi... Benimle... Arkadaşım o benim..." Sonra döndü, annesine sevecenlikle bakarak, "Bir kuştu O." dedi, "Pencereme konmuştu..."

Ertesi gün ve ondan sonraki günler hep bekledi yaşlı arkadaşını. Her sabah onun kendisini, pencereyi vurarak uyandırmasını... Yaşlı adam sessizce girebilsin diye geceleri kalkıp pencereyi bile araladı gizlice. Ancak yaşlı sıvacının korkuyla sözünü ettiği yağmurlar o yıl hiç dinmek bilmedi. Ve, O da pencerede hiç görünmedi...

Küçük çocuk yaşlı arkadaşını her düşündüğünde, "O gök-

yüzünden geldi..." demeye başladı, "O kadar kocaman bir yüreği vardı ki, yeryüzüne sığamadı ve gökyüzüne çekildi yine. Şimdi orada, salıncağıyla sallanarak bana bakıyor..." Ve, bir gün dönecek arkadaşını beklerken can sıkıntısını unuttu çocuk. Solmaya yüz tutan beyaz kuş resminden başını kaldırıp koca koca apartmanların ve gri bulutların bile gölgeleyemediği güneşli yüzüyle yağmurun çiselediği gökyüzüne gülümseyerek baktı hep...

GAM KÖYÜ NEREDE KALDI?

Gam'lı Seher gelin bir yandan sütünün kesildiğinden yakınıp bebesinin ağzına pirinç lapası akıtırken bir yandan da içini şöyle döktü:

"Doğrusu işin başında Gam köyü halkı olaraktan hiç bişeyciklerin farkına varamadık. Daha ötesi, olanları görünce Allahın sevgili kulları olduğumuza inandık. Nasıl inanmayalım? Burnumuzun dibinde koskoca bir baraj yapılıyordu. Etrafta ne kadar köy varsa hepiciği sular altında kalacaktı. Ve bi tek bizim Gam köyü kurtulmuştu! Tüm köylü sevincimizden günlerce aç yattık, uykusuz kalktık. Köyümüzün kurtulduğu yetmiyormuş gibi, bi de erkeklerimiz baraj inşaatında çalışmak üzere işe alınınca, biz kadın kısmısı az kalsın sevinçten aklımızı oynatıyorduk. Böylece yılın birkaç ayını tarlada geçirip, geri kalan zamanlarında kahveye tüneyen köy erkekleri artık her sabah aynı saatte kalkıp, traş olup, giyinip kuşanıp hep birlikte işe gitmeye başladılar. Doğrusu Allahın birliğine inancımız tam olmasa, bu barajı da tanrı yerine koyup önünde secdeye varacaktık. O olmadı, tüm köylü günde üç öğün ve beş namaz vaktinde Allaha bu barajı köyümüzün yanıbaşına kondurduğu için şürketmekle yetindik. İşte böyle, Gam köyü halkı olaraktan çok gamsız bir halde yaşarken bir gün bir haber çıktı: Köyün çevresindeki tarlalarımızın toprağı baraj inşaatı için çok elverişliydi. Bu yüzden, ufak bir işlem görecek, kamulaştırılacaklardı. Tüm köy halkı meydanda toplandık. Biz kadınlar arkada kalabalık yaparken erkeklerimiz meseleyi tartıştılar: Bu da Allahın işiydi canım. Anca karnımızı doyurmaya yarayan üç kuruşluk tarlalarımız değerlerinin kaç katına gidecekti kim-

bilir? Birkaç oyun bozan çıkıp, 'Yahu tarlalar elden giderse, baraj inşaatı da biterse biz neyle geçiniriz?' diye pişmiş aşa su katmaya çalıştıysa da büyük çoğunluk cevabı yapıştırdı: Biz de hayvancılık yapardık. Zaten tanrının ve devletin inayetine mazhar olmuş köyümüzde hayvandan bol ne vardı ki?

Ardından elimize geçecek parayla ne yapacağımızı düşünmeye durduk ki ortalığa bir haber daha yayıldı: Kamulaştırma bedelleri taksit taksit birkaç yılda ödenecekti. Yine birkaç akılevvel çıkıp, 'Olur mu yahu, bu gidişle o para pul olur' dediyse de, ileri görüşlü köylümüz haklı olarak sevindi bu işe. Devlet baba milletini iyi tanıyordu valla. Şimdi paraların hepsini birden verse, adamlar ne oldum delisi olur, parayı oralarına buralarına sürerlerdi şu ekmek hakkı için... Ondan sonra oturup paranın ilk taksidiyle ne yapacağımızı düşündük ama bişeycikler bulamadık. Ancak parlak akıllı erkeklerimizin başını çekenlerden biri, Şehmuz emmi, bir güzel örnek oldu herkese. O güne dek öküz arabasını araba bilmiş köy halkı bir sabah kalkıp da Şehmuz emminin kapısının önünde gıcır gıcır bir yerli araba görünce, önce ağzı açık bakakaldıysa da çabuk toparlandı. Onların başı kel miydi? Çekemezler miydi onlar da altlarına birer 'gıcır'? Ve tarlaların ilk taksidiyle arabaların ilk taksidini ödeyen Gam erkekleri bir günde motorize oldular ya, traktör gibi kullandıklarından arabaların sağını solunu iki güne kalmadan göçürttüler. Bu arada, bu güzel binek araçlarını çekemeyen bir takım inek ve öküzler de çaktırmadan yanaşıp arabaların orasını burasını kurcalamaya kalktılarsa da ağızlarının payını alıp geri püskürtüldüler.

İşte böyle Gam köyü erkeklerinin hemen hepsi düşlerinde kendilerini küçük birer ağa olarak görürken, bir sabah büyük küçük herkesi altına ettiren dehşetli bir gürültüyle uyandık. Kadın, erkek, çocuk, it, eşek tüm köy halkı kapıya fırladık ve gördüklerimizden sonra kıyamet gününün böyle olacağına kanaat getirdik: Kocaman kepçeler demir ayaklarıyla bu yana doğru tırmanıyor; toprağı kaldırıp kaldırıp devanası kamyonlara yüklüyorlar; ardlarından gelen babayani dozerler de toprağı kazıp, düzleyip, iki yana süpürerek tüy dikiyorlardı!... Tüm köylü ağzı açık bakakaldık bu bi dudağı yerde bi du-

dağı gökte 'şeyler'e. İlim fen çok ilerlemişti canım. Şimdi bu dudağımızı uçuklatan 'şeyler'in, isteseler köyümüzü bi dakkada yeryüzünden silmeleri işten bile değildi. Ama çok şükür ki Gam köyü ebediyete kadar yaşayacaktı! İşte o günden sonra işimiz gücümüz, bütün gün toplanıp tarlalarımızın hallaç pamuğu gibi atılmasını hayran hayran seyretmek oldu. Yalnız her şey iyiydi hoştu da, her güzelin bir kusuru olması örneği, kamyonların bir saat öğle tatili dışında günün yirmi üç saati, üç vardiya süren gürültüsü ve geri geri giderken çıkardıkları "Bip bip bip" düdükleri, köy sakinlerinin kulaklarını azıcık sağır ettiği gibi, hayatı da bir miktar felce uğrattı. Bu heybetli gürültü sayesinde hayvanat takımı çiftleşmeyi bıraktı; tavuklar yumurtlamayı kestiler. Böylece köylümüzün hayvancılık hayali hayal olurken, hastalık insanlara da geçti. Kadınlarımız döl tutmaz oldu; bebeler sütten kesildi. Bu arada, köye gelen su yolları da bu hayhuyda kesildi. Zaten elektriksiz olan köyümüz bi de susuz kalınca doğrusu pek üzülmedik. Baraj nasıl olsa istemediğimiz kadar su getirecek diye oturup yine barajın ömrüne dua etmeye koyulduk. Etrafta tarla, hayvan gibi uğraşacak dert de çok şükür kalmadığı için, ortalığı kamyonların gürültüsünden sonra bi de tekbir sesleri kapladı. Yine bu arada, alınan arabalarla gezecek yol, tozacak toprak kalmadığı gibi, bir-iki araba da dev kamyonların altında kalınca, köy erkekleri uzun akıllarını işleterek arabaları götürüp yok fiyatına ama memleket yararına sattılar! Sonra, yine başımıza geçip, köyümüz sular altında kalmayacağı için Allaha şükrettiler. Yalnız bi sabah köyümüzün muhtarı -laf aramızda en de akıllısı- bizleri köy meydanında toplayıp kendi de iri bir kayanın üstüne çıktı. Toprağı kazınmış tarlaların ortasında cascavlak kalmış köyümüze şöyle bir bakıp, "Ey ahali" dedi, "Hökümata bir dilekçe yazacağız. Yahu, bizim köy sular altında kalmadı ama ayak altında kaldı..."

ÖNEMLİ BİR ADAM

Sadık bey dişçiden yeni bir takma dişin sevinciyle çıktı. Geçen gece romatizma ağrısıyla tuvaletten kalkıp, müzminleşmiş prostatının gıdım gıdım çıkarttığı idrarın miktarını ölçmek için eğildiğinde, titreyen çenesinin bir oyunuyla takma dişini şak diye kubura düşürüvermişti. Sarı suyun içinde salınan dişlerine şaşkın bakmıştı bir süre. Aslında üzülmemişti. Şu acemi dişçi elinden çıkma dişlere hiç alışamamıştı zaten. Bir an ikircikli kaldıktan sonra kapıya bir göz atmış ve titrek eliyle çekivermişti sifonu. Oh, sen sağ ben selamet. Sonra, ak saçlarına hiç de yakışmayan bir gülümsemeyle bakmıştı aynaya. Yeni bir takma dişe şimdi de karşı çıkamazdı ya Feriha!

İşte akşamın bu saatinde, Alamancı oğlunun yolladığı marklara borçlu olduğu yeni dişleriyle sırıtarak ve ne kadar akıllı bir adam olduğunu düşünerek, yağan kara aldırmadan yürüyordu. Köşede Bango'yu gördü. En iyi niyetli mahalle sakininin bile "uyuz" diye çağırdığı Bango, aslında kimseyle alıp vereceği olmayan, yaşını başını almış bir köpekti. Sadık bey, yaşına duyduğu saygıdan olsa gerek, Bango'yu, fötrünün önünü hafifçe eğerek "Hayırlı akşamlar" diye selamlayıp geçti. Ancak Bango, onun, İngiliz kumaşından havı dökülmüş paltosuna, kurdelesi yıpranmış İtalyan malı fötrüne ve fildişi saplı aşınmış bastonuna bakıp, vaktiyle önemli bir adam olduğunu kestirdi ve ahbaplık etmeye karar verdi. Sırtına birikmiş kar tanelerini silkeleyerek Sadık beyi izlemeye başladı. Yaşlı adam ağır yürüdüğü için de onu geçti ve az ilerde durup edepli bir biçimde beklemeye koyuldu. Sadık bey yaklaştı, durdu ve saatine bakarak, "beş, dört, üç, iki, bir" diye geriye doğru say-

maya başladı. Ve "Şimdi!" diye bağırdı birden. Feriha hanım sabah sonuna kadar kurduğu saatin gonguyla havaya sıçrayacaktı şimdi! Bu da, tuvalete yetişememiş gibi yapıp kadıncağızın önünde zart diye yellenmesi gibi, Sadık beyin uyguladığı sessiz protestolardan biriydi işte...

Uyuz Bango, bu tuhaf ihtiyar hakkında yanıldığını düşünüp tam geri dönmeye karar verdiği sırada, beriki ona döndü ve karşı koyamayacağı bir teklifte bulundu: Bango iki tek atmaya ne derdi? Az sonra alt sokaktaki meyhanedeydiler... Ve bir büyüğü yarıladıktan sonra Sadık beyin dili bir çözüldü bir çözüldü susturabilene aşk olsun. "Seni bilmem ama Bango'cum" diye başladı söze, "ben bizim hanımın çenesi yüzünden içiyorum. Gel gör ki, kafayı iyi etmek için cebindeki son kuruşa kadar harcıyorsun; eve gidiyorsun, kadın yine bozuyor. Akıl yok tabii. Bulmuş benim gibi adamı, şükredip otursa ya!"

Evet, Sadık bey öyle her gün karşılaşabileceğiniz türden, sıradan adamlardan değildi. Kendisinin de çok iyi bildiği gibi önemli bir adamdı. Daha çocukluktan, yani "Yedi kapının iti" lakabına layık görüldüğü zamandan belliydi ilerde büyük bir adam olacağı. Annesi ilk kocasındayken, önce tek kızı kızamıktan, sonra da komşu evin kızına tutulan kocası kara sevdadan ölmüş; ilk karısından çocuğu olmayan babası da denenmiştir diye tutmuş anasını almış; Sadık doğunca da inşaatçı olacağım diye davul zurnayla köyü terk etmişti. Başına buyruk kalan Sadık da biraz akıllanınca görenlere parmak ısırtan işler yapmaya başlamıştı. İneklerin ağzını açar tükürür, gözlerine ayna tutar delirtir, kedilerin bellerinden ip bağlayıp damdan sarkıtır, üst kattaki kızları korkuturdu. Sonra, akranlarının ekmeklerini köpek, tavşan, at şekline sokacağım ayağına ellerinden alır, karnını doyururdu. İyice coştu mu da, namaz kılan anasının belindeki, bayramdan kalma şekerlerin saklandığı kiler anahtarını alabilmek için kadıncağızı eteklerinden seccadeye diker; şekerleri caminin imamına verip karşılığında minareye çıkar, göz koyduğu kıza hoparlörden türkü yakardı. Görenler "Yıldıza kement atar vallahi bu oğlan" derlerdi. Akşam oldu mu da, Kıbrıs sıpasına biner, dolanır, hay-

van hangi kapının önünde dursa, oraya konuk olurdu. Bu yüzden "Yedi kapının iti"ne çıkmıştı ya adı. Sonunda zavallı anası dayanamadı ve hem Sadık'ı eve bağlamak hem de geline davarı baktırmak için oğlanı, komşu köyden hısımları Feriha ile başgöz ediverdi. Sadık on beşinde, Feriha on dördündeydi ya, evlendiklerinin ikinci ayında kaynanasından gizli Sadık'la koşmaca oynarken Feriha ilk çocuğunu düşürüverdi. Daha karısı yataktan kalkmadan Sadık geleneğe uyup inşaatçı olmak üzere köyü terk etti. Doğrusu, gidişine Feriha'dan başka kimse üzülmedi.

Ankara'da, inşaatçılığının üçüncü ayında, su terazisini tutmak için inşaatın üstüne çıktığında, ahşap iskelenin çatırdamasıyla kendini bir anda zemin katta buldu Sadık. Ama bişeycikler olmamıştı. O zaman babası, "Bu çocuk ilerde büyük adam olacak, çünkü Allah onu bağışladı." diyerek Sadığı çalgılı bir meyhaneye götürdü ve eline ilk rakı kadehini tutuşturdu. O akşam Sadık içkili kafayla öyle görkemli düşler kurdu ki, kemancı kadınlardan birinin göğsünde sızıp kaldığında önemli bir adam olmuştu bile. O yıl bir paşanın oğluyla arkadaş olup onun sayesinde onuncu yıl törenlerini Atatürk'ün dokuz sıra arkasından izledi. Üstelik törenden çıkarken Gazi'yle gözgöze geldi. İşte ondan sonra onu artık kimse tutamazdı. Olanları ballandıra ballandıra köye yazıp adamların kıskançlıktan düşüp bayılmalarına sebep olduğu yetmiyormuş gibi bir de tuttu okumaya karar verdi. Bir yerden, büyük adam olabilmek için okumanın şart olduğunu duymuştu çünkü. Babasının ağzından girip burnundan çıkıp muallim mektebine yazıldı. Ve ne olacağına daha karar verememişken kendini resim öğretmeni olarak buldu sonunda. Feriha Sadık'ın okul tatillerinin anısı biri kız biri oğlan iki çocukla Ankara'ya geldiğinde Sadık yüz elli kişilik bir sınıfa resim öğretmeni olmuştu bile. Ancak bir süre sonra öğretmenliğin de, düşlediği o önemli adam için yeterli olmadığını gören Sadık bey yine düş kurabilmek için kendini içkiye verdi. Eline geçen üç kuruş maaş evini bile geçindirmediği için de parlak zekâsını çalıştırarak kârlı bir yol buldu. Resim dersinde, topladığı resim kâğıtlarını köşedeki manava kese kâğıdı fiyatına satar, eline

geçen parayla içer, ikinci derste gözünün önünü bile göremezdi. Bir süre sonra öğrenciler de en uygun çözümü buldular ve iki kişi onu oyalarken yüz kırk sekiz kişi pencereden kaçmaya başladı. Bu yöntemin başarıyla uygulanması sonucu Sadık bey kısa sürede kendini açıkta buldu. Ama hiç üzülmedi. O büyük işlerin adamıydı. Yalnız bu arada nereden duymuşsa, büyük adamların özü sözü doğru, dürüst adamlar olduğunu duymuştu. Ve de inanmıştı. Okuldan atılması da üzerine tüy dikti. Sadık bey artık dürüst bir insan olmaya karar verdi...

Yeniden inşaat işine döndü. Para ve saygınlık kazanabilmesi için bildiği tek iş buydu. İhalelere girmeye başladı. İhale üstüne ihaleye... Ama nedense hep kaybediyor, sonra da üçkâğıtçılara, rüşvetçilere veryansın ediyordu. Böylece yıllar Sadık beyi önemli yapmaya yetmeyen küçük işlerle geçti. Bu arada biraz kazandı mı, paraları, "Sen ne büyük adamsın be Sadık bey." diyene yediriyordu. Sonunda gerçekten büyük bir iş aldı. Hükümet ileri gelenlerinden olan bir köylüsü İstanbul'da büyük siteler kurmak istiyor ve dürüst bir müteahhit arıyordu. Eee, Sadık bey tam şanına yakışır milyarlık bir işe konmuştu işte. İnşaata başladı. Taş gibi evler yapıyor, gören parmak ısırıyordu. Evlerden birini kendine ayırdı. Altına şöförlü möförlü son model bir araba çekti. Yaldızlı koltuklar, sahte tablolar ve Feriha'nın kürkleri dekoru tamamladı. Çocuklar da tabii paralı okullara verildiler. Bu arada Sadık bey, Sadık beyefendi, Sadık beyefendi hazretleri; ne demek, Kral Sadık olup çıkmıştı. Sadık bey artık derisine sığmıyordu ve dürüstlüğüne de sığdıramadığı için demirden, çimentodan, mermerden çalmadığı gibi, beylik vermekledir diye işi iyice azıtıp düşük taksitlerle ev satmaya başladı. Bu duldur, bu emeklidir, bu yeni evlidir diye adeta veresiye veriyordu evleri. Eh, adının efsaneleşmesini istiyordu haklı olarak. Çok geçmeden muradına erdi; adı ülke çapında "Enayi Müteahhit"e çıktı. Yüzüne karşı "Aslan Sadık bey" diyenler ardından "Cennet öküzü Sadık bey" diyerek ününü pekiştirdiler. Sadık bey de boş durmuyor, kazandıkça yediriyor, hesaplar Sadık beyden o gazino senin bu kulüp benim geziliyor, garsonlar kapıda sıraya diziliyor, şarkıcılar önünde süzüm süzüm süzülüyorlardı. Kısacası

Sadık bey artık önemli bir adam olmanın mutluluğunu doyasıya yaşıyordu ki, küçük bir aksilik oldu: Evleri tamamlayamaz hale geldi. Piyasaya borçlandı. Ödemek için yeraltı dünyasından yüksek faizle borç aldı. Vadesi geldiğinde parayı ödeyemeyince Baba'nın adamları gelip Sadık beyi bir güzel benzettiler. Giderken de gümüş takımlardan Feriha'nın kürklerine kadar tüm ağırlıklardan onları kurtardılar. Sadık beyin gıkı çıkmadı. Eee, mafyayla iş yapmak herkesin harcı değildir diye için için sevindi durdu. Bu arada kefil olduğu birinin zarar edip kaçması üzerine eve haciz memurları gidip gelmeye başladı ve Sadık bey sonunda gerçek önemine kavuşup "aranan adam" oldu. İflas etmek doğrusu pek koymamıştı ona. Bir gün yine büyük işler yapacağını düşleyerek, sanki bir iş yapıp yoruluyormuş gibi devrilip devrilip yatıyordu. Esas canını sıkan Feriha'nın çalımıydı. Kız kurtuluşu evlenmekte bulmuş, oğlan kapağı Almanya'ya atmıştı ya; Feriha hanım, Sadık beyin yitirdiği gücü kuşanıp adamcağızın karşısına dikilir olmuştu. Bir gün kömürlükten kazma küreği alıp geldi; "Kalk ulan!" dedi, "Çık git şu evden, amelelik yap ne yaparsan yap, evinin rızkını çıkarmadan gelme!" Sadık bey oracıkta kalpten gidiyordu. Ancak büyüklük yine onda kalsın diye karşılık vermeden sırtını döndü. O zaman Feriha hanımın tepesi iyice attı ve, "Sen sıradan değilsen ölümün de sıradan olmayacak alçak herif!" diye kazmayla yürüdü Sadık beyin üstüne. İşte o günden sonra Sadık beyin işi gücü Feriha hanımla uğraşmak oldu. Dünya alem kabul etmişti de ne büyük ne önemli bir adam olduğunu; şu kadın, üç kuruşluk aklıyla ona burun kıvırıyordu, ha!

"İşte böyle Bango'cum" dedi Sadık bey. Vakit geceyarısı olmuş, meyhane boşalmış Bango da masanın yanına kössülüp kalmıştı. Cebindeki son parayı da garsona verdi Sadık bey. Yalnız bir yüz lira ayırmıştı; yanına bir dilenci yaklaşırsa diye. Feriha'dan sonra bir de dilencilerin diline düşmek vardı. Bango'yla birbirlerine yaslanarak dışarıya, ayaz havaya çıktılar. Soğuk ve içtiği içki Sadık beyin prostatını hemen azdırdı ve ayıp değil ya, pantolonunun paçasından ıslak toprağa işeyiverdi birden. Manzarayı gören Bango da terbiye kurallarını

bir yana bırakarak kendininkini koyverdi ve iki ahbap yolları sulayarak bir süre yürüdüler. Ve bir anda, ıslaklıktan olsa gerek, Sadık beyin ayağı kaydı, küt diye sırtüstü yere devriliverdi. Ancak düştüğünü fark etmemişti. Yattığı yerden elini nutuk atar gibi kaldırıp, "Alçaklar, üçkâğıtçılar, aç köpekler!" diye bağırdı birden. Bango şaşkın bir halde geri çekilirken de gülmeye başladı. "Göstericem hepinize! Hele şu beş yüz milyonluk işi bi alayım. Anlayacaksınız Sadık beyin büyüklüğünü!" Durdu, düşündü, sonra, "Sahi ya" dedi usulca, "kaveciye de beş yüz kaat borcum vardı..." Ardından hayale dalıp görkemli geçmişini ve geleceğini düşündü. Bango da saygıyla yanıbaşında bekliyordu. O sırada iriyarı genç bir adam yaklaştı yanlarına. Bango huylandıysa da genç erkek onu ciddiye almadı. Sokulup Sadık beye baktı. Yaşlı adamın salgıladığı alkol kokusunu duyunca, çevreyi kolaçan edip onun ceplerini yoklamaya koyuldu. Sadık bey hiç oralı olmuyordu nedense. Genç adam sonunda paltonun cebindeki yüz lirayı bulunca sevineceğine, "Allah kahretsin, kalıbından utan be!" diye yere tükürdü. Sadık beyin niye sustuğu belli olmuştu; utancından sesi çıkmıyordu ki. Allahtan genç hırsız yaşlı adamın gösterişli saatini fark etti birden ve bir çekişte bileğinden sıyırıp aldı. Koşarak uzaklaştı sonra da. Sadık bey gözlerini aralayıp kıs kıs güldü o zaman. Az sonra saatin değerini anlayınca küçük dilini yutacaktı enayi. Gönül rahatlığıyla kolunu başının altına alıp düşleriyle dolu o dost dünyaya daldı.

Bango bir süre öylece baktı Sadık beye. Bu yatışı adamın yaşına başına hiç yakıştıramamıştı doğrusu. "Kalk gidelim." diye bir iki havladıysa da beriki oralı olmadı. O zaman uyuz kuyruğunu sallaya sallaya çekip gitti o da...

MENEKŞE VE BEN

Az sonra sevdiğim adam gelecek. Bu akşam biraz gecikti. Hoş ben de daha sofra telaşındayım ya. İşten eve koş, kendine biraz çekidüzen ver; haydi mutfağa... Neyse ki yarın Menekşe'nin günü; bulaşıkları yıkamadan yatabilirim. Menekşe... Ne garip, bir süredir sürekli onu düşünüyorum. Doğrusu sevdiğim adam bile bu kadar yoğun yer tutmuyor kafamda. İkimizi, aramızdaki garip benzerliği düşünüyorum ve gelmesini istemiyorum adeta. Bu kendimle yüzyüze gelmek gibi... Abartıyor muyum biraz durumu? Belki de. Ama bakın: İkimiz de çalışıyoruz; fransızca biliyoruz ve başka bir kadınla aynı erkeği paylaşıyoruz... Evet. Bunlar bizi farksızlaştırmaya yetmez mi? Bazı ufak ayrıntılar var tabii: Ben okumuş, aydın bir kadınım. Menekşe ise cahil bir gündelikçi. Defter yüzü görmemiş, eli hiç kalem tutmamış. Ama yıllarca Fransa'da kalmış: Kocası işçiymiş bir fabrikada. Yani kumasının resmi kocası. Ama adamın gönlü orda olunca, Fransa'ya da kumanın nüfus kâğıdıyla Menekşe gidivermiş...

Sevdiğim adam da beni seviyor. Hiç kuşkum yok buna. Ancak, başka bir kadınla evli. Ve bir türlü bu işi bitiremedi... Ne çok benzeşiyor halimiz. İşte günlerdir bunu düşünüyorum. Bence aramızdaki tek fark, Menekşe'nin durumu kabullenişi. Ben... yapamıyorum bir türlü. Her gece çıkıp evine, karısına gitmesini hâlâ kabullenemiyorum. Kolay mı?

Sofra hazır. Artık gelebilir. Evet, Menekşe... Menekşe kocasının ayaklarını yıkadığını övünerek anlatır hep. İşe bakın, kumasına elletmiyormuş da adam muhterem ayaklarını, her akşam uzatıyormuş bizimkinin önüne. Yoo, doğrusu ben

gelemem böyle şeylere. Kadın haklarına inandım her zaman; savundum da üstelik. Ama gelin görün ki, resti çekemiyorum sevdiğim adama. Her gece ayakkabılarını bağlarken konuşayım diyorum şununla. Sonra kalkıp yürüyor kapıya. -Ama son kez mutlaka dönüp öpüyor beni- Dilimin ucuna geliyor; ya o ya ben, yetti artık bu durum, kadınlık onurum... Ama tıss... Yüzümde hüzünlü bir gülümseme, uzatıyorum dudaklarımı yalnızca. Evet, gerçekten ne fark var Menekşe'yle aramızda? Menekşe ayın on beş günü mutlu sayar kendini. Kocasıyla uyuduğu geceler... On beş gün de "Öteki..." Ben geceleri hep yalnız uyurum. Belli etmesem de çok canımı sıkıyor bu durum. Onurum, toplum içindeki durumum, sorumluluğum açıkcası güme gidiyor. Çok zoruma gidiyor...

Nerede kaldı bu adam? Hiç böyle yapmazdı. Çok komik. Karısıymışım gibi onu merak etmeye başlamam yani... Nasıl biri acaba karısı? Benden üstün olmadığı kesin. İşte bu da komik. Kendimi "Öteki"yle karşılaştırmam yani. Menekşe gibi...

Menekşe... Menekşe yine kocasından dayak yemiş, geldi bir sabah. Kumasının yatma sırasıymış. Menekşe de Fransa'da elceğiziyle diktiği yorganı alıp geçmiş yan odaya. Adam koşmuş ardından, çullanmış üstüne, "Vay sen bi gıçıgırık yorganı mı esirgiyon!" diye çalmış dayağı. Dayak neyse ya, asıl ağırına giden kumasının sözü olmuş: "Akıllı bir garı olsan dövdürün mü kendini?" deyip dönmüş arkasını kuma. "Aaah!" diye iç geçiriyor Menekşe, "Doğru, aklım olsa giderdim başıboşun birine; çoluğum çocuğum olurdu..." Bir kızı var ya onu çocuktan saymaz elbette Menekşe. İkincisi de olamaz; adam ameliyatla ters çevirttirmiş rahmini. -Operasyonu böyle açıklıyor bizimki- Eh, kadın çocuk bakacağına eve para götürmeli tabii. "Allah kimsenin başına 'ikinciliği' vermesin." diye işe başlar Menekşe böyle zamanlarda. "İkincilik..." öyle ya... Şimdi, ben istemez miyim sevdiğim adamdan bir çocuğum olsun? Ama sıkıysa doğur, ne yapayım düzünü, tersini? Bilmiyorum, Menekşe'yle aramızdaki fark ne ki?

Kapı çalıyor. Geldi çok şükür! Yani iyi ki geldi...

Az sonra gün ışıyacak. Saatlerdir, sigara içmenin dışında, kıpırtısız oturuyorum. Sevdiğim adam gideli beri... Evet

gitti. Git dedim ama gitti... Bitti. Her şey bitti! Olacak şey değildi zaten ve bitti! Karısı hamileymiş. İyi mi? hamileymiş! "Nasıl olur?" dedim, gözlerim dehşetten bir karış açılmış. Aptalca bir gülümsemeyle baktı yalnızca yüzüme. Çok aptalca bir soruydu ya... Yapılabilecek tek şeyi yaptım o zaman: "Defol!" dedim, "Defol! Lanet olsun sana da, karına da, doğacak çocuğuna da!" Sözümü ikiletmedi... Ayakkabılarını bağlamadan, yüzüme bile bakmadan çıkıp gitti! Ardından kapıyı çarpacaktım ya, komşular malum... Oturdum ayakkabılığa, ağladım. Ah, ne çok ağladım...

Neredeyse sabah olacak. Birazdan Menekşe güleç yüzüyle belirecek kapıda. "Bonjour madam" diyecek. -Beni evli sayıyor çünkü- "Sava?" diye hatırımı soracak sonra. "Bombok" diyeceğim, "bitti artık; mösyö yok!"

"Oh la la!" diye bir çığlık atacak ve sonra korkuyla kulağını çekip tahtaya vuracak! O zaman dayanamayacağım artık; uzun süredir ona duyduğum öfkeyle kalkacağım ayağa, "Allah kimsenin başına 'ikinciliği' vermesin" diyeceğim küçümseyen bir bakış fırlatarak orta yere. Ve belki de ilk kez ona bir iş buyurarak çıkıp gideceğim işime.

Menekşe ve ben çok farklıyız.

İÇİNDEKİLER:

1. KADIRGA'DA SON HORON
2. SİSİN ARDINDAKİ YÜZ
3. DAĞLARDA BİR ÖLÜM
4. AĞLAMAK YASAK
5. BOYACININ TÜRKÜSÜ
6. DETROİT'TE BİR KAHVE
7. KARŞILAŞMA
8. KÜÇÜK ÇOCUK İLE YA LI SIVACI
9. GAM KÖYÜ NEREDE KALDI?
10. ÖNEMLİ BİR ADAM
11. MENEK E VE BEN

Şöyle bir kez, tek bir kez dönebilseler ortada. Bir kez... yaşadım diyebilmek için...

Fiyatı: 800 T.L. (KDV. dahil)

KAVRAM